

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Tractatus. De Bulla Cruciatæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

TRACTATUS

DE

BVLLA CRVCIATÆ.

CAPUT PRIMUM.

Premittuntur aliqua de natura Privile-
giorum Bullæ.

§. I. Quid, & quod simplex sit Privilegium.

1. **D**IFFERT proprie loquendo Beneficium à Privilegio, quamvis utrumque sit à Principe benigne concessum: fateor tamen aliquando confundi. Beneficium enim est gratia, seu facultas à Principe collata, seu data, præter, non vero contra jus positivum: Privilegium vero est facultas faciendi aliquid, vel aliquid omittendi, non tantum præter, verum etiam contra idem Ius, hoc est contra leges Canonicas, vel jura Civilia. Ita communiter Doctores ex Abbate c. olim de verb. sign.

2. Porro privilegium, aliud est Reale, quod scilicet conceditur certò generi Actionis, vel causæ vel Negotii, vel Loco, vel Dignitati: quale est v. g. Privilegium Prælationis, quod concessum est pro expensis funerum, vel mutuam dantis Navis v. g. ref. etionem, &c. Ita Azor. lib. 5. c. 22. vel donantis aliquid Ecclesiæ, vel Episcopo, ut Episcopo, &c.

3. Aliud Personale, quod conceditur personæ, ratione ipsius personæ, ipsique immediate adheret. Quale est v. g. quod conceditur alicui individuo, Petro v. g. &c.

4. Aliud Mixtum, quod partim est personale, partim Reale, quod nimirum conceditur quidem alicui individuo, sed ratione ætatis v. g. vel sexus, vel ex certa & determinata causa. Quale est v. g. datum minoribus 25. annis, ut in integrum possint restitui, ut fidejuberem pro alio, vel obligationem suscipere nequeant.

5. Subdividitur autem personale: nam si sit concessum singulari personæ tantum, vocatur in jure absolute Privilegium. Ex cap. volentes, de off. legati. Si vero sit concessum personis, non ut singulis, sed ut constantibus unum corpus morale, hoc est, unam communitatem, dicitur Privilegium Corporale.

6. Rursus hoc corporale subdividitur, habet enim duas species. Si enim conceditur ita communitati, ut descendat ad singulas personas, hoc est, ut singulae sint, & ut membra talis communitatis possint uti illo Privilegio, vocatur Privilegium corporale personale, & hujusmodi sunt multa concessa Religiosis, Clericis, Militibus, Scholasticis, & similibus. Si vero ita communitati conceditur, ut ipsa sola communitas uti eo Privilegio possit, dicitur Privilegium pure corporale; & hujusmodi sunt, quæ conceduntur Capitulis, & similibus in electionibus faciendis, atque in actionibus à tota communitate, v. g. à Senatu, à Congregatione, seu Concilio expediendis. Atque hoc Privilegium, quia respicit dignitatem ipsam, nempe ipsam unionem multorum vocatur ab aliquibus, ut notat Salas de leg. tract. 1. d. 17. sect. 2. Privilegium Reale. Alias Privilegiorum divisiones vide apud Sylvest. V. Privilegium, apud Castr. tom. 1. tract. de Privil. Intro, & passim.

§. II. Privilegia Bullæ Cruciatæ cujus sint generis?

1. Dicendum est, cum Henriquez, Rodriguez alium passim in rr. de Bulla, esse personalia absolute. Ratio est manifesta ex dictis. Ea enim sunt à Principe concessa determinatis personis utriusque sexus, & quæ ad finem peculiarem excitandi Fideles ad propagandum, vel ad precandum, vel ad erogandum elemosinam contra Infideles. Nam propterea sic potes describere Bullam Cruciatæ. Est diploma, seu Scriptura Summi Pontificis continens aliqua Privilegia, quæ ipse concessit Fideles cooperantibus, sive per pugnam, sive per precia, sive per elemosinam, ad extirpandos Infideles.

2. Dicitur autem (Bulla) quia vox hæc Bulla significat (quantum ad nos facit) sigillum petens etiam si sine Apostolicis, atque adeo per figuram Synecdochæ, sumitur pro ipso toto Diplomate.

3. Dicitur præterea Cruciatæ, quia olim Bullæ hæc concedebatur militibus, qui signo Sanctæ CRVCIIS insigniti ad bellum contra Turcas proficiscebantur sub Urbano II. & in Concilio Lateranensi sub Inno III.

4. Ex eo, quod sint personalia ejusmodi Privilegia, sequitur durante Concessionis anno, te Bullam hanc tem posse ejus Privilegiis uti, quocumque te contineas, etiam extra Regnum, in quo ea promulgatur, quia Privilegium personale adheret personæ, ex Reg. 2. de Reg. juris in 6. Excipe Privilegium ciborum prohibitum, quod etiam occultè, & sine scandalo uti non potes extra Regnum; quia, ut infra dicemus, id expresse prohibetur.

§. III. An plene, an stricte sint Privilegia Bullæ interpretanda?

1. Communis est Doctrina, Privilegia, quæ sunt contra jus commune, hoc est, quæ conceduntur huius, vel omitti aliquid, quod alias erat ex jure facendum, vel omittendum, debere stricte interpretari, quia (ut loquimur, & egregie declarat Tiracq. in l. si quis in 7. lib. 1. n. 19.) quod exorbitat, hoc est, quod te subvertit à communi Iure, odiosum est, atque adeo quantum fieri potest, restringi debet, ne Ius, quod propter unum commune latum est, corrumpat cum communis bono damno.

Contra, Beneficium Principis proprie acceptum, quia (ut vidimus) non est contra jus commune, debet largissime interpretari, cum Beneficia Principum supponantur ex liberalitate Principe digna, hoc est, magna, piosifici. Excipe (ut ex se patere debet) nisi sit in prejudicium Tertiis, hoc enim semper vitare velle, putant principes.

2. Ex hac ergo doctrina sequitur, Bullæ Privilegia, cum plerumque ex illis vulnerent jus commune, quales v. g. illud de lacticiis comedendis quæ non esse comedenda diebus vetitis, præcipit jus, sequitur, inquit, stricte esse interpretanda.

3. Et certe ita absolute sustinet Sanchi. lib. 8. de Matrim. disp. 2. mm. 7. cum multis de omni us Bullæ Privilegiis, estque hæc sententia satis probabilis, quoniam etiam sequitur Barb. in Bull. Cruc. p. 1. tr. 1. cap. 3. Nam primo

CAPVT II.

Dispositio tractandorum.

per Indulgentias, quæ conceduntur in Bulla. Pœnitentialis satisfactio, & rigor Ecclesiasticæ disciplinæ facile potest occasione Indulgentiarum enervari. Secundò, electio confessarij, posse interesse sacro tempore interdicti, usus lactimorum diebus prohibitis, & similia privilegia Bullæ sunt contra ius commune atque adeo odiosa, ergo strictè sunt interpretanda ex dictis num. 1. Tertiò, quia partem discordare à toto, odiosum est, sed id contingit per privilegia Bullæ, ergo, &c.

4. Andreas autem Mendo d. 1. *Elucid. Bull. Cruc. à n. 46.* & rursus contra Bardi in *App. d. 1. cap. 1.* Dianam, alioque citans, sustinet, esse ample interpretanda; estque hæc item sententia satis probabilis. Et quoad indulgentias, eam docet etiam Suar. de *pœn. q. 62. sect. 5.* alique, nam primo quoad has indulgentias, illæ sunt beneficium principis, ergo cum sint sine præiudicio tertij, non est unde sint limitandæ. Neque eadem sunt contra ius ullum; ipsæ enim ita commode ius Fidelibus afferunt, ut nullum offendant; nam Deo integra fit solutio, & quandoquidem fit ex meritis infinitis Christi Domini, cuiusque auctoritate, nullum subest periculum, quo ea merita, hoc est, meritorum Christi Domini thesaurus exhauriatur. Ecclesia item nullo pacto læditur, immò potius per acquisitas indulgentias purior, & in suis membris Deo gratior redditur.

5. Secundò, quoad privilegia continentia potestatem dispensandi vel commutandi, vel absolviendi, idem dici potest, per ea scilicet, nec lædi Deum, nec Ecclesiam.

6. Tertiò, quoad omnia Bullæ privilegia probatur. Nam privilegia & beneficia concessa à Summo Pontifice in favorem fidei, & religionis, quamvis exorbitent à iure, ample esse interpretanda, merito docet Azor. *lib. 5. c. 23. q. 2.* & Suar. *q. 56. sect. 2.* quia debemus, quantum possumus fidei favere, ac iudicare, Pontificem idem amplissime facere voluisse. Semper autem hic, & in similibus, intellige in iis, circa quæ Pontifex, vel princeps potestatem habet. At privilegia Bullæ omnia (ut modo diximus) sunt concessa, ut fideles excitentur, vel ad pugnandum, vel ad orandum, vel ad porrigendam elemosynam contra infideles; ergo, cum sint in favorem fidei concessa, ample sunt interpretanda.

7. Confirmatur, quia est probabilis opinio, quam tenet Henric. *lib. 7. de indulg. c. 22. §. 11. & c. 24. §. 5.* Sanch. *l. 8. m. d. 1. n. 13.* Salas *tr. 14. d. 17. §. 6.* alique, privilegia concessa communitatibus Religionum in perpetuum latè esse interpretanda; cum enim communitati, & non uni personæ concedantur, favorabilia sunt iudicanda, quia æquiparantur legibus, perinde ac incerta essent in corpore iuris: bono enim communi expedit, ut multa privilegia concedantur religionibus, ut iis beneficiis illustri Fideles, eas promptius amplectantur. Probabile item est idem debere sentiri, (ut sentit Salas *l. c. n. 13.* citatus) de privilegiis concessis in favorem causæ piæ. Unde Azor. *l. c.* id extendit ad concessa in favorem personarum miserabilium.

Si hæc igitur sunt probabilia, cur non erit item probabile id quod asserimus de Bullæ privilegiis, quæ sunt concessa communitati Fidelium existentium sub dominio Regis Catholici, eaque in favorem fidei, quæ est omnium causarum piarum excellentissima.

8. Rationibus in contrarium allatis num. 3. responderi potest, vel multa privilegia Bullæ non esse odiosa, cum non sint contra ius, vel esto sint contra, ideo non sunt vocanda odiosa, quia vincit favor fidei, vel illa alia capita numero præcedente indicata; unde potius sunt dicenda favorabilia.

Utraque ergo sententia probabilis est, amplectique tuto potest.

CLAUSULA IV.

Item conceditur omnibus prædictis hoc est, Christi Fidelibus consentientibus, & declinantibus in hoc Regnum (nec non iis, qui nec ibunt, nec mittent, si intra dictum annum, ex bonis sibi à Deo collatis, in hanc expeditionem pro religionis defensione liberaliter contulerint, ut dicto anno durante, possint frui sequentibus privilegiis.

CAPVT. III.

Explicans prædictam quartam Clausulam Bullæ Cruciatæ quoad priores partes Clausulæ.

§. I. A Christi fidelibus.

1. **D**ubitari potest Primò, de Hæretico externo. Secundò, de merè interno. Tertiò, de Schismatico. Quartò, de Cathecumeno, nam fidelis baptizatus, sine ulla dubitatione, etiam si sit in statu peccati, mortalis, vel etiam si sit excommunicatus vitandus valde Bullam sumit. Lege Castrop. de *Bull. Cruc. disp. unic. p. 2. n. 12.* & 13. multos citantem, quicquid alij dicant in oppositum.

Hæreticus externus.

2. Hic nullo potest Bullæ privilegio gaudere, siue sit externum publicè siue occulte, patet, quia non est ex iis, ad quos dirigitur Pontificis concessio.

3. Illud concedimus, si quis cum sit baptizatus, incidat in hæresim externam; sed deinde ipsum pœniteat commissi delicti, velique redeat ad fidem, possit frui Bullæ privilegiis. Neque id mirum, quia iam fidelis, tunc acta est, posito quod hæresim abiureret, volendo ad fidem redire. Ita Trullench. apud Mendo, quem affert, sequiturque Mendo, *disp. 4. num. 14. & rursus in App. d. 1. num. 3. sine.*

Hæreticus merè internus.

4. Hic probabiliter potest frui, probabiliter non potest, privilegiis Bullæ. Potest quia ex una parte, hic est baptizatus, & ex alia solum internam hæresim Ecclesia non indicat, ergo neque privilegia, quæ aliis baptizatis

baptizatis concedit, illi negare præsumitur, ita sustinet Bardi q. 1. tr. 2. c. 4. §. 1. et 2.

5. Non potest, quia non irrationabiliter quis asseverabit, illam vocem (Fidelibus) debere in Bulla sumi proprie, & strictè pro verè. F. deli, qualis non est hæreticus internus, & ita sustinet Mendo d. 14. n. 14. & rursus in Append. num. 31.

Schismaticus.

6. Parè Schismaticus hoc est, qui solum obedientiam Summo Pontifici exterpè negat, sed à nullo fidei articulo recedit (si enim ab aliquo recederet, jam esset hæreticus, de quo iam hæc. nus locuti sumus) fortasse primo aspectu, solum verbis Bullæ ad litteram consideratis, posset uti privilegiis bullæ, quia sic jam est fidelis. Verum ego persuadere mihi nunquam potui, mentem Pontificis esse, ut velit favere per sua privilegia illi, qui ab ipso tam manifestè recedit, & rebellis est.

7. Adde, si quis Schismaticus sit ex illis, qui negant, hunc Summum Pontificem esse, putans id non esse articulum fidei, quæ ratione valet ab eodem acceptare privilegia, quæ non nisi à vero Summo Pontifice dimanare possunt? Id certè accidere potest, quando idem Pontifex est, qui Bullam concedit & idem, qui ab ejusmodi Schismatico repellitur. Ita contra Bardi merito discurrit Mendo in Append. disp. 1. n. 32.

Catechumenus.

8. Hic nullis bullæ privilegiis potiri posse, certum judico cum Delago de Panit. disp. 27. num. 2. aliisque quia Ecclesia nunquam, sive suas leges, sive sua privilegia dirigit ad illos, qui nondum lanuam per quam ingredimur in ipsam Ecclesiam, quæ est baptismus, ingressi sunt.

9. Dices at cum Suario, & aliis dictum à nobis est in Opusc. de Sac. Miss. lib. 2. §. 4. probabile est, quod Sacrificium Missæ applicatum catechumeno, eidem prædest ex opere operato quoddam satisfactionem, & impetrationem; ergo etiam proderit & bulla, sicut enim ibi applicantur merita Christi Domini, ita hic. Hoc modo, argumentatur contra nostram sententiam Henr. l. 7. de Indul. c. 18. n. 3. & c. 20. n. 8.

Respondeo. Quoniam multi non distinxerunt questionem, minus rectè huic paritati responderunt. Alia enim est questio, an possit Catechumeno prodesse bulla, si ad alios ipsa à Summo Pontifice dirigeretur; alia an ad ipsos dirigatur, unde de facto proficit. Prius ex his, est, sit controversum, & ipsi faveat pagitas ducta à Sacrificio Missæ. At ego dico, certum mihi esse posterius, hoc est catechumenis bullam non prodesse ex illo capite, quod de facto Pontifex ad illos bullam non dirigit. Id quod colligo ex communiter contingentibus, quia nimirum ad solos baptizatos dirigit Ecclesia, & Pontifex suas leges, præcepta, privilegia, & similia, illisque solum proficere facere, & solum cum illis loqui. At, quod Sacerdos particularis velit dirigere fructum sui sacrificii ad catechumenum, jam te supponis. Quamvis igitur asserere possimus, Christum Dominum non exclusisse catechumenos, tum à fructu Missæ, tum à suffragiis Ecclesiæ, tum ab ejusdem privilegiis, quia jam sunt initiati ad portas Ecclesiæ, & veluti initiati fideles, & quidem extempni, quia jam baptismum petunt, (sicuti non excluduntur Novitii à privilegiis Religionis licet nondum perfectè in istam professionem ingressi sint) quamvis id asserere, inquam, possimus, tamen, quod de facto Pontifex, cor vices suas in terris Christus Dominus commisit, applicet prædictis catechumenis bullæ privilegia, sicuti applicat novitiis privilegia religionis, & sicut applicat suam Missam eidem catechumenis Sacerdos, nescimus; immò ex consuetudine Ecclesiæ se semper dirigentis ad baptizatos, scimus non applicare. Ita mihi hæc super re discurrendum esse videtur.

Infantes, Ametæ.

10. Infantibus, & perpetuo amenibus, multo magis phræneticis prodest Bulla Cruciatæ, si qui pro ipsorum elemosyna, illam sumat. Ratio est, quia Pontifex generaliter omnibus Fidelibus sine distinctione ætatis, vel conditionis eam concedit, & ex alia parte illi, cum sint Christiani, censentur virtualiter petere ea, quæ ad salutem animæ illis sunt utilis. Ita Tullerch. lib. 1. cap. 26. §. 1. dub. 6.

11. Proderit autem his bulla, ut tempore interdicti sepeliantur in loco sacro cum moderata Pompeja in suo loco posse, per bullam, dicitur. Proderit item pauperibus, postquam usum rationis acquirunt; & amenibus, si forte convalescent, proderit, inquam, ad indulgentias acquirendas, ad vota commutanda, ad abolutionem à conservatis, ad usum lactiniorum, &c.

Religiosi.

12. Religiosos, vel Religiosas frui posse Bullæ Cruciatæ privilegiis, si eam accipiant consuetæ electionis, (de qua mox,) data certum sit. Præcise dicitur tamen Primò, ab usu lactiniorum, de quo infra, & præcise dicitur: Secundò, à privilegio circa poenitentiam Sacramentum, de quo ego in opere de Sacramentis lib. 5. de Panit. c. 5. §. 4. n. 37. satis egi.

13. Illud autem solum hic adnoto. Religiosos non indigere ad acquirenda bullæ privilegia consensu sui superioris, cum sit concessio data omnibus fidelibus à Summo Pontifice omnium Superiore. Sed nostros à Societate indigere propter ipsius Pontificis restrictionem factam nobis in nostris bullis, docet Bardi in Bull. q. 1. disp. 1. c. 5. fol. 167. contra Andream Mendo in Append. d. 1. cap. 13. & latius in Elucid. Bullæ p. 4. n. 19. sententiam, nostros à Societate, æquè ac alios religiosos, non indigere consensu superioris ad omnes bullæ gratias acquirendas, præter ea, quæ pertinent ad Sacramentum poenitentiae, & ad modo dictum usum lactiniorum; qui idem Mendo ibidem explicat bullas Pontificas quæ in contrarium assertu Bardi loqui solum de gratis in ordine ad Sacramentum poenitentiae, non vero in ordine ad alias materias.

§. II. Consistentibus, & Declinantibus in hoc Regno.

1. Certum est, non solum fixe commorantes in hoc Regno (idem semper hic, & in sequentibus intellige de aliis regnis Hispaniarum Regi subditis, ubi bulla promulgatur) verum etiam exsistentes in illo commoventes, etiam per unum diem, immò, per unum horam, posse accipere & frui bullæ privilegiis, anno duratur, tamen hinc recedant, & deinde alibi, ubi bulla non promulgatur, sedem figant, excepto privilegio usus ciborum prohibitorum propter expressam prohibitionem, ut in superioribus indicavimus, & dicitur inferius. Manifestè concedit Pontifex in illis verbis (consistentibus & declinantibus.) Ita expressè Barnabas Gallig. in explic. Bull. Cruc. cl. 1. dub. 5.

2. Quid si externus declinet, seu perveniat solum in Panormi v.g. Portum, unde mittat amicum, qui ipsi bullam accipiat, ipso in civitatem, immò in litus non descendente.

Respondeo, idem posse, quia Portus absolute & simpliciter pars est civitatis, seu regni. Idem potest, si quis declinet in sinum similem Portui.

3. Quid si ex mari vicino extra Portum, seu sinum declinet in sinum similem Portui? Respondeo. Mihi valde scrupulosum est, tunc possit. Ita enim, quamvis vicinum quis perveniat, cessante mihi videtur, dici posse, quod declinet in regnum, & consilium etiam sentit Mendo in Append. d. 1. n. 26.

Grati.

4. In hoc Sicilia regno sunt aliqua Græcorum oppida, quorum

quorum incolae ritu Graeco viventes, tempore quadage-
simae, non solum abstinent, à lacticiis, sed etiam ex
suo ritu à piscibus sanguinem habentibus. Inquit iam,
an bulla (ut etiam quoad alia privilegia) proficiat.

Respondeo. Tum quoad dictum privilegium de lacti-
ciniis, tum quoad alia, prodest: quia etiam ipsi sunt
fideles, & in hoc regno, ubi bulla promulgatur, com-
morantur, nec est unde ipsi excipi debeant. Quare virtute
ipsius Bullae, licet illis committere lacticia, diebus
veritis, & per consequens, immo potiore ratione, pisces
sanguinem habentes, privilegium enim concedens lacti-
cinia, multo magis concedit pisces cuiuscumque gene-
ris, qui magis distant à carnibus, quam lacticia. Ita
Bardi in *Bull. par. 3. tit. 1. c. 2. sect. 1. n. 2. in 2. edit.*

§. III. Ex bonis sibi à Deo collatis liberaliter contulerit.

Tametsi in hac clausula non decernatur, quanta
debeat esse elemosyna porrigenda ab eo, qui
bullam sumere intendit, quia tamen Pontifex concedit,
eam debere decerni à Commissario, ideo eius taxae stan-
dam est. Verba Greg. XIII. à subsequentibus Pontifici-
bus confirmata haec sunt. *Item conceditur facultas com-
missario, ut dictam subventionis quantitatem à Fidelibus, ut
praedictur, pro Vivis, & Defunctis, iuxta personarum qua-
litatem, & bonorum quantitatem, arbitrari possit.*

At vero, quantum ipse decrevit? Respondeo. Pro
Indis, & Hispanis in India degentibus, pro quibus maior
quantitas decreta, vide Trullench. lib. 1. in *Bull. §. 1.*
aub. 2. Pro nostris regionibus (id quod scire, ad nos per-
tinet) Commissarius decrevit sequentem realem taxam.
Ita Trullench. *ibid.* Scito autem realem unum valere
unum tarenum monetæ Siculae, & grana quatuor cum
eiusdem grani quarta.

Pro Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus, Inquisito-
ribus, dignitatibus, & pro insignibus quibusdam perso-
nis, quas mox indicabimus §. 7. n. 4. elemosyna pro bul-
la vivorum est octo Realium Castellanos, hoc est
monetæ Siculae, decem tarenorum, & granorum decem.

Pro communibus personis: pro eadem vivorum
bullae, elemosyna duorum realium, hoc est monetæ
Siculae tarenorum, duorum & duodecim granorum cum
dimidio.

De elemosyna danda pro bulla lacticiolorum, quæ
Sacerdotibus favet, dicam infra c. 8. §. 5.

Videm danda pro bulla defunctorum, dicam c. 15.
§. 2. n. 8. Et pro bulla compositionis c. 26. §. 6.

His prælibatis multa sunt dubitationes hic enodon-
dæ, quas in sequentibus §. iam solvimus.

§. IV. An ex bonis furtivis, vel usurariis dari elemosyna possit pro Bulla.

Quoniam Bullæ tenor habet, ut ex propriis bonis
eiusmodi elemosyna porrigatur dubitabis, quid
si ex bonis furtivis? hoc autem nomine intelliguntur
hic etiam usuraria.

Respondeo. Doctores fere communiter (præter
unum Rodriquez ap. Galleg. mox citandum) loquentes
hac de re, Acoſta, Vega, Trullench, Bardi, Mendo,
Macedo, Escobar, Diana, quos citat, sequiturque Gal-
legus, in *Bull. c. 14. dub. 182.* absolute, & sine ulla distin-
ctione docent furtiva pecunia sumi bullam non posse:
quia discretis verbis dicit Pont. fex (ex bonis sibi à Deo
collatis.) Adde hanc debere esse elemosynam: sed ex
D. Thoma, 2. 2. q. 32 & communiter, consistere elemosy-
na ex bonis laicis, non potest.

Vt hæc doctrina explicatius habeatur, sic distin-
guendum est. Si sermo sit de ipsa pecunia in individuo
furtiva, quando fur aliam propriam non habet, certa est
prædicta doctrina propter rationes optime iam allatas.

At vero quando fur aliam habet propriam quam

Pars III.

possit dare pro bulla, ipse tamen pro bulla furtivam det,
valebit bulla, quia tunc materiale quid est, dare hanc
furtivam cum iam cum illa fiat elemosyna æquivalen-
ter. Ita Bardi in *Bull. p. 2. t. 1. c. 1. b. sect. 3. n. 18.*

Praeterea si loquamur de pecunia furtiva, quæ fuerit
immixta cum alia propria furtis, ita ut discerni nequeat,
cum iam illa transierit, propter illam unionem & mix-
tionem, in dominium furis (ut dixi in *libris decalogi*,
tr. 3. c. 3. §. 4. n. 3.) potest utiliter ex illa dari elemosyna,
remanente semper ipsi furi onere restituendi id, quod
iniquè abstulit. Si ergo ex illa facere elemosynam valide
fur potest, valide consequenter cum illa bullam acci-
piet, unde & illius privilegii fruetur. Ita Mendo in *Bull.*
d. 4. c. 1. n. 6.

Huc facit casus sequens. Titius furatus est v. g. do-
cem bullas à depositatio, easque distribuit fidelibus, sive
pro elemosyna ordinaria duorum realium, sive minus,
retenta pro se pecunia, inquit an fideles, qui data
ea elemosyna accipiunt bona fide bullas, utiliter acci-
piant.

Respondeo accipere inutiliter, quia bullæ privilegia
conceduntur sub conditione elemosynæ dandæ Regi
in subsidium belli contra infideles, quæ elemosyna hic
non adest. Unde licet, dum bona fides durat possint
dicti fideles vsci v. g. lacticiis, tamen cognita veritate,
non poterunt. Quod si bona fide absoluti fuerint à reser-
vatis, esto propter bonam fidem absoluti ab ipsis indi-
rectè fuerint, at re cognita, debent eiusmodi peni-
tes de iisdem reservatis directam à legitimo confessorio
absolutionem obtinere. De his absolutis bona fide vide
multa à me dicta in *lib. de Sac. l. 5. de Penit. de Cas. res.*
c. 12. §. 2. n. 7.

§. V. An ex pecunia habita ex turpi lucro.

Meretrice v. g. habens pecuniam ex meretricio,
potestne cum hac bullam utiliter accipere?

Respondeo. Potest: quia quamvis illa peccaverit, dum
eas, medio peccato, lucrata est, tamen pecunia sua est,
suoque sub dominio, ut alibi satis explicuimus, ergo de
suo elemosynam illam dat, dictisque privilegiis bullæ
frui merito potest. Idem dic in similibus.

§. VI. An ex bonis creditis, vel ab alio datis.

Tres hic sunt casus: primus: Titius obtinet à Com-
missario bullam credito, hoc est, promittit Titius,
se post sex menses v. g. traditur elemosynam præscri-
ptam, utiliter ne bullam obtinet.

Respondeo, & primo quidem Dico, manifeste inuti-
liter, si habet animum eam elemosynam non tradendi,
quia sic nullam tribueret. At si ipso initio acceptionis,
animum habet tradendi (qui est casus propositus) Dico,
utiliter etiam pro his prioribus mensibus antequam pro-
missum solvat. Ratio est, quia id concedit Commissa-
rius Generalis apud Mendo *dis. 14. num. 4.* & merito obli-
gare enim se ad dandam elemosynam, elemosyna
est: Atque eiusmodi certe est communis praxis, idque
cum emolumento Regis, nam se multi bullam acci-
piunt quod non facerent, si numerato cogerentur pecu-
niam deponere.

Quod si quis habeat initio animum non tradendi, sed
post sex menses v. g. mutet voluntatem, velitque dare,
tunc sane à die, qua eiusmodi bonam voluntatem habet,
lucrati potest privilegia bullæ usque ad finem anni dura-
tionis bullæ, quia tunc iam legitime pro illis postero-
ribus mensibus bullam habet, quam legitime antea non
habebat, Ita Bardi *l. c. sect. 6.*

Contra, si initio habuit intentionem tradendi elemosy-
nam, & postea transactis seu v. g. mensibus mutet vo-
luntatem, nolique elemosynam largiri, Dico à die
quo non elagiri proponit, non lucraturum privilegia,
quia hæc dantur sub conditione elemosynæ, quamvis,

P p propter

propter bonum animum solvendi, quo promisit, frui illis privilegiis in prioribus mensibus potuerit.

2. Sed quid si bona fide quis promisit, sed deinde propter impotentiam inculpabilem, stare promissis non possit fructurne toto anno bullæ privilegiis.

Respondeo. Fruetur, quia privilegium semel rite obtentum non potest tolli à superveniente impedimento inculpabili, nec rex amittit huiusmodi elemosynam, jam enim distributor bullarum illam resarcit, quando enim sic creditor bullas distribuit, ipse se obligat ad solvendum, & ita declaravit ipse Commissarius.

3. Secundus casus est de bonis alienis donatis. Casus v. g. meus amicus suis pecuniis accipit bullam pro me. Valetne ea mihi, si eam acceptem.

Respondeo. Valet, nam sic virtualiter elemosynam facis, est enim perinde ac si tibi amicus pecuniam daret, quam tu deinde elemosynam dares pro bulla.

4. Tertius casus est de religiosis, qui ut dixi c. 3. §. 1. n. 12. possunt frui privilegiis aliquibus bullæ. Petrus v. g. religiosus sumpsit bullam, largiendo elemosynam ex pecuniis ipsi donatis ab amico, ut uterne valide bulla? Dubitatio autem fundatur in eo, quod religiosus, etiam si ab amico, posita quacumque superioris licentia, habeat pecuniam, illa non est ipsius, siquidem quidquid religiosus acquirit, Monasterio acquirit, ergo non potest verificari, quod elemosynam ex suis bonis impertient, quod requiritur necessario, ut bulla frui quis possit.

Respondeo, omittendo alias explicationes, Pontificem, quandoquidem in tenore bullæ illam modo dicto concedit nominatim etiam religiosis, huic defectui satis, superque supplere.

§. VII. Quenam elemosyna porrigenda ab insignibus personis.

Et quanam porrigenda à Pauperibus.

1. Cardinales, Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates habentes Jurisdictionem Episcopalem, Inquisitores, & dignitates Ecclesiarum Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatores, Maiores, Proreges, Capitanei, Generales; & alii Officiales Curie sue Majestatis (qui sunt hi Officiales, vide apud Trullench. lib. 1. in bulla §. 3. dub. 1. n. 2.) Domini Vassallorum, dictorumque uxores, suis viris viventibus, debent pro bulla præstare elemosynam octo realium, hoc est, ut supra dixi, tarenorum decem, & granorum decem monetæ Siculæ.

2. Jam dubitabis primo, circa hos, an Vicecomites, Barones, Praetores Urbium, Senioresque Civitatum, si non sint Domini Vassallorum, ut etiam Fiscalis in Tribunali Inquisitionis, ut idem Filii Ducum, similesque si nullo Titulo, vel Dominio gaudent, an inquam, hi obligentur tradere octo reales.

Respondeo, non obligari, quia hos, si Domini Vassallorum non sint, Commissarius, in taxa ab ipso definita octo realium, non designat; expressio autem eorum, qui designantur, est manifesta exclusio aliorum. Ita Mendo d. 14. num. 12. & 15. & Gallegus l. c. 13. dub. 194. Quod si Domini sint Vassallorum, debent omnino octo tradere, quia ita disposuit Commissarius, ut vidimus num. 1.

3. Si Rex aliquis exterius in regnum, ubi bulla promulgatur, accederet, ut etiam illi omnes, quos nos Principes in nostro regno habemus, obligantur teste Mendo ibid. n. 14. ad octo, siquidem satis includuntur à Commissario in illis similibus dignitatibus Ducis, Marchionis &c.

Prædicti duces &c. si carent Vassallis.

4. Dubitabis secundo. An prædicti Duces, Marchiones &c. si Vassallis careant, præstare debeant octo reales.

Respondeo. Negat Bardi, affirmat Mendo; Verum si diligenter eorum rationes hinc inde ab ipsis elatae considerentur, debent convenire in hunc modum. Si quis ne Ducis nomen, nullamque habeat ex eo Titulo, sed nomine dignitatem, vel privilegium, vel Praerogativam jurisdictionem totam in Vassallos, filio renuntiare; tunc hic Pater sufficienter dabit duos reales, quia nec dignitatem habet, nec jurisdictionem, nec in actu nec in habitu supra Vassallos. At si, quamvis Vassallis, ac jurisdictione omni quis careat, Titulum tamen Ducis cum pluribus, quos Titulatos vocamus, & vere sint huiusmodi, nam coram Prorege caput v. g. cooperant, aliique quibusdam secularibus exemptionibus fruuntur, stare debent octo, quia hi vere, & in omni propinquitate sunt Duces, Marchiones &c. Huius etiam gentis sunt filii horum, si titulum vere habeant cum prædictis præminentibus (licet proventibus omnibus Pater gaudeat) quia jam dignitatem habent. Ita Gallegus copiarum dec. 182. Ratio prædictæ distinctionis mihi manifesta apparet, quia, in taxa à Commissario legitime facta, clare, ut duæ classes distinctæ Personarum, assignantur; quarum altera continet Duces, Marchiones, & Comites; altera, quæ continet Dominos, habentes Vassallos, & ut pater ex contextu, una non est distinctio alterius. At certe hi, qui solum titulum filii reseruant, siue habent, vere in Classe Ducum sunt, qui vero nec tituli præminentibus ullis gaudent, nec Vassallos habent, in neutra classe ex dictis continentur, nisi æquivocè, possunt.

5. Quando quis simul est Dux, & Marchio, & Comes gaudens multis titulis multisque Dominis, non est ab ipso multiplicanda elemosyna ad multiplicationem titulorum, quia Commissarius taxando elemosynam assignavit octo reales, singulis personis, non singulis titulis.

6. Quod dixi de his, dic de Episcopis, si enim Episcopatu renuntiat, ita ut servaverint sibi titulum, & Dignitatem Episcopalem (quam certe semper solum sibi reservare) cum sint vere Episcopi, sicut etiam sunt Episcopi mere Titulares, præstare debent octo reales, ut si renuntiantur etiam dignitati, quod fieri non solet; aliquis illos excusaret ab elargiendis octo, aliqui, inquam, nam ego excusare non possum, quia quacumque renuntiatione posita, semper in ipsis residet character Episcopalis, ob quod semper vere sunt, & vocati Episcopi, actusque consecrationis exercere valide possunt. Nisi loquaris de quibusdam Germanis, vel aliorum illorum Episcopis, qui sunt meri clerici, & sola jurisdictione Episcopali gaudent. Hi certe, si renuntiant, in nihilo remanent Episcopi.

Ducum etiam uxores, & Vidua ex illis.

7. Dubitabis tertio, de prædictorum uxoribus vidua. Respondeo. Uxores dum vivunt prædicti Mariti, sequuntur conditionem virorum, quare perinde ac viri eorum octo debent, tamen si ipsæ ex se titulo nullo gaudeant, tunc vero viduæ eorundem, si nullo proprio titulo, sed dignitate gaudeant, donent solum tuto duos reales; si autem ipsæ titulo ex se gaudent, vel dominæ sunt Vassallorum, octo omnino debent. Ita clare ostendunt Verba Commissarii elemosynam taxantis. Feminae denique quæcunque si non sint, neque fuerint unquam nuptæ, habent tamen verum titulum, vel Vassallorum dominum, debent omnino octo, quia tunc habent qualiteram requiritam à Commissario ad majorem elemosynam; quam quidem qualiteram respexit commissarius in quocumque sexu ea invenitur.

8. Quid si prædictæ viduæ remaneant usufructuaria Ducatus, Marchionatus &c. Respondeo, passim modo obligantur.

gari ad octo, quia sic iam actum habent qualitatem, quæ ex vi taxæ, obnoxia est maiori huic elemosynæ.

Privatus promotus ad titulum Ducatus, &c.

9. Dubitabis Quarto si quis Privatus accipiat bullam initio anni, datis duobus realibus, & deinde in decursu anni evadat forte Dux, vel Marchio &c. ut item Episcopus, Archiepiscopus &c. indigent a puncto novi gradus alia Bulla cum pinguiore elemosyna, vel saltem supplementum ad octo reales conferre, ut deinceps Bullæ privilegis persolvatur.

Respondeo, Non indigere, puto, quia gratia concessa initio fuit collata pro toto anno, ergo pro toto anno durat; fuit enim data absolute, & non dependenter a futuro eventu. Ita Bardi in Bull. p. 1. tr. 8. c. 2. §. 3. dicens hanc dubitationem à nemine fuisse tractatam: fatetur tamen, si clericus ascendat ad Sacerdotium in illo anno Bullæ à se sumptæ, non posse deinceps uti privilegio vescendi lacticiis; quod initio anni, quando non erat Sacerdos fruebatur; nec id esse mirum, quia Sacerdoti expresse fit in ipsa Bulla prohibitio vescendi lacticiis; quæ similis expressio non est in Bulla quam prædictus privatus, data elemosyna duorum realium à distributore, hoc à est Pontifice, recepit.

Prædictarum insignium personarum obligatio quoad elemosynam pro secunda Bulla in eodem anno.

10. Dubitabis quinto, si qua ex dictis personis insignibus veller secundam Bullam accipere in eodem anno (quam secundam utiliter sumi posse, non vero tertiam, dicemus infra,) lebetne octo contribuere.

Respondeo ita prorsus. Quare falsam iudico sententiam Henricus (quam refert, & merito reiecit Trullen. lib. 1. in Bull. §. 3. du. 1. num. 15. putantis sufficere si præbeat duos; falsam inquam, nam Commissarius sine ulla distinctione primæ, vel secundæ Bullæ, pro his personis taxat absolute reales plures. Unde c. 14. ubi ipso initio ponentur verba Pontificis, concedentis hanc iteratam acceptionem Bullæ, nam ibi notabis hæc verba *Servatis tenore, & forma prædictis, quibus eodem anno idem summarium sumperunt.*

Multi habentes dominium eiusdem Ducatus, &c.

11. Dubitabis 6. quando duo v. g. habent dominium eiusdem oppidi pro parte, vel pro indiviso, debentne singuli dare octo reales? Respondeo ita putat Mendo disp. 14. n. 8. & in append. c. 6.

At Bardi p. 2. tr. 1. c. 1. §. 5. docet, satis esse, utrosque dare octo, hoc est, singulos dare quatuor. Lege apud ipsos rationem conflictus, quia res est raræ praxis. Et tamen ego eo in sententiam Mendo, quia verba commissarii taxantis elemosynam hanc maiorem, præcipiunt, Ducem, Comitem, seu Dominum Vassallorum debere dare octo; Atqui singuli ex his, de quibus loquimur, habentes pro parte, vel pro indiviso ducatum, comitatum, dominium, sunt simpliciter, & absolute Duces, Comites &c. & talium item titularum præfinitis gaudent ergo &c.

Quid si Senatus Panormitanus v. g. qui constat ex sex Patribus conscriptis, sit aliquo insignitus Titulo, sit v. g. Dux alicuius oppidi singuline ex illis debent octo dare.

Respondeo non debere, puto, quia tunc singuli, quibus conceditur Bullæ privilegium, non sunt, Duces sed solum simul omnes, ut constent unum corpus morale,

Pauperes.

12. Dubitabis Septimo, an Pauperes debeant elemosynam dare pro Bulla? Respondeo. Debere, certum

Part III.

fit, quidquid in oppositum innuat Henric. l. cap. 20. ex eo quia in Bulla originali nonnet Pontifex, ne exigatur elemosyna à paupere. Quidquid inquam innuat; Tum quia hæc clausula non amplius extat in Bulla; quæ promulgatur; tum quia clare Bulla, tanquam opus necessarium requirit pro consecratione eius privilegiorum elemosynam; tum denique quia fortasse sensus illius clausulæ solum erat ut non cogerentur pauperes accipere Bullam; & consequenter elemosynam dare, quia Bullæ acceptio debet esse voluntaria.

13. Ex hac certa doctrina emergit affine dubium. Cum enim, qui caret Bulla Cruciatæ, non valeat in Regnis, ubi ea promulgatur, acquirere indulgentias, quas ipsa Bulla concedit (de qua re infra cap. 14.) dubitatur nunc an, qui propter summam pauperem eam accipere nequit, acquirat saltem alias indulgentias, quæ sunt extra Bullam, quas Commissarius suspendit, durante anno promulgationis, de qua suspensione infra item dicemus.

Respondeo. Acquirere, docet Bardi p. 2. tract. 1. c. 1. §. 6. Ita etiam tenet Quintanadueñas, in app. ad singul. de Penit. tract. 3. dub. 12. num. 3. & 6. citans Ludovicam à Cruce. Non acquirere, docet Mendo in app. ad Bull. dec. 2. c. 3. num. 11. Ratio affirmantium est, quia præsumitur ex pietate Pontificis, ut non privetur indulgentiis, qui sine culpa Bullam habere non potest. Ratio Negantis, cui assentior, est, quia Bulla nimis manifestè suspendit pro eo anno omnes alias indulgentias pro iis qui Bullam non accipiunt, nec in tanta expressione mentis Pontificis, videtur, posse prudenter, præsumi contrarium.

CAPVT IV.

Explicatur posterior pars Clausulæ quartæ superius posita, hoc est, illud, Anno durante.

1. **E**xposit hic doctrinæ claritas, & ordo, ut declaremus prius, quandomam incipit eiusmodi annus, deinde quandiu durat, seu quando finem habet.

§. I. Quandomam incipit Annus privilegiorum Bullæ.

1. **S**ane cum incipere à die promulgationis Bullæ, certum est. Verum ut id minutius cognoscatur, animadvertenda sunt quatuor.

2. Primo si quis Bullam sumit post sex menses v. g. à facta promulgatione, hic non poterit frui privilegiis, nisi ab hora in qua sumit usque ad finem consequentium mensium eiusdem anni, quia antea carebat Bulla, & post illos menses, hoc est, absolute dicto anno, ut dicemus, Bullæ privilegia expirant. Ita Galleg. c. 4. c. 15. citans Nannum, Villalobos, Trullen. Ludov. à Cruce, aliisque, unde ego merito falsam pronuntiavi in lib. 2. de Penit. tr. de Cas. refer. c. 13. §. 5. n. 5. quorundam doctorum sententiam putantium, si habens Bullam hoc v. g. anno, non usus est privilegiis circa absolutionem à reservatis, posse sine nova Bulla absolvi à peccatis anno sequenti, locum relege, an autem saltem in aliquo favore Bulla in anno sequenti, dicam mox §. 4.

3. Secundo animadvertendum est, quando dicimus, annum Bullæ incipere à die promulgationis, intelligi de promulgatione, quæ fiat in unaquaque civitate, seu loco, etiam minimo, ut notat Trull. l. 1. c. 1. dub. 10. nam non satis esse pro habitantibus in alia civitate, etiam eiusdem Diocesis. Promulgationem, quæ fit in alia, quamvis hæc sit Metropolis, expresse notat ipse Pontifex tenore Bullæ, esto, pro legibus, aliisque similibus sufficiat ea promulgari in Metropoli.

4. Animadvertendum est Tertio, annum, in quo vigeat

P p 2

gent

gent bullæ privilegia incipere ab ipsa hora, in qua ea in quocunque loco promulgatur, non ergo antea.

5. Animadvertendum est quartò. Cum per duplicem actum solet promulgari bulla, primo per solemnem processionem, & deinde per Concionatorem in concione, animadvertendum est inquam sufficere per solam processionem, si quidem per illam solam habetur absolutam Promulgatio.

6. Hinc fit, ut si quis sumat Bullam ante concionem, sed post processionem possit teste Trull. l. c. uti eius privilegia, & sane hæc est praxis ut facta processione, statim incipiant distribui bullæ.

7. Hinc etiam sequitur, ut si quis, etiam data stipe, sumpsisset bullam ante concionem, & ante processionem, non possit uti privilegiis, nisi post processionem, tunc enim ratificatur sumptio.

8. Denique, ne ignores, factam publicationem in Templo maximo sufficere, quamvis promulgatio alia non fiat in aliis Parochiis eiusdem civitatis, quantumvis magnæ: nam unam publicationem in uno loco requirit Pontifex, non vero aliam, & aliam in singulis Ecclesiis loci.

§. II. Quamdiu durat annus Bullæ.

1. **P**remitto, alium esse annum naturalem, alium Ecclesiasticum. Naturalis est spatium temporis, quo sol suo motu redit ad eandem cæli partem unde motum inceperat, v. g. à primo gradu signi Arietis, ad eundem, quod spatium est duodecim mensium, & sex horarum aliquibus minutis minus.

Ecclesiasticus est spatium temporis, quod ex more Ecclesiæ intercurrit ab aliquo termino deputato ab Ecclesiâ ad alium similem v. g. à Pascha ad aliud Pascha à Pentecoste ad Pentecostem, quod spatium aliquando continet plures aliquando pauciores dies, ut ex computo Ecclesiastico scimus omnes.

2. Querimus iam an privilegia bullæ durent per annum naturalem; An per annum Ecclesiasticum? Si prius semper erit idem tempus privilegiorum; si posterius, modo maius erit ipsorum tempus, modo minus.

3. Dico, probabile esse, annum bullæ durare per annum naturalem hoc est à die promulgationis usque ad finem duodecim mensium, & item esse probabile durare per annum Ecclesiasticum, id est à promulgationis die ad alterius promulgationis diem. Priorem probabilitatem sequitur Rodriq. in Bull. §. 5. n. 2. Thom. Sanch. l. 8. matr. d. 15. num. 17. in med. Mendo d. 2. cap. 1. & in App. d. 1. cap. 14. Posteriores Gallegus, c. 4. dub. 14. Io. Sanc. d. 55. Trullench. l. 1. §. 1. d. 11. numero 3. Ludovic. à Cruce d. 1. c. 10. d. 2. Bardi p. 1. tr. 2. c. 6. a. n. 11. Ratio utriusque sententiæ est, quia, in communibus nunc hominum commerciis, nomine anni recte alteruter solet intelligi.

Favet posteriori sententiæ illa confirmatio. Quia in præfenti sumus in re Ecclesiastica, Ecclesiæ autem communis praxis solet anno Ecclesiastico uti. Sic communio pro obligatione præcepti annui, sic interstitia pro Ordinibus suscipiendis, sic obligatio recitandi Horas Canonicas solet mensurari per annum, vel diem Ecclesiasticum non vero per per naturalem.

4. Hinc, quia annus Ecclesiasticus aliquando est brevior anno naturali, ut si promulgetur bulla in Dominica v. g. Septuagesimæ, quæ sit dies vigesimus Ianuarij, anno autem sequenti promulgetur in eadem Dominica, quæ incidat in diem decimum eiusdem mensis Ianuarij, unde brevior, hoc est minus decem diebus erit annus Ecclesiasticus, quam sit annus naturalis: hinc inquam fit, ut, in priore sententiâ possis frui bullæ privilegiis usque ad vigesimum diem sequentis Ianuarij, etiam promulgata nova Bulla: at in posteriori non possis usque ad dictum vigesimum diem, quia adveniente nova promulgatione veluti perimitur, in hac posteriore sen-

tentiâ, bullæ vigor. Sed certe, ut diximus, utrumque probabile est.

5. Nota. Si forte supponas Pontificem nolle, ut nova alia promulgatio bullæ fiat anno sequenti, vel nolle novam promulgationem diu differre, unde non possit gationem, quia promulgatio nova non erit. Nota, tunc tunc habere terminum desitionis per novam promulgationem, tunc Doctores convenire, quod bullæ privilegia non Ecclesiasticus, subingeditur necessario naturali. Ita Bardi l. c. num. 33. Dixi (necessario) nam non potest quod Idem Bardi l. c. num. 34. docet ex Trullench. nisi dies postea, intra quorum latitudinem solet finire annus Ecclesiasticus (non placet autem, quia id videtur esse minus gratis dictum).

6. Nota insuper, quamvis moriatur Pontifex, vel Commisarius Generalis intra dictum annum, non potest tibi Bullæ privilegia pro illo anno, qui pro illo tempore sunt gratiæ factæ, ut recte notat Caltrup. de Bulla Cruc. p. 3. num. 4.

§. III. Quando in uno loco tantum, in alio citius sit promulgatio, quid iuris erit in accipiente Bullam, si sequatur prædictam posteriorem sententiam.

1. **E**xfiguratione duorum casuum huius Quæstionis decilio clarius intelligitur.

Primus casus. Titius existens Panormi, promulgationem ibidem factam in Dominica Septuagesimæ die v. g. 10. Ianuarij, sumit statim bullam, & inde profectus Syracusis v. g. ubi anno sequenti promulgari solet bulla die primo Cinerum, qui incidit v. g. die 9. Februarij, hoc est 14. diebus postea, inquit, gaudebit Titius iam commemorans Syracusis bullæ privilegiis usque ad Dominicam Septuagesimæ anni sequentis, quæ incidit v. g. 26. Ianuarij, quando Panormi promulgabitur nova Bulla, an usque ad nonum diem Februarij iuxta promulgationem, quæ fiet in sua civitate.

2. Secundus casus, quid si contra. Caius v. g. commemorans Syracusis accepit bullam in die Cinerum, qui incidit 12. Feb. deinde accedit Panormum, ubi promulgabitur nova Bulla 20. Ianuarij, gaudebit privilegiis solum usque ad vigesimum diem Ianuarij iuxta promulgationem Panormitanam, an usque ad diem Cinerum anni sequentis iuxta promulgationem quæ fiet in civitate prædicti Caij, qui dies incidit, ut dictum est, nono Februarij.

3. Respondeo. In utroque casu, stando in posteriore sententiâ, sub qua loquimur, gaudere quis potest Bulla solum iuxta promulgationem factam in loco, ubi quis accepit Bullam. Quare in priore casu allato n. 1. Titius gaudebit Bulla, usque ad vigesimum sextum Ianuarij in posteriore vero allato n. 2. Caius Bulla fruatur, usque ad nonum diem Februarij. Ratio utriusque dicti est, quia quando tu accipis Bullam promulgatam in hoc v. g. loco quasi dicat tibi distributor bullarum nomine Pontificis (Quandoquidem tu erogasti legitimam elemosinam, concedo tibi privilegia Bullæ duratura per totum hunc annum, donec ego iterum aliam hic promulgaverim.) Huius autem rei ulterior ratio est, quia ad illum distributorem, à quo tu recipis Bullam, non pertinet, videre, seu taxare tempus promulgationis alterius distributoris. Quare, nomine Pontificis, dat tibi privilegia secundum suas promulgationes, non vero secundum promulgationes alterius. Ita Bard. p. 1. tr. 2. c. 6. n. 24.

4. Scio Ioan. Sanch. d. 55. n. 24. in casu dicto n. 1. velle Titium posse solum, usque ad nonum diem Februarij, sed propter rationem nostram non est audiendus.

Scio etiam Mendo loc. sup. cit. sustinere, tum Titium, tum Caium prædictos, posse solum gaudere Bullæ privilegiis, durante anno naturali, quocunque tempore die fiat nova

nova promulgatio. Sed profecto id ipse dicit, quia sustinetur annuum pro bulla debere esse naturalem, quam sententiam cum dixerimus supra, esse probabilem, probabile etiam erit hoc præsens ipsius dictum; Sed quia nos hic loquimur ex suppositione, quod sequamur sententiam posteriorem, quæ est etiam probabilis, ideo, quamvis dicto prædicti Doctoris assentiamur, tamen non assentiamur illi limitationi (solum.)

§. I V. An finito anno in aliquo saveat Bulla.

I. Nostro hic questionem hanc, quia maxime pertinet ad praxim. In duobus casibus quarunt rationaliter Doctores an Bulla pro sit, absoluto anno? Dico (rationaliter) nam casum alium, quia est ratione destitutus, jam exclusi modo §. 1. n. 2.

Quarunt enim primo in eo casu, quo promulgatio bullæ sit in aliqua magna civitate, seu opido, unde non valeant omnes bullam sumere, an si habeat quis animum sumendi, durabit illi vetus bulla per paucos v. g. per octo dies post promulgationem novam? Affirmat Villalobos, & Ludovicus à Cruce. Id quod temperat Io. Sanchez asserens hoc verum esse quando per omnes illos dies durat difficultas novam sumendi, vel ex malitia, seu incuria distributoris, nova haberi non possit.

2. Profecto non possum hanc sententiam, quamvis à Sancto mitigatam, non retinere cum Gallego multis citante *tom. 4. dub. 18.* Nam ut aliam omittam, nimis manifeste ea est contra tenorem bullæ, ibi (*anno durante*) & ibi (*summarius Bulla à volentibus uti privilegii, accipi, ac retineri debere.*)

3. Quarunt secundo Doctores in casu confessionis inceptæ, vel commutationis votorum; & quia de hac commutatione dicimus inferius c. 3. §. 1. num. 30. solum hic agimus de confessione; an scilicet, si qua legitima confessio bona fide apud confessorium electum per bullam incepta finiri intra ejusdem bullæ annum non potuit, sive propter penitentis serapulos, sive ob prolixam confessionem, sive ob aliquod rationabile impedimentum, quo pacto dicitur res, non esse integra, quia confessio jam fieri cepit; an inquam, possit confessor, post finitum annum suum prosecui opus, & penitentem à peccatis etiam reservatis, ut per bullam conceditur absolvere.

Respondeo posse, ac si esset intra tempus anni concessi, idque etiam cum interpolationibus humano modo solitis; Ratio est, quia ex eo, quod ceptum est negotium confessionis, tempore habili, jurisdictio radicem fixit in delegato, hoc est in confessorio (ut loquuntur iura) ex rationabili voluntate concedentis; quare illa in eo perpetuatur, usque ad complementum incepti negotii. Idem solent Doctores dicere in Iubilæo, si confessio bona fide incepta non potuit bona fide finiri intra Iubilæi dies, de qua re ego universaliter *lib. de penit. cap. 4. §. 10. num. 3.*

4. Dictum autem est primo (bona fide) quia persuadere mihi non possum, quando id in fraudem fiat, adesse consensum superioris ad prædictam jurisditionis extensionem, quidquid aliqui dicant. Id autem bene intellige, siquidem ejusmodi fraus duobus fieri modis potest, tum hic, tum in Iubilæo. Primo, si differas confessionem, consulto; usque ad ultimum diem durationis privilegii, & deinde peniteat te, non esse confessum, & vere velis confiteri, confessionemque bona fide incipias, faciens, quantum potes, ut illam compleas, riteque absolvaris ante finem privilegii, sed propter aliquam rationabilem causam compleri confessio non potest. Et in hoc casu negligentia prior, immo & fraus, si qua in te fuit, prorogandi tempus, purgatur ex vera penitentia, & ex conatu Sacramentum perficiendi, & consequenter radicabitur in confessorio, extendereturque Jurisdictio, quia jam tunc nulla fraus adest. Secundo, si sive tu, sive confessor, cum possitis perficere confessionem eam non

perficitis, hac spe, (quam ego merito fraudem appello) ut radicata jurisdictio sit in confessorio, quasi possit extendi ad tempus sequens. Et in hoc casu dixi, persuadere mihi non posse, superioris voluntatem esse, ut ea jurisdictio radicetur.

5. Dictum est secundo, (si qua confessio incepta &c.) quod intellige, esset certum si cepisti peccata legitime explicare confessorio. Immo dicta inceptio confessionis tunc etiam dicitur adfuisse, quando comparuisti genueflexus coram confessorio, & cussisti percussisti, & recitasti Confiteor, & multo magis, si vel unum peccatum veniale perscussisti, hæc enim externa signa sunt confessio incepta.

6. Obijcies. Sola præsentatio literarum delegationis facta delegato non facit negotium ceptum, seu causam inchoatam, ut cum multis docet Mexolla, *to. 2. q. 4. c. 6. dub. 21. n. 492.* quia literarum sola præsentatio, quamvis accepta, non est exercitium jurisditionis, per quod radice sibi delegatus jurisditionem, ergo neque in casu nostro sufficiunt prædicta signa.

Respondeo: nos ut signate notat Bardi *p. 1. tr. c. 6. à n. 61. & an. 116.* pro signo sufficienti non poscimus solum petitionem confessionis quodocunque, sed requirimus talia signa, quæ sint pars materiæ Sacramenti Penitentiae, quæque cum exhibentur, sunt Sacramentalis confessionis exercitium.

7. Dictum est tertio (si qua legitima confessio) nam non prorogatur jurisdictio confessorii si invalida, sive propter defectum Penitentis, sive propter defectum confessorii esset prædicta incepta confessio. Ratio est, quia per verum actum confessionis Sacramentalis (sic enim exercetur hæc jurisdictio) radicatur potestas in confessorio delegato, non vero per invalidam confessionem, quæ cum nulla sit, nullam parere effectum potest.

8. Confirmatur Doctrina nostra, data verbis ipsius Bullæ Originalis, item (ait) *declarat Pontifex, quod, expirante anno omnes prædictæ facultates, gratia, & Indulgentia expirant, tantum potuerunt causæ pendentes ad finem perducere.* Nota (causæ pendentes &c.)

Ex prædictis verbis colligit Bardi *loc. cit. n. 66.* doctrinam à nobis hæcenus dictam, solum habere locum, quando penitens, post prædictum annum Bullæ finitum, non committit alia peccata. Nam si quis, inquit, nondum finita confessione, peccet, finito jam bullæ anno, peccato reservato, non poterit ab hoc peccato absolvi per confessorium electum vi dictæ bullæ, quamvis confessio cepta fuerit ante lapsum anni; Immo neque item poterit (ait) ab aliis commissis antea, quia confessio non potest dimidiari, quæ dimidiaretur, si ab his absolvi posset, illo alio commissio post annum non absoluta. Colligit, inquit, ex his verbis, in quibus expresse Pontifex solum concedit, causas pendentes finiri posse: at confessio hujus peccati nunquam fuit inchoata tempore anni Bullæ, ergo &c. Quare hic Auctor concedit, per Iubilæum posse simile novum peccatum absolvi, non vero per Bullam Cruciatæ, quia in Iubilæo non adest hæc restrictio, *tantum potuerunt causæ pendentes ad finem perducere.*

9. Verum contra hanc explicationem insurgit Mendo, *d. 23. cap. 3. num. 28. sine in appen. d. 1. cap. 16. num. 61.* ait enim, non esse majorem rationem, quod hoc peccatum novum impediatur totalem absolutiorem, non autem quod absolutio aliorum peccatorum huic penitenti debita propter prorogationem jurisditionis, trahatur ad se facultatem, ut quia non potest dimidiari confessio, detur potestas confessorio, ut etiam novum illud absolvat.

Adde, cum adhuc vere pendens sit causa, quia confessio jam est incepta, & absolutio nondum data, non posse peccatum hoc novum superadditum habere vim impediendi prorogationem jurisditionis.

Certe prior sententia tutior est. Posteriorem me Sapientiores examinent; præsertim quia video in causis judicialibus

dicialibus, ad quarum formam est institutum Sacramentum penitentiae, non dari Delegato prorogationem jurisdictionis, per quem iudicat aliud novum delictum, quod forte committat quis post elapsum tempus Delegationis.

10. Sed adhuc inquires Primo, si confessor, apud quem incepisti prædictam confessionem, moriatur, vel alio modo desit, eligere ne possim alium confessorium, qui mea peccata omnia audiendo, me absolvat ab illis, finito anno bullæ, vel finito Iubilæi tempore.

Respondeo cum Castrop. tom. 1. rr. 3. disp. 4. p. 16. §. 7. n. 13. aliusque posse, si hæc electio novi confessorii fiat ante spiratum tempus privilegii, si postea in casu proposito prorogata, propter incompletam confessionem jurisdictionis. Ratio est quia confessores vi Bullæ, vel Iubilæi se habent ut unum: quare quando quis ex uno ad alium migrat, non iudicatur, nisi eundem eligere.

Neque dicas causam pendente debere c. 1. de off. deleg. ex iure (ut notat Navarrus l. 1. cons. in 2. edit. de eodem off. de leg. prosequi coram eodem iudice, coram quo accepta est: Ne id dicas, inquam, nam id verum est in causis fori externi, non vero in casibus interni fori. Cujus disparitatis ratio illa est, quia facultas data pro foro conscientie intelligenda est juxta naturam ejusdem fori, At in hoc foro penitens potest mutare confessorium, ut ipsi placet, donec finiatur causa per absolutionem.

11. Inquires Secundo, si post absolutionem hanc dictus penitens recorderetur alicujus peccati mortalis reservati commissi ante dictam absolutionem, poteritne virtute Bullæ, vel Iubilæi iterum absolutionem, ritè accipere à dicto confessario, qui solum habeat potestatem absolvendi vi Bullæ, vel Iubilæi? Respondeo non posse; quare tunc necesse erit illud peccatum oblitum consistere apud alium legitimum confessorium habentem potestatem ad illud absolvendum, ut ego dixi lib. 5. de penit. cap. 4. §. 10. num. 4. Ratio est quia delegatus cum functus est officio suo nihil amplius potest, at prædictus confessorius electus jam dandam absolutionem adimplevit suum officium; ergo &c.

Legem tamen Dicastillum apud Dianam, p. 11. tract. 8. ref. 28. qui putat, esse probabile, quod possit, si quidem tunc (ait) sequens confessio pertinet ad priorem, & est prioris complementum. Verum ne id extendas ad peccata commissæ post absolutionem illam priorem; hæc enim nec separatim, nec conjuncta cum oblitis absolvere dictus confessorius amplius ex vi privilegii Bullæ, vel Iubilæi poterit, quia nulla ratione pertinet ad absolutionem datam vel dandam ex vi Bullæ, vel Iubilæi.

CLAVSVLA V.

Vi possint in Ecclesiis (locutio est de iis, qui bullam sumunt) in quibus alia divina officia (interdictio durante) quomodolibet celebrare permixtum fuerit, vel in privato Oratorio ad divinum cultum tantum deputato ab ordinario visitando, & designando etiam tempore interdicti. Eius, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quominus amoveatur, & qui facultatem ad id à commissario Generali habuerit, etiam per horam, antequam illuc cesset dies & per horam post meridiem, in sua, ac familiarum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia divina officia per se ipsos si presbiteri fuerint, vel per alium celebrare facere, & tempore interdicti divinis interesse. Eius tamen qui privato Oratorio ad præmissa uti voluerint, & quoties id fecerint, aliquas preces Deo pro unione Principum Christianorum contra infideles, eorumque contra eandem victoriâ fundere, teneantur; imponitur.

CAPVT V.

Primum Bullæ Privilegium quod est circa tempus interdicti.

Bulla privilegium, interdicti tempore tres complectitur favores, quorum primum relatum in præcedente quinta clausula hic explicamus, mox in sequentibus alios duos explicaturi.

§. I. Præmittitur Summaria explicatio interdicti.

1. Interdictum Ecclesiasticum absolute, & sine limitatione latum, est regulariter censura, qua fidelibus vetantur. Primo officia divina, præsertim Missæ, celebrari. Secundo Sacramenta aliqua ministrare, vel recipere; nam non prohibetur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, & Matrimonium; sed ministrare vel recipere Eucharistiam, Extremam Viaticum, Ordinem, licet cum inordinationibus, quas passim asserunt Doctores mandandi, alique in tractatu de interdicto. Tertio, designate veratur Ecclesiastica sepultura.

2. Interdictorum autem variae sunt classes. Personale, id est illud, quo ipsa persona prædictis tribus prohibitionibus, afficitur.

3. Locale, id est illud, quo locus aliquis illis actionibus prædictis prohibitionibus, hoc est, quo in tali loco vetantur fideles, illas tres actiones exercere.

4. Mixtum, id est, quo tum persona, tum locus prohibetur.

5. Porro subdividuntur deinde eadem interdicta; nam quo ad interdictum personale, aliud est personale generale, estque quando interdictum totus populus, tota communitas, seu universitas, Collegium, Capitulum &c. quatenus hæc faciunt unum corpus morale. Aliud est personale speciale, hoc est, quando interdictum hic, vel ille.

6. Rursus interdictum locale, aliud est locale generale, atque est illud, quo interdictum locus, qui à communitate incolitur, v. g. Provincia, civitas, oppidum, villa, aliud est locale particulare, estque illud, quo interdictum locus particularis, vel loca aliqua particularia, v. g. hæc Ecclesia hujus civitatis, illa Ecclesia illius oppidi &c.

Hæc cum suis explicationibus, & limitationibus præsertim iis, quas concedit Cap. alma mater de fest. & comm. in 6. habes passim apud Suar. Hurt. Bonac. Lycop. Coninch. Avil. aliosque innumeros Doctores scriptores de interdicto.

7. Illud pro re nostra est advertendum, Bullæ Cruciatæ privilegia solum esse, stante interdicto locali generali, quamvis auctoritate Apostolica imposito: quare non personaliter quoquo modo interdictis, nec locali specialiter interdicto Bullæ Cruciatæ privilegia ulla conceduntur. An autem persona particulariter interdicta possit quomodolibet interdicti absolutionem obtinere virtute Bullæ, infra c. 11. §. 6. suo loco dicetur.

§. II. Favor primus Bullæ tempore interdicti, post Missas, & divina Officia celebrare &c.

1. His prælatis, ut explicetur primus hic Bullæ favor, pro tempore interdicti. Nota primo illud non concedi iis, qui dederunt causam interdicti, ut per ipsos fiat interdicti remotio.

2. Nota secundo, illa verba (in Oratorio privato) Doctores ex modo loquendi Bullæ, & ex intentione Pontificis extendunt ad omnes alias Ecclesias, dummodo fiat privatim officium, & solum coram suis, ut non explicabitur. Vide id late probatum à Ludovico à Cioce, in Bull. d. 1. cap. 5. dub. 2.

3. Nota tertio prædictum Oratorium debere esse approbatum, & deputatum ad divinum cultum, quæ de re ego pluribus egit in *Opus. de Sacrif. Missæ* lib. 1. c. 4. n. 11.

4. Nota quarto illud (in sua, & suorum præsentia) quod à me pluribus explicatum invenies *loc. cit. a. n. 28.* & late item habet Trullench. lib. 1. §. 3. dub. 5.

5. Nota quinto. Illud plurale *Missas, & alia officia.* & illud *per alium, vel alios,* hæc enim verba absolute, & non respectu prolata, ostendunt, mihi, non unam tantummodo, sed plures Missas concedi eodem die per hoc privilegium, nec solum semel, & iterum, & item sapè divinis officiis privatim interesse.

An habens Bullam tempore interdicti obligetur Missæ privatim interesse.

6. His ita notatis, suum hic locum habere debet illa questio: An, sicuti bullam habens potest modo dicto interdicti tempore privatim assistere Sacro, ita obligetur, quando incidit dies festus de præcepto.

Respondeo. In utramque partem, æquo quasi Marte, congregiuntur Doctores, ut late habes apud Ludov. à Cruce, *lib. 4. n. 5.* & latissime apud Bard. *p. 2. tract. 2. c. 3. sect. 6.* & Trullench. *loc. cit. dub. 6.*

Ratio de obligantibus (inter quos sunt Coninchi, Avila, Alterius) præcipua est, quia nemo cogitur uti suo privilegio; Is ergo qui recipit cum bulla privilegium assistendi Missæ tempore interdicti privatim, poterit hoc privilegium nolle uti, & sic stare prohibitioni interdicti, quod vetat assistentiam ad Sacrum, & pro illo tempore aufert præceptum de huiusmodi assistentia.

7. Ratio obligantium (inter quos numerantur Lud. à Cruce, Villalobos, Joan. Sanch. Trullench.) illa item præcipua est, quia in tantum non obligaris, interdicti tempore, interesse Sacro in diebus festis, in quantum impeditis interdici lege: At per bullam hæc interdicti lex jam à te removetur, ergo, remota jam impedimento, redire debes ad obligationem assistendi.

Utriusque ratio cum probabilis, hoc est, alicujus momenti sit, utramque sententiam probabilem reddit.

8. Sed ecce, per hanc occasionem, alia subnascens quæstioncula. In tractatu de interdicto omnes Doctores statuunt per *Cap. Alma mater de Sent. Excomm. in 6.* concedi Clericis, & Ministris Ecclesiæ, atque adeo Religiosis, posse, interdicti tempore, Missas, & alia Divina Officia privatim, hoc est clausis januis, &c. (ut ibi distinctius explicatur) celebrare. Jam inquiri, an dicti Clerici, & Ministri obligentur Missæ privatim interesse diebus festis.

Respondeo, obligari. Nam invenio disparitatem cum Lud. à Cruce, *lib. 6.* inter hos Ministros ex vi dicti capituli *Alma Mater.* & inter alios ex vi Bullæ Cruciatæ. Siquidem prædictum privilegium collatum in *c. Alma Mater.* datur Ordini Ecclesiastico, cui privilegio non potest renuntiare quilibet privatus. At privilegium in Bulla conceditur ipsi personæ in particulari, cui ipsa particularis persona renuntiare libere valet. Non est igitur mirum, si ipsa praxis & receptus inter Fideles usus declaravit, Ministros prædictos obligari ad assistendum Sacro diebus festis, tempore interdicti, quia ut dictum est non possunt, non uti privilegio concessio tori Ordini Ecclesiastico. At, quia potest persona particularis, non uti privilegio sibi dato; ideo potest in Bulla, quæ datur particulari personæ, habere locum prima sententia dicta n. 7.

§. III. *Quid concedat Bulla, quoad celebrationem Missæ in Oratoriis Privatis extra tempus Interdicti.*

1. Villa præter dictum favorem valendi celebrare, vel sacre celebrare tempore interdicti in Ora-

toriis privatis, concedit etiam in iisdem eundem favorem extra interdicti tempus. Sed de hoc ego late egit in *Opus. de Sacrif. Missæ* lib. 1. c. 4. §. 4. n. 36. quare non est id cum molestia Lectoris hic repetendum.

§. IV. *An per Bullam possit quis erigere Oratorium privatum, in quo celebretur sine alia Pontificis licentia.*

1. Affirmat Castrop. de Brill. *disp. un. p. 6. num. 2. sine* his verbis *Bulla ergo,* inquit, *concedit sumentibus ipsam ut possit habere privatum oratorium, & in eo celebrare Missas, vel celebrari facere, dummodo oratorium sit divino tantum cultui deputatum, & ab ordinario designatum juxta formam in Trid. sess. 2. in Decreto de celebrandis Missis præscriptam, & dum eo quis utitur, fundat preces pro unione Christianorum Principum, & eorum contra infideles victoria.* Hæc ille, cui assentitur Lud. à Cruce *Bull. d. 1. c. 5. d. 1.*

2. Ratio fundamentalis hujus sententiæ est, quia in Bulla expresse conceditur, ut in Privato Oratorio visitato utique, & designato ab Episcopo tempore interdicti celebretur, ergo supponitur concedi etiam aliis temporibus non vetitis, quod est minus juxta Regulam Juris in 6. *Cui conceditur quod est plus, conceditur quod est minus.* Adde, in Bulla Latina expresse poni sic (*etiam tempore interdicti.*) At particula hæc (*etiam*) cum exprimat casum difficiliorem, supponit, tanquam certum, casum minus difficilem.

Verum hanc sententiam prorsus rejicit Trullench. de *Bull. lib. 1. §. 3. dub. 4.* Gallenus de *Bull. c. 4. dub. 3.* Diana *p. 9. tr. 1. res. 23.* Medo *d. 6. c. 1. n. 6.* qui omnes non possunt (& quidem merito) sibi persuadere, Pontificem velle concedere Privilegium celebrandi Sacrificium Missæ in domo cujuscunque Privati, Sacrificium, inquam, quod est Summus actus Religionis, quem exercere in hac vita Fideles possunt, quemque cum summa, & possibili reverentia debent.

Hæc ex illis. Sed quia Adversarii possent, has, & similes rationes ex inconvenientia ductas eludere; illa mihi hæc de re diu cogitanti efficax menti occurrit: Quod Summus Pontifex, dum licentiam concedit, ut etiam interdicti tempore celebrari valeant Missæ in Oratorio privato, supponit, Oratorium jam esse alias ab ipso, vel ejus Delegato concessum, non autem per Bullam concedit. Sicuti cum dixit ut notavimus modo §. 2. n. 2. Concedo, ut habens Bullam possit celebrare in Ecclesia, etiam tempore interdicti, supposuit jam constitutam esse perfectè Ecclesiam, non enim per hæc verba constituit. Ita in casu nostro, Perfectè autem constituta supponitur Ecclesia, quando non solum materialiter, sed formaliter etiam est perfectæ, hoc est, legitime, ad Sacrificium Missæ in ea celebrandum, ab habente potestatem approbata.

§. V. *An Commissarius Cruciatæ possit prædictum Oratorium perfectè constituere, seu concedere?*

1. Vix hic sunt sententiæ. Altera negat cum Dian. *p. 4. tr. 1. res. 20.* aliisque, atque adeo negat Commissarium Generalem Cruciatæ posse concedere facultatem ut quis, in Oratorio domus suæ celebret, vel faciat celebrare. Ratio potissima est, inquit, quia non apparet verbum ullum in Bulla etiam Originali Cruciatæ, per quod Summus Pontifex hanc facultatem commissario quamvis generali, communicaverit. Adduntur aliæ rationes, quæ certe non ita efficaces judicantur, perinde ac prædicta.

2. Altera concedit Trullench. *lib. 2. §. 5. dub. 3. numer. 7.* Mend. *d. 37. a. num. 105.* Galleg. *cap. 14. d. 182. contra Dianam,* modo Oratorium, antequam in eo celebretur, visitetur, & deputetur ad Divinum Cultum ab Ordina-

rio. Ratio hujus sententiæ est. Prima, quia Petrus de Cara in comp. trium Gratiar. p. 279. apud Mend. loc. cit. inter cæteras facultates. Commissarii Generalis recenset hanc. Item possumus (loquitur Commissarius Generalis Cruciatæ) concedere licentiam, ut quis celebret, vel celebrare faciat in Oratorio privato, quod prius fuerit ab Ordinario visitatum.

3. Secunda, quia idem Mendo. & Gallegus locis citatis testantur de ipsa praxi in Hispania, quia per annos multos à Variis Commissariis Generalibus hæc concessio facta est pluribus, sed certe solum Nobilibus, ac Dignitatibus, & in dies fit id quod ipsi probant ex informatione, quam iidem exceperunt ab ipsis Commissariis Generalibus, & ab eorumdem Secretariis, qui ejusmodi licentiam expedire solent.

4. Tertia, quia quod in Bulla Cruciatæ hoc Privilegium non inveniatur, nihil obstat. Credendum enim pro certo est, haberi ex aliqua alia Bulla, vel rescripto Commissariis directo, vel certe dicendum, usum tot annorum circa hanc facultatem legitimè concessisse jam Commissariis Generalibus ejusmodi potestatem.

5. Ut quid ego sentio, clarius proferam: Sciendum est Commissarium Generalem Cruciatæ residere in Hispania, atque ad hoc solere constitui alios commissarios provinciales in quacunque provincia, in qua Bulla promulgatur, & ab his Provincialibus substitui, seu nominari alios commissarios particulares in singulis civitatibus seu Diocæsesibus.

6. His distinctis, Puto Primum, esse valde probabile, commissarium generalem, qui in Hispania residet potiri, (saltem pro Nobilibus, pro quibus est praxis) potestatem prædictam, id enim admodum verisimile reddunt modo allatæ rationes.

7. Et quidem existimo (ut id suo hoc loco non præteream) cum eis conceditur à Commissario Generali hoc Privilegium, non necessariò debere habere Bullam Cruciatæ, quia hanc conditionem de habenda Bulla, non videtur requirere textus hujus concessionis; putarem tamen aliquam elemosinam ad arbitrium Commissarii esse dandam in subsidium belli contra Infideles; quia in his privilegiis Cruciatæ semper habetur à Pontifice dicti subsidii temporalis ratio.

8. Puto Secundò, commissarios provinciales, multo minus particulares, hac potestate nequaquam gaudere. Ratio est, quia licet commissarius generalis habeat à Pontifice facultatem communicandi commissariis provincialibus omnem eandem potestatem, quam ipse commissarius generalis habet; sic enim dicitur in Bulla originali, quam originalem affert Ludovicus à Cruce ipso initio expositionis Bullæ. Item ut Commissarius Generalis deputare possit Commissarios in singulis Provinciis per locorum Ordinarios, quorum conscientia onerantur, prævia nostra deliberatione approbandos, cum simili, vel limitata potestate, licet, inquam, hac universali potestate gaudeat, unde dicere quis posset, etiam hanc, de qua loquimur, posse concedere commissariis provincialibus; tamen non habemus solidum fundamentum affirmandi quod de facto concesserit.

9. Dices: In delegatione, qua commissarius generalis delegat commissarium provincialem, sic habetur, ut ad verbum refert Tancr. T. 2. Q. Mor. tr. 5. q. 46. *Damus potestatem, & facultatem cum omnibus suis incidentiis, & dependentiis, adnexitatibus, & connexitatibus secundum, & sicut nos habemus à Sanctitate Summi Pontificis, & sicut nos illas tenemus plenissime.* Ecce ergo quomodo totam potestatem suam, atque adeo hanc, Generalis de facto communicat Provincialibus.

10. Respondco, recolendo, quòmodo n. 4. dictum est, hanc potestatem non habere commissarium generalem ex vi tenoris Bullæ Cruciatæ, quia in illa, ne verbum quidem de hac, sed aliunde, &c. Dico igitur, esse commissarius generalis habere potestatem communi-

candi omnia, quæ pertinent ad privilegia Bullæ Cruciatæ, sed unde habet quod possit communicare etiam illud, quod aliunde habuit, vel ex alio rescripto, vel ex consuetudine præscripta, & connexionem vel militiam, vel fati remotam habet cum ejusdem Bullæ privilegio, verba de facto communicet, cum per hoc solum communicet connexa, & annexa tenori Bullæ Cruciatæ, in quo tenore, ne vestigium quidem est hujus Privilegii de Oratoriis privatis concedendis: Incerta igitur de rem res est, & cum sit magni momenti, non est facile præsumenda.

11. Nec valet, si dicas aliquando id concessum hic Panormi à commissario provinciali fuisse. Nec valet nequam, quia semel, aut iterum id esse factum non potest præscriptionem; & credendum est, per errorem de bona fide tunc factum quod hodie re diligenter examinata, fieri non potest.

§. VI. Quid possit concedere Commissarius circa celebrationem Missæ, quoad horam celebrandi.

1. Propter connexionem, quam habet hæc quaestio cum præcedentibus, hic eam breviter tractemus. Præmittenda autem ad ejus explicationem est aliqua doctrina.

Celebrandi hora est Auroræ tempus, usque ad Meridiem, ut in Opusculo de Sac. Miss. lib. 1. c. 63. 4. declaratum à nobis est; ubi in summa dixi licere probabilissima opinione Missam incipere duabus plus minus horis, ante Solis ortum; hoc est, antequam corpus solis oculis nostris appareat: Terminus autem, ultra quem celebrari non licet, dixi ibidem, esse Meridiem, sed certe moraliter acceptum, hoc est, ut incipiat Missa possit ante Meridiem, vel in ipso Meridie licet adhibetur postea.

2. Generalis ergo commissarius potest Nobilibus tamen, aut (juxta arbitrium ipsius commissarii) personis qualificatis concedere, ut per horam, antequam incipiat dies & per horam post Meridiem, Missa, & alia Divina Officia incipi possint, idque coram ipsa persona qualificata habente Bullam, & ejus familiaribus, & consanguineis. Vbi vides, non quemlibet, etiam quodlibet tum habentem Bullam, id ex se posse, sed solum illas qualificatas Bullam habentibus, quibus expresse concesserit commissarius. Hanc potestatem communicat à commissario generali commissariis provincialibus, quibus juxta dicta §. 4. n. 8. conceduntur connexa, & annexa, probabile iudicatio.

3. Inquires, Quandoquidam incipit hæc hora, quæ datur ex privilegio?

Respondeo. Cum Privilegium debeat aliquid operari, omnes autem Missam possint incipere duabus horis ante solis ortum; Ideo qui habet hoc privilegium poterit tribus, plus minus horis ante dictum ortum. Et quia omnes item possunt incipere Missam in ipso Meridie, idcirco, qui hoc privilegio gaudet potest incipere una hora post ipsum Meridiem. Ita Trull. de Bull. l. 1. §. 5. d. 3. n. 3. cum aliis.

CLAVSULA VI

Conceditur item tempore interdicti (id est interdicti sacralis generalis) Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquam in die Paschæ, posse recipere.

CAPVT VI.

Favor secundus Bullæ tempore interdicti.

Pōsse recipere Sacramenta.

1. Nota Primò, hunc favorem intelligi cum iisdem cautionibus quas diximus c. *præced.* n. 1. puta si non dederint causam interdicti, nec per ipsos sitet interdicti remotio; & privatim, &c.

2. Nota Secundò illud (& alia Sacramenta) quod esse magnum Privilegium rectè dicit Ludovicus à Cruce de Bull. d. 1. c. 3. d. 5. n. 1. qui cum addit, licere habenti Bullam recipere Eucharistiam, & alia Sacramenta, quando placuerit, & ubi placuerit, semper est intelligendus, dummodo id fiat ianuis clausis & privatim, si sit tempus interdicti, nempe, iuxta ac requirit interdicti tempus; neque enim Bulla, & Privilegia debent in aliis non expressis interdicti legibus officere.

3. Nota Tertiò illud (*Præterquam in die Paschatis*) solum enim per hæc verba prohibetur receptio EVCHARISTIÆ, quæ ex obligatione in propria Parochia præstari debet, imò, quia Bulla hanc solum obligationem communicandi in Parochia, ad satisfaciendum præcepto, excipit, colligunt Doctores, esse valde probabile, etiam ipso die Paschatis, hoc privilegio te uti posse, modo ante, vel postea Parochiæ satisfacias. In aliis ergo diebus poterit quis cum Bulla recipere EVCHARISTIAM à quocunque Sacerdote; ut tenet Valq. quem cum aliis sequitur Diana mox citandus, licet neget Suar, aliique apud eundem Dian. p. 1. r. 1. r. 20.

CLAUSULA VII.

Item conceditur mortuorum corpora (nisi forè vinculo excommunicationis immodatè decesserint) cum moderata funerali pompa sepeliri.

CAPVT VII.

Favor tertius Bullæ tempore interdicti.

Pōsse Ecclesiasticè sepeliri.

1. Nota, hoc privilegium dari omnibus, qui recipiunt Bullam, id enim clarè habet eius tenor, & quidem si non dederint causam interdicti, vel per ipsos non steterit, &c.

2. Nota Secundò, hoc privilegium esse magni faciendum; nam per iura antiqua solis Clericis conceditur, possè eos sepeliri in cimiterios & de iure noviore per c. *Alma Mater*, etiam in Ecclesia. At Laicis nullus quoad sepulturam, conceditur favor, nisi forè in aliquibus festivis diebus Paschatis Resurrectionis, &c., vel pro non denunciatis nominatim, ut fuscè agitur in Tractatu de interdicto. His ergo Laicis, & pari modo omnibus Christi Fidelibus Bullam habentibus conceditur, ut possint in interdicto generali locali Ecclesiasticè, sed cum moderata pompa, sepeliri.

3. Si autem quæras, quænam sit hæc moderatio, respondeo esse illam, (ut habet Corduba apud Ludovicum à Cruce loc. cit. d. 7. num. 2. qua cum cantu, & tribus Campanarum clamoribus cadaver deferatur, & sepeliatur, apertis ianuis Ecclesiæ, sed sine Missa, Addit idem Author, in quodam Commentario Bullæ declarari per Pompan moderatam intelligi modietatem pompæ, & solemnitatis, quæ alias fieret iuxta qualitatem defuncti. Verum Ludovicus à Cruce loc. cit. concedit, standum esse consuetudini Patriæ, vel dispensationi Ordinarij, vel si hoc desit, Parochi.

Monitio pro oratione fundenda in n. q. prædictorum favorum.

4. Quoties uteris Bullæ favore celebrandi in privato Oratorio, vel celebrandi ante horam, Quoties idem facis tempore interdicti: Quoties Missam celebras, vel celebrare facis ante, vel post horam debitam cum concessione dicta commissarij: Quoties divinis actibus eodem interdicti tempore, quoties aliquas præces Deo pro Unione Principum Christianorum contra infideles, eorumque contra eisdem infideles victoria porrigere teneris. Sufficere autem unum Pater, & Ave, & eius omissionem non esse nisi venialem dictum est, in *Opus. Sacr. Missæ*, l. 1. c. 4. §. 4. n. 41.

Idem dic, quoties Eucharistiam sumis, modo dicto superius, & quoties Ecclesiasticè aliquem ex vi Bullæ tempore interdicti sepelis, nam in Bulla originali, quam toties citavimus, quamque habes apud Ludovicum à Cruce initio suæ expositionis hæc monitio de oratione fundenda, ponitur immediatè post illos prædictos favores, unde pro omnibus requiri videtur.

CLAUSULA VIII.

Item, ut durante dicto anno, intra ipsa Regis Hispaniæ Regna (intellige, ubi promulgatur Bulla) & non extra carnis de consilio utriusque Medici temporibus ieiuniorum totius anni, etiam Quadragesimalium, vesci, ac pro eorum libitu, ovis, & lacticiis: Itaque qui carnes comederint, servata in ceteris Ieiunij Ecclesiastici forma dicto Ieiunio satis fecisse censentur.

Excipiuntur ab Indulto vescendi ovis, & lacticiis, quoad Quadragesimalia Ieiunia tantum, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alij Superiores, vel inferiores Prælati, & qualibet Persona Regularis, & ex Secularibus illi, qui in Presbyteratus Ordine constituti sunt, nisi fuerint Sexagenarii.

Hæc tamen clausula Indultum quoad indeinde concessit Prælati, ac Sacerdotibus Secularibus vescendi lacticiis Vrbani VIII. ponemus, & exponemus non multo post in fine eius capituli §. 5.

CAPVT VIII.

Secundum Privilegium circa cibos vetitos.

Hoc Privilegium tum quoad carnes, tum quoad lacticiis, non posse nos uti extra Regnum, seu Regna ubi non promulgatur Bulla, supra indicavimus, & nunc confirmamus suo in loco, quia nimis id clarè apparet in bullæ tenore, Quare, si tu habens bullam Panormi, eas Neapolim, ibi hoc Privilegio vescendi prohibitis frui non potes, potes autem, si eas in quamlibet Siciliæ Civitatem, ut etiam si ad Hispaniam aliaque Regna, in quibus bullæ promulgatio conceditur.

§. I. Pōsse carnis vesci de consilio utriusque Medici.

1. Vt hoc Privilegio fruamur, requiritur consilium utriusque Medici. Circa quod dubitabis, quid emolumenti affert hoc Privilegium? Nam, vel certus sum, me ob infirmitatem gravem posse comedere carnes, & tunc licitè possum illis vesci sine ullius consilio: Quod si sum incertus, & Medicus solus corporalis declarat, me carnibus indigere etiam possum liberè, ut ex se patet: Vel sum certus, vel certus reddor à Medico me non indigere carnibus, & tunc nullo modo licitè illis vesci possum: vel denique sum in dubio, & dubius est medicus de mea indigentia; & nunc probabile putant nonnulli, ut l. 1. in Dec. c. 3. §. 7. Ieiun. nos diximus, me posse

posse iis vesci, ne scilicet in periculum certum gravis morbi dilabar; quo periculo stante, (ut quando est dubia mea indigentia, semper stat) certe non obligor (aiunt hi) ad abstinendum à carnibus. Quid ergo emolumentum affert bulla?

2. Respondeo, duo emolumenta affert. Primum, quia est alia sententia, & quidem communior, docens, in prædicto dubio esse obediendum præcepto: præceptum enim abstinendi à carnibus die vetito, est certum; exceptio autem, ut supponis, est dubia; unde prævalere debet certitudo præcepti: Ideo Pontifex sequentibus hanc communior sententiam, imò etiam sequentibus primam, ne scrupulorum sit locus, concedit per bullam ejusmodi comestionem.

Secundum, quia (ut habet bullæ tenor) quæ data est à Pio Quinto, quæque refertur à Lud. à Cruce de Bull. d. 1. c. 5. d. 10. concedit Summus Pontifex, ut qui in reliquis servat formam Iejunii (intellige si semel tantum comedat ad satietatem, &c.) censetur implere præceptum, & sic consequatur Iejunii meritum, quod certe est ingnum privilegium. Meritum autem dixit improprio, & vulgari modo loquendi, significare volens prædictos consequi eam satisfactionem ex dispensatione Theauri Ecclesiæ per Summum Pontificem, quam consequeretur, si sine carnibus jejunarent. Id quod Pontifex in clausula hac, quam præ manibus habemus, verbis magis propriis, & manifestis habet, ibi (ut jejuniis satisfecisse censentur.)

3. Dubitabis secundò, quid intelligatur nomine utriusque Medici.

Respondeo, Quoad primum, intelligi quemlibet Confessarium, etiam si non sit tutus, quia etiam is Medicus spiritualis est, & quia in foro conscientie omnes Confessarii reputantur ut unus quid. Ita Gallegus, c. 6. dub. 45. addens, satis esse, si id consilium detur extra confessionem, non enim bulla confessionem actualem requirit. Imò idem & Bardi p. 2. r. 3. c. 1. sect. 2. docent satis esse quemlibet Sacerdotem, quamvis non approbatum à ordinario ad confessiones suscipiendas, quia etiam hic potest absolvere à venialibus, & absolute dici potest Confessarius, quicquid in oppositum dicat Mendo in app. d. 2. c. 8.

4. Quoad secundum. Difficultas est. Vtrum, sicuti certum est doctorem in Medicina sufficientem esse, ita quemlibet, nec doctorem, nec scientiam Medicinæ proficientem, sed hominem, vel etiam mulierem in medicando ægroti expertam?

Respondeo, sufficere, quia nomine Medici non intelligitur ad literam, qui doctoratus laurea est insignitus. Nam, si est Doctor, sed tamen mihi constaret esse inexpertum, non sufficeret; esset enim directè contra mentem Pontificis; intelligitur ergo, qui est peritus; unde rectè de hac re sic dixit Henr. l. 6. c. 23. Si modo medicus, aut expertus vir explicet subesse causam.

5. Dubitabis Tertio. Cum Prælati omnes, ut etiam omnes Regulares, & Sacerdotes omnes, etiam Sæculares, nisi sint Sorogenarii excipiantur, per Bullam Cruciatæ ab usu Privilegii vescendi lacticiis diebus vetitis, ut mox dicemus latius, possuntne ii uti hoc privilegio comedendi carnes ex consilio utriusque Medici?

Respondeo, posse quia in Summario Latino Bullæ allato à Ludov. à Cruce toties citato & in Summario vulgari tum Hispanico, tum Italico, quod traditur summentibus bullam, non est illa exceptio in privilegio comedendi carnes, adest vero solum in privilegio edendi, lacticia. Non placet ergo Mendo d. 18. c. 3. n. 23. nobis contrarius.

6. Dices, at Trullench. lib. 1. §. 4. dub. 2. licet nobis favens, affert tamen verba Bullæ Latine, ubi videntur excludi prædictæ personæ etiam ab usu privilegii circa carnes.

Respondeo, Vidit hunc loquendi modum Bullæ Latine Bardi p. 2. r. 3. c. 1. sect. 3. illumque timuit, unde optat

majorem explicationem à commissario generali, in quo residet potestas translalandi ita dicam, & declarandi Bullam.

7. Ego commissarii generalis majorem explicationem optare non possum, quæ enim major declaratio quam illa, quæ habetur in dicto Summario Latino, & in Translatione Hispanica, & in Italica, quod Summus Pontifex delibuit datur à distributore bullarum; & quod cum magna consideratione, commissario complacuit fuisse restrictio quoad carnes contra Prælatos, Religiososque & Sacerdotes.

8. Quod si quis dubitet: An commissarius ejusmodi extensionem facere poterit, dubium vincit ex aliis tot annorum, quo distribuitur Fidelibus prædictum Summarium; id, quod, vel ostendit, commissarium hac potestate non caruisse ex tenore concessionis bullæ, vel ex aliis Pontificis novo rescripto, vel saltem tam acquisivisse ex tot annorum consuetudine præscriptam.

9. Dubitabis quardò an hoc Privilegium valeat tam modo pro diebus jejuniarum (ut loquitur bulla Latina) verum etiam pro diebus totius anni, quando non est jejunium, nempe pro diebus feriæ sextæ, & sabbati, ut habet bulla Italica.

Respondeo, etiam pro diebus totius anni dictis propter rationem modo ductam à potestate commissarii potentis bullam declarare, qui signate id in bulla Latina declarare proficitur. Adde illud bullæ Latine (pro diebus jejuniarum), legitime posse extendi ad dies feriæ sextæ & sabbati, quia à factis Canonibus hi dies vocantur etiam dies jejunii, licet non tam rigorosi, ut sunt quadragesimales, Bardi loc. cit. sect. 1. id probat ex illa regula juris in 6. Cui licet, quod est plus licet, unquam quod est minus. Verum quia hæc regula plures patitur limitationes, ut videre est apud Sanchez, lib. 8. meritis disputat. 1. n. 32. ideo nostræ rationes videntur esse expeditiores.

10. Dubitabis quintò. An dispensatus ad carnes, pro dicto, per bullam, possit pluries in eodem die carnes comedere?

Respondeo, esse valde probabile posse, nisi à dispensante restringatur ad aliquas vias tantum: Id quod cum universaliter l. 4. in dec. c. 5. §. 1. n. 2. diximus, aliquid ad rem addiderim, eadem hic cum modestia repetere non oportet: Memineris tamen hunc dispensatum per Bullam meritum jejunii habiturum, ut dixi n. 2. si solum tantum comederit; formam nimirum jejunii in cæteris observans.

§. II. Possit temporibus jejuniarum totius anni etiam Quadragesimalium vesci lacticiis.

1. PRO tribus temporibus datur privilegium comedendi lacticia. Primum, pro feriis sextis, & sabbatis cujuscunque Hebdomadæ. Secundò, pro Vigiliis & quatuor temporibus. Tertio, pro Quadragesima.

Et quidem pro Quadragesima hoc clare est privilegium, quia tunc sine Bulla esset à lacticiis abstinendum. In cæteris autem diebus anni est etiam privilegium, nimirum pro locis illis, ubi est legitima consuetudo non comedendi tunc lacticia: Imò etiam in aliis locis, ubi est consuetudo tunc comedendi lacticia, est privilegium, nam per illud sedantur saltem conscientie timoratorum.

2. Iam verò dubitabis primò. An qui habet bullam, possit vesci lacticiis in jejuniis ex voto, ex penitentia Sacramentali, & ex Iubilæo.

3. Antequam respondeam, recolo, si vejunare debeas ex voto, si ve ex penitentia data à confessorio, si ve ad lucrandum Iubilæum, recole inquam, esse opinionem probabilem, te tunc posse jejunare comedendo lacticia, nisi tamen vel expressè, vel ex circumstantiis colligatur.

gatur, votum, & penitentiam, & conditionem jejunii in Jubilæo fuisse, etiam de abstinentia à lacticiis, ut lib. 3. in Decal. c. 1 §. 6. n. 11. de voto, ibidem lib. 4. c. 9 §. 1. n. 25. de penit. lib. 1. de dictum est. Cujus probabilitatis ratio principalior est, quia ratio jejunii Ecclesiastici stat cum lacticiis, quare nisi aliud expressum in prædictis fuerit, satis jejunium exhibebitur, etiam cum lacticiis; quia jam sic ponitur id, quod absolute jejunium Ecclesiasticum est.

Respondeo nunc ad dubitationem, affirmative. Nam si est probabile, ut etiam habet Bardi de Bull. p. 2. tr. 3. c. 2. sect. 10. te satisfacere illis sine bulla, multo magis cum illa, si tamen aliud expressum non fuit ut dictum est, nam tunc ad illam non se extendit bulla, quæ solum dispensat in jure communi.

4. Dubitabis secundò. Minor viginti uno anno qui non jejunit in die v.g. Quadragesimæ, potestne tunc lacticia cum bulla comedere. Idem queritur de aliis non obligatis ad jejunium.

Respondeo posse; quia privilegium hoc, quo ad lacticia, est absolute concessum, & quidem ad libitum, nec restrictum ad conditionem jejunandi.

§. III. Ovis, & Lacticiis.

1. Quid veniat lacticiorum nomine, quid ovorum lib. 4. Decal. c. 5. §. 1. à n. 19. dixi ut item ibidem à n. 14. dixi non intelligi sanguinem, medullam, laridum, assuntiam, pinguedinem quamcumque licet probabiliter in nostro Sicilia Regno intelligatur sagimen ex sue, quod est laridum suis liquefactum.

2. Sed hic dubitabis Primò, quid de sanguine, liquefacto ex adipe aliorum animalium, Gallinarum, Anserum Cervorum.

Respondeo, non intelligi, saltem in nostris regionibus, nomine lacticiorum. Ratio est, quia fundamentum, unde loco citato, diximus, probabile esse, intelligi sagimen porcinum, est quia in nostris regionibus illud communi hominum existimatione connumeratur inter lacticia. At non video, sagimen aliorum animalium, cum rarum sit, ita connumerari. Quare licet physice eadem sit ratio de hoc atque de fuillo, non est tamen moraliter, & ita sustinet Bardi p. 2. tract. 3. c. 3. num. 15 & 16. contra Layman & Pasqualigum, quos ipse citat, qui pro nostris Regionibus contrarii non essent nostre sententiae.

3. Dubitabis secundò de Ovis quæ vocamus, & certè sunt non ova.

Respondeo. Dixi ibidem, enumerari inter lacticia, non vero racemum, unde ea pendent, quia illa sunt eadem substantia ac ova, id est ipsissima Caro. Pater Bardi refugit numerare inter lacticia ovicula illa instar acini quæ dicto racemo sunt affixa, quia adhuc, inquit, retinent naturam sanguinis, & non sunt in substantiam ovi conversa. Sed profecto sapor, color, alique omnia ostendunt ea non esse sanguinem, sed jam conereta, in substantiam ovi.

§. IV. Excipiuntur Patriarcha, &c. ab indulto lacticiorum.

1. In juniis Quadragesimalibus vesci lacticiis, non possunt cum Bulla hac communi quam nunc explicamus (nam cum alia §. 5. dicemus) Primò Prælati. Secundò, quævis Persona Regularis. Tertiò, omnes Presbyteri sæculares, excipe nisi prædicti fuerint Sexagenarii.

2. Dictum est autem (Quadragesimalibus) nam certè possum in sextis feriis, & in jejuniis Vigiliarum, & Quatuor Temporum quæ non incidunt in Quadragesimam. Ratio est, quia bulla solum Quadragesimæ jejunia excipit.

3. Dictum item est (in jejuniis) nam de Dominicis

Quadragesimæ, quando non jejunatur, dicam mox n. 14. Verum discurremus de tribus prædictis classibus personarum separatim.

Omnes Prælati.

4. Hi sunt primò Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi Episcopi: Secundò alii Prælati inferiores, ut Abbates, Generales Religionum, Provinciales, Superiores, & locales Ordinarii, hi enim omnes sunt Prælati, id est habentes jurisdictionem ordinariam, & spiritualem.

Inter Episcopos, (sub quo nomine intellige in posterum omnes primi generis) & inter Prælatos inferiores, est unum discrimen: nam hi inferiores renunciata prælatura vel finito ejus tempore, cum non sint amplius Prælati, nec aliquid ejus Dignitatis habeant, ut supponimus non excluduntur tunc, ab hoc indulto, nisi sint Religiosi. At Episcopi renuncianti Episcopatu, quia semper remanent in dignitate Episcopali, semper excluduntur.

5. Dubitabis potè hinc primo. Episcopus solus electus, sed nondum confirmatus à Pontifice, excluditurne?

Respondeo. Non excluditur: quia nondum verè est Episcopus.

6. Quod si sit confirmatus, sed nondum consecratus?

Respondeo. Excluditur: quia verè tunc acquisivit potestatem Episcopalem exercendi jurisdictionem temporalem, & spiritualem. Unde potest censuras ferre, approbare Confessarios, Indulgentias concedere, &c.

Dico (potest) nam ceterum, ut actu exerceat, debet accepisse possessionem Episcopatus, quod rectè notat Azor. p. 2. lib. 3. quæst. 9. ex cap. Injuncta, de elect. in extrav. commun.

7. Dubitabis secundò. Cardinales excluduntur ab hoc indulto vescendi lacticiis, si fortè legitime bullam sumant?

Respondeo. Non excluduntur, si solum sunt Cardinales, quia hi in exclusione non nominantur. At, si sint, vel Episcopi, vel Religiosi, sanè excluduntur, non ratione Cardinalatus, sed ratione prælatuæ, vel professionis regularis. Ita Galleg. Claus. 7. d. 54.

Quævis Persona Regularis.

8. Hoc est, omnes, qui professionem religiosam emisserunt per sua vota: Hinc excluduntur ab hoc Indulto Religiosi, etiam Laici, etiam moniales, etiam conversæ, etiam Scholares ex votis biennii Societatis Jesu, quia omnes sunt verè Religiosi.

Contra non excluduntur Novitii, vel Tertiariæ (Machæ di Casa) nec Tertiarii, nec puri Heremiti, nec Scholares Societatis, si fuerint legitime dimissi, quia omnes hi non sunt verè Religiosi, ut notat Trullench. l. 1. §. 4. dub. 5. alique.

9. Inquires de Religiosis Ordinum militarium: Respondeo. Hi includuntur à bulla, quoad hoc privilegium vescendi lacticiis, nam non solum Equites S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, alique similes, de quibus est controversia, an sint Religiosi, verum etiam equites Hierosolymitani, quos Melitenses appellamus, hoc privilegium vescendi lacticiis participant, si bullam legitime sumant, ut patet in Summario Bullæ vulgari, quod Fidelibus distribuitur.

10. Subinquires, Sacerdotes horum Ordinum Militarium includuntur in hoc privilegio. Ratio dubitandi est, quia Pontifex paulo post excludit ab hoc privilegio omnes Sacerdotes, unde videtur excludere, etiam hos Sacerdotes militares; & ex alia parte idem Pontifex includit in hoc privilegio omnes militares; at hi, quamvis Sacerdotes ex Ordine Militari sunt,

Respondeo

Respondeo. Certant in hac re Bardi, & Mendo, locis citatis, & Bardi quidem illos excludit, quia sunt Sacerdotes; Mendo autem includit, quia sunt Militares, componamus nos breviter licet, affirmando utramque sententiam esse probabilem, quia utraque expositio probabiliter cadit in verba Pontificis.

11. Subinquires iterum, Regulares Ordinum Militarium possuntne uti hoc eodem privilegio. Respondeo; posse, docet Mendo, afferens Basilium, & Alphonsum testantem, talem esse praxim. Ratio est, quia Pontifex includit in hoc privilegio omnes, qui sunt ordinis Militaris. Ita etiam tenet Galleg. *Clasf. 6. dub. 8.* atque hanc doctrinam practicari in Conventu S. Mariæ del Monte Ordinis Militaris S. Ioannis in Dicecesi Tolctana.

12. Subinquires tertio, Quid, si quis ex ordine Militari sit Episcopus. Respondeo, Vti non posse hoc privilegio, tandem concludit Mendo *d. 18. c. 3.* & colligitur ex iis quæ dicemus §. 5. ex eo, nimirum, quod prævalet Dignitas Episcopalis. Id tamen cum sit raræ praxis, vide apud citatum Mendo.

Omnes Presbyteri Saculares.

13. Presbyteri (inquit) quare non excluduntur ab hoc indulto, Clerici minores, Subdiaconi, Diaconi, qui non sunt religiosi.

14. Porro quia in tenore bullæ dicitur (in jejuniis Quadragesimalibus) ideo, tum de dictis Presbyteris, tum de Prælati, regularibusque supradictis dubitabis, an in diebus quadragesimæ, in quibus non jejunatur, hoc est in Dominicis, possint hi cum bulla licite, & ipsi frui lacticiiniis?

Respondeo, concedit Mendo, non solum cum bulla sed etiam sine illa, prædictos, immo Fideles omnes posse uti lacticiiniis in Dominicis prædictis. Quod posterius dictum, hoc est sine bulla, quam fallum sit, ostendit Dian. *p. 10. tr. 11. Resol. 46.* præsertim ex eo, quod Sacra Congregatio Sancti Officii, & Congregatio Iudicis Romæ mandavit ut hæc opinio deleteretur à quodam libro.

15. At quoad prius dictum, id est cum bulla, puto, illud esse probabile, hoc est cum bulla posse prædictos omnes diebus Dominicis quadragesimæ veluti lacticiiniis. Ita sustinet Trullench. Ludovicus à Cruce, Galleg. Villalobos, Diana, & Bardi *p. 2. tract. 3. cap. 2. sect. 7.* eos, aliosque citans. Puto tamen esse aliquo modo etiam probabile, non posse, ut tenet Henric. Rodriguez, alique apud eundem.

16. Ratio prioris probabilitatis est quia, bulla latina Gregorii XIII. expresse dicit, posse comedi lacticiinia cum bulla in omnibus temporibus & jejuniis extra quadragesimæ jejunia tantum. Subsumo, sed dominicæ non sunt jejunia quadragesimalia, tunc enim non jejunatur, ergo, &c.

17. Ratio posterioris est, quia in bulla vulgari translata ex Latino dicitur, prædictos non posse cum bulla comedere lacticiinia, quoad dies Quadragesimæ: subsumo: Sed dominicæ prædictæ licet non sint jejunia id est non sint dies, in quibus jejunatur, sunt tamen dies Quadragesimæ. Ergo, &c.

18. Hujc autem rationi respondere potest prior sententia, afferens, magis standum esse Latine bullæ originali, quam vulgari in hoc casu, ubi non est declaratio, sed dispositio pertinet ad substantiam concessionis excedens potestatem Commissarii, quare vulgaris est explicanda juxta sensum Latine atque adeo per dies quadragesimæ intellexisse Commissarium solos dies jejuniorum, qui sunt in quadragesima, non vero dies dominicos, & quidem merito: nam dies dominici sunt ultra dies quadragesimæ, qui dies proprie sunt quadragesimæ.

Nisi Sexagenarii sint. Vbi de Pueris aliique non obligatis ad jejunium Ecclesiasticum.

19. Prædicti, Episcopi, Regulares, Presbyteri, & Sacerdotes, si sint Sexagenarii, possunt lacticiiniis frui cum bulla. Sed inquires primo, quinam sint Sexagenarii? qui jam attigerunt sexagesimum annum, necdum complerunt, an, qui jam complerunt? Breviter annos sexagimus ad hunc effectum, debetne esse completus, an tantum est incompletus?

Respondeo, Ego quavis sciam ex Doctoribus citatis aliquos requirere completum, aliquos esse incompleto, puto tamen cum his posterioribus, satis esse receptum, atque adeo sufficere, si quis attigerit sexagesimum. Non me movent rationes, quæ afferuntur à prædictis. Respondere enim illis facile quis possit, sed ipsi verba Pontificis, non enim Pontifex in nostra bulla dicitur illo modo loquendi (Concedo hoc Privilegium illis Sexaginta annos habent) qui modus loquendi vix in utramque partem explicari possit, sed dicit Concedo hoc Privilegium illis, qui sunt Sexagenarii. At, qui attigerit sexaginta annos, licet non compleverit, dicitur, & est Sexagenarius, ut etiam pari modo dicuntur octogentarii, centenarii etiam ii, qui octoginta, centum attigerunt. Sexagenarius enim proprie, & Latine dicitur ille, qui agit sexaginta annos, non vero qui jam egit, illique complevit. Hæc est mea ratio. Adde, credibile vult esse Pontificem voluisse indulgere prædictis, atque hoc Privilegium concedere, quando ex recepta jam consuetudine non obligantur amplius ad jejunium Ecclesiasticum: Sed jam uterque Sanch. & alii multi apud Leonard. de Prac. Eccl. *tr. 5. d. 8. g. 17.* ex probabilissima opinione sunt illi, qui solum attigerunt sexagesimum. Ergo, &c.

20. Inquires secundo, qui non obligantur ad jejunium, quales sunt pueri, puellæque usque ad viginti primum annum completum, & Pauperes mendici qui non habent cibum sufficientem, quo satisfactionem facere possint, ut etiam artifices, qui artibus laborant vacant, possuntne iis diebus, quibus non jejunant, comedere legitime lacticiinia cum bulla.

Respondeo. Posse. Id quod supra §. 2. n. 4. universalius dixisse meminemini. Ratio autem est eadem ibi, quia bulla absolute id concedit, & non sub conditione jejunandi.

21. Subinquires per hanc occasionem, Pueri, qui nondum septimum attigerunt annum, indigentne bulla ad comedenda lacticiinia?

Respondeo. Certum est non indigere, etiam ad comedendas carnes, si non sint rationis capaces, live ante, live post septennium, quia pueri rationis imbecilles, non est subditus legibus, vel ab ipsis exculatur: Certum est item, indigere post septennium, si sint rationis capaces, quia jam sunt subditi legibus, ut à nobis dictum est, in Opus. de comm. *c. 4. §. 2. d. n. 7.*

Quæstio igitur solum superest de raro casu quo puer ante septennium sit certo rationis capax. de quo dico, cum multis, ap. Io. Sanch. *d. 52. n. 31.* & Palg. de *jejun. d. c. 50. n. 2. §. 5.* esse probabile, non posse sine bulla uti lacticiiniis, & item esse probabile, posse. Ratio quod non possit est, quia omnis, qui ratione utitur, subijctus legibus. Quod vero possit, est, quia Ecclesia, nisi quid amplius explicet, solum dirigere præsumitur suas leges ad eos qui communiter sunt in ætate, in qua solet esse plena discretio, id est post septennium, non vero pro eadem raro & per accidens ante septennium.

22. Quid si dubium sit, an usu rationis puer possit ante septennium, ante septennium, ante septennium, ne illum obliges ad prædicta Præcepta Ecclesiastica custodienda, quia possit tunc ætas Infantilis, quæ libera est, vel excusatur à præceptum legamine, ac propterea non est à superveniente dubio liganda. At in septennio, vel post septennium illum obligat, quia tunc ea communiter contingitibus præsumitur, ratione uti, ita

universaliſter Caſtr. r. 1. d. 1. de leg. p. 2. §. 3. n. 3. Quæ ſententia cum certe ſit ſaltem, tutior eſt à nobis amplectenda, quam etiam docet in ſimili Sanch. l. 6. Sum. c. 1. §. 6. n. 7.

§. V. De Privilegio edendi lacticiſia conſeſſo ab Urbano VIII. aliquibus ex prædictis exceptis.

1. Urbanus VIII. Episcopis, & Presbyteris ſecularibus, qui ſunt excluſi ab indulto lacticiſiorum per bullam communem, illud conſeſſit iſdem (non vero Religioſis) in hunc tenorem.

Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis inferioribus Prelatis, nec non Presbyteris ſecularibus dumtaxat, ut Quadrageſimali tempore (hebdomada tamen maiore excepta) ovis ſimiliter ac lacticiſiis pro eorum libitu, uti, & veſci indulgemus data elemoſyna per commiſſarium generalem taxanda.

2. Porro circa hanc Bullam (quam vocare ſolemus Bullam parvam, vel Bullam lacticiſiorum) multa eſſent inquirenda, ſed quia hæc eſt extenſio Bullæ Cruciatæ, eam quæ ſuperius diximus, hic etiam dicta eſſe conſendum eſt. Solum igitur alia ipſius propria ſunt hic proferenda. Quare.

3. Inquires primo. Quanta elemoſyna eroganda eſt pro hac bulla?

Reſpondeo. Commiſſarius generalis ſequentem taxam conſtituit. Memineris autem, Realem eſſe unum tarenum monetæ Siculæ grana quatuor, & ejuſdem grani partem quartam.

Pro Episcopis &c. & Abbatibus Reales 24. Pro dignitatibus Canonicalibus Eccleſiarum Cathedralium, vel collegiarum Reales 8.

Pro illis, qui gaudent portionibus, vel portionum medietatibus, & pro beneficiariis curam habentibus animarum, vel non habentibus, quorum redditus annuus ſit ſecutorum trecentorum Reales ſex.

Pro habentibus beneficium, Capellaniam, vel Portionem, quorum redditus annuus non minus ſit, quam ſecutorum trecentorum, Reales quatuor.

Pro Clericis, & Presbyteris ſecularibus Reales duos.

4. Inquires ſecundo. Virtute huius bullæ, quam quis hic recipit, utine poteſt lacticiſia extra regnum &c.

Reſpondeo, cum Galleg. clauſ. 6. d. 53. nequaquam, nam hæc bulla cum ſit extenſio prioris, ſeu communis bullæ intelligitur cum eadem limitatione, qua illa eſt.

5. Inquires Tertio. Quando hic excipitur hebdomada maior, excipitur etiam Dominica Palmarum?

Reſpondeo. Excipitur. Unde, ex vi huius parvæ bullæ non poſſunt prædicti lacticiſia veſci ea Dominica. Nam cum qualibet Hebdomada, conſiſter ſeptem diebus, manifeſtum eſt, Dominicam includi in Hebdomada. Dixi (ex vi huius parvæ bullæ) nam quia probabile eſt, cum bulla communi licite poſſe comedi lacticiſia à prædictis perſonis exceptis in Dominicis Quadrageſimæ, ut ſupra diximus §. 4. n. 15. Ideo qui ex dictis perſonis illam communem habet, poterit ut vult Gall. l. c. d. 55. Trull. in App. n. 12. ex vi illius bullæ ea comedere in dicta Dominica Palmarum.

6. Inquires Quarto. De quorum bonorum redditu intelligitur quando juxta Bonorum annuorum, ſit mentio?

Reſpondeo. Bonorum Eccleſiaſticorum, hoc eſt Bonorum quæ quis habet ab Eccleſia, ſeu ratione beneficii Eccleſiaſtici, deductis operibus, quæ forte ſint in illo beneficio. Quare ſi quis habeat bona patrimonialia, vel propria induſtria conſequita quantumvis pingua, ſi tamen id quod habet ratione beneficii, portionis, penſionis &c. non accedat ad redditum annuum in prædicta taxa definitum eam majorem elemoſynam dare pro hac parva bulla non obligabitur. Ita Gal. ib. d. 56. Trull. ibid. n. 13.

7. Inquires Quinto. Si Episcopi, Abbates, ut item dignitates Canonicales, pro quibus non ſit mentio quan-

Pars III.

titatis bonorum Eccleſiaſticorum pauca habeant, hæc eſt habeant bona Eccleſiaſtica non pertingentia ad annuum redditum ſecutorum trecentorum, obligantur taxam 24. vel 8. Realem contribuere pro hac bulla?

Reſpondeo, cum Trull. in expoſit. huius bull. parvæ n. 14. Obligantur, quia dum commiſſarius taxavit elemoſynam pro his, non reſpexit ad redditus, ſed ſolum ad dignitatem. Addit. Gall. clauſ. 6. d. 57. hos obligari ad prædictam taxam, etiam ſi nihil habeant.

8. Inquires ſexto. Coadjutor v.g. Canonici, vel cuiuſcumque beneficiarii veniunt nomine Canonici, vel beneficiarii, ita ut debeant dare elemoſynam conſtitutam pro illis, quorum eſt Coadjutor.

Reſpondeo Nequaquam, quia Coadjutor non eſt vere Canonicus, vel beneficiarius, habet enim ſolum jus ad rem non in re, ut notat Trull. l. c. n. ult. lege id latius apud Gal. ib. d. 58. qui id confirmat ex Suario docente, Coadjutorem, vivente proprietario, non eſſe Canonicum, ſicut habeat locum in ſtallo, & vocem in capitulo abſente proprietario.

9. Inquires ſeptimo. An qui vult frui indulto huius bullæ lacticiſiorum, debeat etiam ſumere bullam communem.

Reſpondeo nequaquam; cum Bardi. p. 2. tr. 3. c. 2. §. 8. n. 131. quia id non requirit tenor bullæ: & merito, hæc enim non dependet neceſſario ab illa communi, ſed eſt nova declaratione, ſeu potius nova extenſio, novumque privilegium.

10. Inquires Octavo. Prælati ſuperiores, v.g. Episcopi, ſi fuerint aſſumpti ad Episcopatum ex Religione, gaudent Privilegio lacticiſiorum huius parvæ bullæ? Ratio dubitandi eſt, quia ejuſmodi Episcopus, quæ Episcopus eſt, videtur gaudere hoc Privilegio, at, quæ Religioſus non videtur; quæ igitur qualitas ex his prævalebit?

Reſpondeo, cum Trull. l. c. n. 9. prævalere qualitatem Episcopatus, atque adeo frui hac bulla poſſe, quia dignus debet ad ſe trahere minus dignum. Confirmatur: quia licet, qui aſſumptus eſt ad Episcopatum à ſtatu religioſo ſecum ferat Vota Paupertatis, Caſtitalis, & obediencie quæ ſunt de eſſentia ſtatus regularis, tamen non fert obligationes ad cæteras obſervantias regulares, quia illæ ſunt pro ſtatu, quo vivunt in religione, ut ſignate non ferre has obligationes, & abſtinentias regulæ docet Sanch. l. 6. Sum. c. 6. n. 15. Imo etiam ſi religioſi S. Franciſci de Palma habeant pro voto abſtinentiam à carnibus, & Lacticiſiis, qui tamen ex illis aſſumuntur ad Episcopatum, ut etiam ſi quis ex iſdem ejiciatur à religione per legitimam ejectionem, illo voto non obſtringuntur, quia illud votum tamen ſit de eſſentia huius Religionis eſt tamen ſolum pro ſtatu, quo ibi vivunt. Ita diſcurrit Bardi l. c. f. 10. n. 132. Quoniam igitur Episcopus, qui extra religionem vivit non tenetur ex vi Religionis, abſtinere ab illis cibis, à quibus debent abſtinere in religione, & conſequenter bulla hæc parva ei prodiſſe poterit &c.

11. Cardinalis autem non Episcopus, qui ſit bresbiter à religione ad Cardinalatum aſſumptus, non poterit hac Lacticiſiæ bulla gaudere, quia ex una parte de religioſo nulla ſit conſeſſio in hac bulla; & ex alia nulla in eadem ſit conſeſſio mere dignitati Cardinalatus, ut patet ex tenore bullæ. Quod ſi ejuſmodi Cardinalis ſit Episcopus, tunc non mirum, poſſe gaudere, quia cuiuſcumque Episcopo hæc parva bulla conceditur.

12. Denique Episcopi, ſive regulares, ſive ſeculares ſi ſint mere Titulares, quia ſcilicet renuntiaverunt iurisdictioni Episcopali, gaudere poſſunt hoc indulto, quia adhuc retinent dignitatem Episcopalem. At verò ſi forte ſint degradati, non gaudebant, quia per actualem degradationem amittunt omnia privilegia. Si quis autem renuntiavit, tum Jurisdictioni, tum Dignitati, nec poſſe gaudere putat Bardi l. c. ſect. 8. n. 128. quia tunc jam caret omni dignitate. Sed mihi diſſicilis eſt hæc Deciſio, quia cum in eo ſemper remaneat Character Episcopalis, nunquam poterit ſe dignitate Episcopali ſpoliare.

Q9

13. Inquires

13. Inquires Nono. Quando dicemus infra, in communi Bulla debere scribi nomen eius, qui illam sumit, eamque debere apud se retinere eo modo, quo ibidem explicabitur, id ne etiam est necessarium in hac parva Bulla? Respondeo, non esse simpliciter necessarium, docet Trullench. l. c. n. 8. quia id in hac Bulla, nec ab ipsa, nec ab eius Declaratore Commissario requiritur.

CLAVSULA. IX.

Item Prædicti Bullam sumentes, qui diebus Ieiunio non suppositis, ad implorandum Divinum Auxilium pro Unione & Victoria prædictis, voluntarium Ieiunium, vel si Ieiunare impediti legitime fuerint, aliud opus pium, arbitrio eorum Confessarii, vel Parochi, assumpserint, & simul pro Unione, & Victoria prædictis preces fuderint, toties id fecerint, dicto anno durante, quindecim annis, & totidem quadragenas de iniunctis eis, & quomodolibet debitis penitentis misericorditer in Domino relaxantur, & insuper omnium precum, elemosinarum, Peregrinationum, etiam Hierosolime, & aliorum honorum, quæ in universali militante Ecclesia, & singulis eius membris sunt participes reddantur.

CAPVT IX.

Tertium Privilegium de quibusdam indulgentiis & participatione bonorum operum.

Sub prædictis conditionibus duo hic conceduntur puta, indulgentiæ quædam peculiare, & participatio bonorum operum fidelium. Iam de Singulis.

§. I. Quenam indulgentia hic concedatur.

1. Solebant olim in Ecclesia (nam hodie in usu non sunt) imponi delinquentibus diversæ penitentia iuxta diversam culpam gravitatem, ad arbitrium sacerdotis, v. g. Ieiunia, flagellationes, inclusiones in Monasteria, & simile ut habetur in multis Sacris Canonibus, qui ponuntur in fine decreti post tertiam eius partem; & illæ quidem, quæ imponebantur, ut duratur per Quadraginta dies v. g. vocantur Quadragenæ, seu Quarantena; quæ v. g. per septem dies appellabantur septenæ, & sic de cæteris. Quando ergo ob Ecclesiæ benignitatem condonabatur alicui penitenti poena ipsi iniuncta quæ aliàs durare, ut dictum est, debeat per quadraginta v. g. dies, dicebatur ei relaxari una Quadragena; quando autem octoginta dies, dicebatur ei relaxari duæ Quadragenæ, ut etiam, sic per annum durare oportebat, vel per duos annos, dicebatur ei remitti unius vel duorum annorum Penitentia.

2. Hinc facile iam intelligis quid concedat Pontifex, dum in præsentis clausula dicit, accipienti Bullam, ac ieiunanti cum circumstantiis in ea designatis, relaxari quindecim annos, & totidem Quadragenas de Penitentis ei iniunctis. Concedit enim ipsi remissionem debiti agendi penitentiarum per quindecim annos & totidem quadragenas, seu Quarantenas dierum: quæ quidem Quarantena ascendunt (nisi in computatione fallor) ad dies ducentos, & nonaginta; si autem id explices tunc remitti de poena Purgatorii, poenam prædicti anni prædictorumque dierum, si tunc remitti de purgatorii poena, quanta tibi remitteretur, si per illud tempus penitentiam in hac vita egisses, semper magnum erit beneficium. Vt autem ex his modis sit probabilior, vide apud Scholasticos, præsertim apud Suar. de poen. d. 5. o. 5. præf. n. 5.

3. Scito autem, quando dicimus, per indulgentias remitti poenam, nos intelligere, remitti in foro Dei; Falsa enim est illa opinio, quæ dicit, per indulgentias remitti solum penitentiam in Foro Ecclesiæ, lege Suar. l. c.

sect. 2. n. 2. qui censet esse de fide, posse ab Ecclesia concessi indulgentiam, ut per eam extra Sacramentum Penitentia remittatur poena apud Deum, cum Christus Dominus absolute dixerit, (quemcumque solveris super terram, erit solutus, & in caelis)

4. Quando autem dicimus in foro Dei, intelligimus solum remitti eas poenas nostris peccatis debitas, quibus poenis satisfacere debemus in foro conscientie, quæ si tu a tuo Prelato confiteris ad aliquam poenam temporalem, ut sis v. g. suspensus per annum, sive temporalem, ab his poenis non liberant te huiusmodi indulgentiæ. Idem dic de penitentis, quas sumimus Penitentia vel penitentia tibi imponit, quando aliquid delinquat, per has enim penitentias à Pontifice, vel Prelato impostas, non satisfacimus immediate Deo ob nostras culpas, quarum satisfactiones respicit, ut diximus, indulgentia, sed immediate Ecclesiæ.

5. His cognitis, Inquires Primo, quando Pontifex in nostra Bulla Cruciatæ dicit, ieiunanti remitti dictos annos, & quadragenas de iniunctis penitentis intelligi ne, remitti solum de iniunctis, seu impositis, an etiam de cæteris quomodocumque debitis ab ipso ieiunante.

Respondeo. Licet doctores, ut videtur ex apud Delugo. d. 27. de poen. sect. 2. discrepent quando Pontifex limitat dicit, (de penitentis iniunctis) Aliqui enim d. cum comprehendunt iniunctas, cum alio modo debitis ut tenet Suar. l. c. sect. 3. Aliqui vero solum iniunctas, ut tenet Delugo l. c. n. 11. tamen in nostra Bulla, non discrepent, seu certe discrepare non possunt, certum enim est remitti de utriusque, quia sic clare conceditur in Bullæ nostre tenore ibi. (De iniunctis, & quomodolibet debitis Penitentis).

6. Inquires Secundo, An possit indulgentia huius clausulæ multoties acquiri, si multoties fiat quæ in illa imponuntur?

Respondeo, posse; siquidem hoc manifeste significat illud (toties, quoties.)

Inquires Tertio. An per obtentam, vel obtinendam Indulgentiam possit Confessarius nullam Penitentiam imponere penitenti vel penitens impostam omittere, si indulgentia fuit plenaria, vel illam diminuire ad proportionem indulgentiæ, si ea partialis fuit, qualis est hæc quam in præsentis clausula explicabimus. An, inquam, possit ob illam rationem, quod iam per indulgentiam penitens satisfacit poenæ, sibi debita, propter quam solam satisfactionem imponitur penitentia vindicatur, de qua solum hic loquutio esse potest, nam verum Medicinale semper esse necessarium exhibendam, poenâ penitente omitti posse, iam scimus.

Respondeo, non posse omitti, semper esse exhibendam docet Suar. t. 4. in 3. p. d. 38. l. 1. o. 1. Sed possit, concedit propter rationem iam dictam, aliasque, Delugo de poen. d. 27. n. 22. addens esse sententiam communem doctorum.

Ego quamvis videam, hanc communem sententiam esse admodum reipsa probabilis, de qua aliquid indicavi in Met. Conf. l. 4. c. 1. à n. 6. quia tamen ea supponitur lucratum esse, vel lucraturum indulgentiam, id, quod certe communiter non caret aliqua incertitudine propter multas condiciones, quæ requiruntur ad indulgentias certo acquirendas: ideo in Praxi semper à Confessario iniungitur Penitentia in confessione, & à penitente adimplatur: ut nimirum certi firmus de adhibita satisfactione, & ita notat Bardi p. 1. r. 4. c. 1. sect. 3.

§. II. Quanam Communicatio operum hic concedatur.

1. Inter iustos constitutos in Ecclesia sub uno Capite Christo adesse communicationem operum, quam tenetur in Symbolo ibi (Sanctorum communicationem), de fide certum est sed in quoniam ea consistit?

Sanè, non solum consistit in fluxu, quo Chritus Dominus, tanquam caput in sua membra gratia impertit

& in communicatione sacramentorum omnibus fidelibus communis; verum etiam in eo, quod quilibet iustus possit applicare sua opera, & de facto applicet, quando ei libet, in satisfactionem poenarum quas alij debent pro suis culpis, & item, ut possit per sua bona opera impetrare, & de congruo obtinere pro aliis ali- quod donum supernaturale, vel naturale, nimirum auxilium gratiae, conversionem à malo statu, sanctitatem, bona temporalia, &c.

2. Quoniam autem hæc communicatio est omnibus fidelibus communis, quid supra hanc concedit hic Bulla Cruciatæ? Nihil, Respondet Lud. à Cruc. d. 1. c. 8. d. 14. n. 11. & Trull. l. 1. in bull. §. 5. n. 9. sed eandem communicationem novo titulo acquirendam.

3. Verum probabilius esse debet, aliquid aliud concedi, quandoquidem adeo signate eam concedere, Pontifex proficitur, & ut ex contextu patet, tanquam novum Privilegium.

Sed quoniam id aliquid est?

Respondeo, si prius memineris opera cuiuscunque iusti esse meritoria, impetratoria, & satisfactoria. Et quidem per opera, ut meritoria, quæ vocantur à Theologis meritoria de condigno, solum iustus faverit sibi operanti: At per opera impetratoria, quæ vocantur à Theologis merita de congruo possunt fideles impetrare, & mereri de congruo, tum pro se, tum pro aliis, hoc est mereri ex liberalitate convenienti Deo aliquod beneficium sibi, vel alteri.

4. His in memoriam revocatis, sic aliqui discunt, quod ad satisfactionem, Petrus v. g. iustus jejunit v. g. per diem, sanè satisfaciit pro aliqua parte poenæ, quam fortasse adhuc debebat pro suis culpis, vel, si illud jejuniū applicet pro aliis, v. g. pro Paulo, valebit satisfactio talis jejuniij pro poenis debitis à Paulo. At vero si Petrus inveniat, sive per alia similia opera, sive per acquisitam indulgentiam plenariam, nihil omnino debere pro suis culpis, & ex alia parte pro aliis ipse non applicet, vel si applicet pro alio, hic alius sit incapax, puta, quia existit in mortali, vel est in gloria, vel est in Gehenna, tunc illa satisfactio quantitas Petro superabundans ex prædicto jejuniio, quæ ipsi non est necessaria, quæque soli Deo cognita est, reservatur in Thesaurò Ecclesiæ, cuius solus Pontifex est distributor. Idem ergo Pontifex per hoc privilegium communicationis, de qua loquimur, concedit hoc beneficium, ut illa satisfactio superabundans, antequam reponatur apud Ecclesiæ Thesaurum, participetur (secundum taxam, quæ à solo Deo est præscripta, & nota) ab eo, qui bullam habens jejunit cum circumstantiis explicatis.

Satisfactio autem dicta, quæ participabitur, erit illa, quæ superabundat in eo puncto quo habens bullam modo dicto jejunit, vel fortasse etiam (ut tenet Gallegus claus. 7. d. 66.) erunt illæ satisfactioes omnes, quæ erunt postea faciendæ, & non applicandæ durante anno ejusdem bullæ, quod certe, ut idem notat *ibid.* d. 59. est magnum beneficium. Simile quid dici posset de impetrationis fructu, quod videre poteris apud Gal. l. c. & melius apud Cast. de bull. d. vnc. 1. n. 5.

Hæc explicatio, quam affert Bardi de Bulla part. 2. tract. 4. cap. 2. sect. 1. num. 7. solum illud habet boni, quod alia melior non occurrit, nam cæterum gratis videtur confecta. Ego autem potius dicerem, dari quidem eiusmodi communicationem per bullam, quandoquidem sic expresse conceditur à Pontifice, sed quænam sit, ignoratur, donec Deus dignetur per aliquem, qui ipsi placuerit, declarare.

§. III. Sub quibus conditionibus prædicta conceduntur.

1. Primo, sub Jeiunio, vel te non valente ieiunare, sub opere tibi commutato à Confessario, vel Parrocho. Secundo, sub oratione fundenda pro unione Principum Christianorum contra Infideles & pro victoria

Part. III.

contra eosdem. Non posse autem hæc opera fieri per alium ad hunc effectum, videtur manifestum, nam ex modo loquendi Pontificis imponuntur et Personalia.

2. Jam vero quoad Jeiunium illud debet esse voluntarium, unde non valet ad hunc effectum Jeiunium ex poenitentia tibi à Confessario imposita, nec Jeiunium ex Præcepto Ecclesiæ. Scio Ludovicum à Cruce sustinere Jeiunium Quadragesimæ sufficere, idque ex præsumpta voluntate Pontificis, qui non est censendus toto illo Quadragesimæ longo tempore, velle fideles pascere his indulgentiis; scio inquam, hoc, sed assentire non possum, quia ubi verba disponentis sunt clara, non est locus præsumptioni; at, quid clarius, quam illud, (*diebus Jeiunio non suppositis.*)

3. Maior difficultas est, an satis sit ieiunium ex Voto, Bardi p. 2. tr. 4. cap. 3. sect. 1. n. 3. cum alijs putat, non sufficere, Gallegus autem, l. c. sufficere, quia Pontifex excludit ieiunium, præcepto non suppositum; & vult ut sit voluntarium, at ieiunium ex Voto non est ieiunium ex præcepto, & est maxime voluntarium, atque ex devotione votantis, Non mihi displicet hic discursus.

4. Præterea commutans prædictum ieiunium iis, qui sunt impediti, non potest esse alius nisi vel Confessarius, explicatus supra c. 8. §. 1. n. 3. vel Parochus: & quia dicit Pontifex (eorum arbitrio) arbitrium autem in iure semper debet esse rationale, ideo commutatio debebit fieri prudenter iuxta aliquam proportionem ad ieiunium spectata qualitate Personæ.

5. Prædictus Galleg. l. c. dub. 65. sustinet, ieiunium hoc non posse commutari ad hunc effectum in orationem, sed debere commutari in aliud opus bonum pium distinctum ab oratione, atque erravisse Rodriguez cum dixit posse in Orationem, quia inquit Gallegus, Pontifex vult duo opera, & non solum Orationem. Certe ego puto, id tutius saltem esse, sed non video, unde ita opera duo distincta exigit Pontifex, ut non possit ieiunium per replicatam Orationem compensari.

6. Illud denique hic concedo, quod concedit Cast. l. c. p. 5. n. 2. nam si quis ex aliqua causa infirmitatis, laboris, vel ætatis à præcepto excusetur, poterit ieiunare ad hunc effectum valide; quia iam illi eiusmodi ieiunium est voluntarium, & supererogationis.

7. Secundo, quoad Orationem fundendam, nihil esset explicandum cum in tenore Bullæ, quæ ad hanc pertinent sint clara, nisi Rodr. in Add. bul. §. 7. cum Cast. l. c. n. 3. scrupulum quemdam induxisset. Dixit enim, hanc Orationem debere esse externam seu vocalem, nec sufficere solum mentalem; quia Pontifex (inquit Rodriguez, quando præcipit opera satisfactoria; requirit externa, & visibilia. Verum puto, satis superque esse mentalem, quia quando Pontifex vult vocalem Orationem illam explicat iniungendo Rosarium v. g. Septem Psalmos, Litanias, &c. Quod autem assumit Rodr. gratis assumit, nos enim dicimus, quamvis Oratio vocalis sit magis proportionata visibili Ecclesiæ, non tamen semper eam esse necessariam, cum Pontifex possit concedere indulgentiam se conterenti v. g. & sæpe solet eam concedere dicenti, Jesus, in corde, si ore non potest. Lege Suar. 14. in 3. p. d. 5. 2. sect. 5. n. 5.

8. Scito denique hic duo. Primo, ad lucrandam hanc indulgentiam, satis esse illam elemosynam, quæ datur in acceptione bullæ quia aliam non requirit. Clausula hæc, ut notat Gall. claus. 7. d. 60.

Secundo, satis esse non valde longas preces, sed id distinctius dicam mox c. 10. §. 2. n. 4.

CLAUSULA X.

Item, qui, dicto anno durante, in singulis diebus Stationum alme Urbis, quinque Ecclesias, seu Altaria, seu in illorum defectu, quinque unum altare devote visitaverint, precesque ad Deum pro Unione, & Victoria prædictis fecerint omnes, & singulas indulgentias Stationum intra, & extra

Q9 2 mayos

muris predictæ Urbis, tam pro se, quam per modum suffragii, pro defunctis, pro quibus visitaverint, consequantur.

CAPVT X.

Quartum Privilegium. De Indulgentiis Stationum quas concedit bulla

1. **V**isitantibus Ecclesias Almae Urbis Romæ conceduntur variae indulgentiae, quarum aliquæ, quæ conceduntur iis, quæ visitaverint hanc vel illam designatam à Summo Pontifice Ecclesiam, sunt solemniore, vocanturque proprio vocabulo, Stationes, quia ut indulgentiæ eas acquirantur, itur ad standum ibi, & ibidem orandum.

Has ergo indulgentias Stationum, non autem alias, quæ aliis titulis conceduntur in aliis Ecclesiis concedit nunc in Bulla Pontifex, si illi qui bullam acceperunt, sequentes conditiones, quas statim explicabimus ponant.

2. Et quidem singulis quibusvis diebus anni, esse Romæ dictas stationes, & ibidem præter alias acquiri indulgentiam Plenariam, notat Gall. cl. 6. d. 6. d. 60. & Castr. de bull. p. 5. n. 9.

§. I. *Quinq[ue] Ecclesias, vel altaria visitaverint.*

Nosine Ecclesiæ venit locus Deo dicatus, auctoritate publica Episcopi erectus, ad Missam, divinaque officia celebranda. Altaris autem nomine, venit locus ille, seu illa mensa firma, lapidea, vel lignea, super qua exhibetur sacrificium. Nam propterea Altaria quædam in plateis, vel congregationibus, vel locis similibus, ubi sacrificare non conceditur, à nomine Altaris hic excluduntur.

2. Rursus licet Oratorium privatum, in quo, ex peculiari concessione Pontificis Missa celebratur in domo privata, dubitetur, an ad hunc effectum comprehendatur sub nomine Ecclesiæ docente Diana, p. 5. n. 2. ref. 43. ac Trull. l. 1. de bull. §. 6. d. 12. comprehendit, negante autem Gall. c. 8. d. 73. tamen Altare sic per omnes comprehenditur sub nomine Altaris, quia sine controversia habet omnia requisita ad verum Altare.

3. Jam vero cum Pontifex ejusmodi visitationem concedat sub disjunctione, Ecclesiæ, vel Altaris, puto cum Trull. l. c. d. 2. esse certum, te lucrari has indulgentias, si visitas quinque Altaria unius Ecclesiæ, quamvis in tuo Oppido plures adsint Ecclesiæ.

4. Propter eandem disjunctionem puto cum Lud. à Cr. d. c. 8. d. 13. n. 1. aliisque te ad libitum posse visitare tria v. g. Altaria unius Ecclesiæ, & duo alterius, vel contra, quamvis in utraque plura extent Altaria. Sed

5. Inquires Primo. Altare, in quo actu non adest illud quod vocamus Portatile seu Altareum, aptumne est ad hunc effectum, de quo loquimur?

Respondeo, esse probabiliter aptum, quia satis est, si illud sit ex se Altare, & ex licentia Superioris, aptum ad sacrificium; secus, si non adsint, & vel tres Tobalæ, non sufficere. Affert pro hac Resolutione posset Rodriq. in add. ad Bull. §. 8. p. 23. qui docet, si in aliqua Ecclesia sit aliquod Canonicum impedimentum, ob quod ibi celebrari legitime nequeat, esse aptam ut ad hunc effectum lucrandi indulgentias Bullæ, visitetur, cum sufficiat locum esse Sacrum auctoritate Episcopi, & deputatum ad celebrandas Missas.

6. Quod si ponas, sive Altare Oratorii Privati jam esse redditum profanum, sive Altare Ecclesiæ à Ministris redditum omnino ineptum ad Sacrificium per partialem v. g. vel totalem destructionem; non est mirum, si tunc illud excludamus; quia, ut sic non retinet essentiam, ut ita loquar, Altaris.

7. Inquires secundo, si forte in aliquo Oppido non inveniatur quinque Ecclesiæ, nec una cum Altaribus quinque, sed cum uno tantum Altari, quid faciendum?

Respondeo. Tunc profecto concedit Summa Pontifex, satis esse si visitetur unum Altare quinque.

8. Hinc, si alicubi existas, ubi solum sit Oratorium privatum cum uno Altari, poteris cum fructu huius Privilegii quinque visitare dictum Altare, jam cum illud est verum Altare, ut dictum est modo.

9. Quid si alicubi existam ubi sunt quinque Ecclesiæ, vel una cum quinque Altaribus sufficiat, si unum Altare quinque visitem.

Respondeo. Nequaquam sufficere, quia Privilegium visitandi quinque unum Altare, conceditur dumtaxat, quando defunt quinque Ecclesiæ, vel quinque Altaria.

10. Et nota cum Henriquez, l. 7. c. 30. n. 1. deficiam quinque Altarium non satis esse, si sint in ea Ecclesia quam tu eligis visitandam; sed requiritur, ut quinque defunctus adsint in toto Oppido.

11. Inquires Tertio. Si ego habens Bullam decem aliquo impedimento, unde nequeam visitare quinque Ecclesiæ, nec quinque Altaria, potestne cum fructu visitare quinque unum Altare, ad quod possum me conferre? Ejusmodi certe sunt Moniales, quæ raro unico gaudent altari in sua Ecclesia; ejusmodi sunt in carcere inclusi, ejusmodi infirmi, ejusmodi qui per malum ab inimico v. g. timent si abeat per Ecclesiam.

12. Respondeo. Si prædictis suppetat copia unius Altaris, posse illud cum fructu huius Indulgentiæ quinque visitare probabiliter docet Bardi p. 2. Tr. 4. cap. 4. §. 4. n. 44. Et ratio quidem nequaquam est, quia non debemus presumere, Pontificem velle excludere ab his Indulgentiis plures, qui dictis impedimentis sine sua culpa detinentur, non est, inquam, hæc ratio, quia non facile præsumo extensionem, quando nullum est verum in Privilegio, quod extensionem infunderet: sed ratio est, quia in tenore huius Privilegii sunt illa verba, (In illarum defunctum) quæ certe satis verificari videntur non solum quando defectus est ex parte Ecclesiarum vel Altarium; verum etiam quando est ex parte habentium Bullam, siquidem personis vere impeditis vero defunctum illa quinque Altaria.

13. Inquires Quarto. Dum quis visitat quinque Altaria in eadem Ecclesia satisfactine, si ex eodem loco sine mutatione situs ea visitet, Quid Secundo si sine dicta mutatione visitet quinque idem Altare?

Respondeo. Dum visitas quinque Altaria, certe securius es, si dum fundis preces facias aliquem corporis motum versus illud Altare ad quod preces porrigis; locus, ea visitatio non videretur esse quintuplex, sed una. Dum item visitas unum Altare quinque (quæ est secunda quaestio) securius etiam eris, si prima visitatione hoc est, prima oratione finita, caput v. g. inclines, vel es genuflexus, surgas, & iterum genuflexus, & sic facies in singulis, ut nimirum appareant, & quidem sensibilibus, esse plures visitationes. Ita Trull. l. 1. §. 6. d. 1. n. 4. & Gallegus l. c. d. 75. §. 79.

14. Dixi (securius) nam cererum probabile est, si scire corde moveri, hoc est mente distinguere unam visitationem ab alia. Ita Diana p. 1. n. 12. ref. 102. pluresque alii allati à Gallego, dist. d. 79. ut Sà, Bon. Azor. Luc. Cane. Vill.

15. Inquires Quinto, Si quis inveniat Ecclesiam plenam ob multitudinem ad illam confluentium, satisfactine, si quinque Altaria visitet, stando pro foribus Ecclesiæ;

Quid Secundo. Si Ecclesia sit clausa.

Respondeo. Si sit clausa non potest sufficere si foris visitet, quia vere illud non est visitare Altare. Eius fortasse visitare Ecclesiam sed non, ut dico, visitare Altare; sicut non sufficere tunc tu esses moraliter persens missæ, quæ in huiusmodi Altari celebraretur.

16. At si sint apertæ fores, & tu ob multitudinem ingredi in Ecclesiam non posses, certo sufficere, ubi eras non solum pro visitanda Ecclesia, verum etiam pro visitando eo Altari, qui sit in prospectu, quia tunc tu es

cies unum cum tota multitudine, quæ tota dicitur moraliter præfens illi Altari, sicuti etiam præfens *ibidem* diceretur, ad satisfaciendum præcepto de assuetudine sacri die festivo.

17. Quod fratre, seu Altaria in prospectu tuo non sint, non sufficit inde orare (quicquid dicat esse probabile quod scilicet sufficiat, Galleg. loc. cit. dub. 77.) quia tunc non esset Altaribus moraliter præfens, ita Trull. l. c.

18. Quod certe idem esset, si vacua Ecclesia tu visitares Altaria, quæ non videas, quia v.g. sint in Capellis intro sita, quare tunc non sufficeret ea, modo dicto, visitare, quia iis non es moraliter præfens, ut non sufficeret ad assistendum sacro pro obligatione præcepti. Lege l. 3. nost. Dec. c. 2. §. 1. a. n. 11.

Imò idem dicendum est, si vacua magna Ecclesia, v. g. S. Petri Romæ, tu orares ad Altare, quod sit in tuo prospectu, sed notabiliter longe distanti. Quis enim tunc diceret hominem in janua dictæ vacuæ Ecclesiæ consistentem esse Altari maximo moraliter præfentem?

Non ita si est plena Fidelium orantium, quia, tunc omnes faciunt unum moraliter, ut dictum est.

§. II. Devote visitaverint.

1. Devote inquit, quare licet in aliis dispositionibus, ubi non ponitur hæc vox (Devote) visitatio Altaris venialiter peccaminosa, v. g. cum vana gloria, vel ex vana gloria sufficeret ad ponendam visitationem requisitam in illis dispositionibus, de quo tamen est controversia inter doctores, quæ lege apud Bellar. l. 1. de ind. t. 3. §. 2. potest tamen in casu nostro, saltem longe tutius, debet esse, sine ullo peccato visitare, visitare enim Altare cum inani gloria, vel cum immodestia, vel confabulando, vel ad finem aliquem, quamvis venialiter non bonum, devote certe visitare non est.

2. Præterea, quia Pontifex dicit, *Sumentes Bullam visitaverint*, ideo hæc visitatio non potest exhiberi per alium, est enim opus injunctum personæ.

3. Et duo quidem debet præstare Fidelis in hac visitatione. Primo, habere intentionem saltem virtutalem visitandi: ob finem à Pontifice requisitum. Secundo debet orare pro rebus ab eodem præceptis atque præscriptis, n. mpe pro Unione & Victoria prædictis, sufficere autem si oriet pro intentione Pontificis, mihi certum est, id enim jam est orare pro prædictis, Satis item esse orationem mentalem, diximus in simili supra c. §. licet addam (ut advertit Gall. l. c. d. 81.) tutius esse si addatur aliqua vocalis oratio.

4. Si brevis, seu exigua sit oratio, te diminutam, & orationi proportionatam indulgentiam lucrari, putat idem Gall. c. 7. d. 61. in simili citatque pro se Nium. Profecto tutius erit, notabilem orationem fundere, ad minus quinque Pater, & Ave, verum qui recitaret tantummodo unum Pater, & Ave, non condemnare, quia jam ponit quod Pontifex præscribit, puta visitationem Altaris cum precibus. E ita tenet Cast. de Bull. p. 5. n. 3. docens sufficere Orationem minimam.

§. III. An pluries possint hæc Indulgentia stationum acquiri, repetendo visitationes, & preces.

1. Possit, sustinet Trull. §. 7. cit. d. d. 3. n. 2. & probabile putat Gal. c. d. 8. citans S. Ant. Palud. Cord. Nav. quia quando Pontifex absolute & sine restrictione indulgentiam concedit facienti opus aliquod, potest ea toties acquiri, quoties opus illud repetitur. Accedit privilegium indulgentiæ, cum non sit in ullius præjudicium ample esse interpretandum.

2. Sed profecto ipsa Fidelium praxis, qua semel sumpta indulgentia uni diei addita, non solent eodem die iterum eandem sumere, ostendit, intentionem Pontificis, non esse, ejusmodi iteratam acquisitionem concedere. Non ita, si Indulgentia ad dicta tempore nequaquam sit, quales sunt indulgentiæ affixæ sacris numismatibus, tunc

Par. III.

enim ipsi iidem Fideles pluries opera injuncta repetunt, quo pluries illas indulgentias acquirant, ut in simili habent S. Thomas, in add. ad 3. p. q. 25. a. 1. ad 4. & Ludovic. à Cruce d. 1. de bull. c. 8. d. 1. §. n. 10. cum aliis. Ratio autem disparitatis est illa, quia quando addita uni tempore est indulgentia, pro una vice, in eo tempore concessa videtur, at quando nulli tempore est addita, non videtur determinata ad vicem unam.

3. Confirmatur, quia hic non acquiruntur nisi indulgentiæ Stationum Romæ, quæ sunt, durante uno tantum die Ecclesiastico, idest à primis Vesperis usque ad Occasum diei sequentis. At certe determinatio temporis, tam brevis ostendit (ut ex Suatio notat Castrop. de Bull. n. 5. n. 11.) intentionem Pontificis esse, ut singulis diebus una vice acquirantur, sive de die, sive de nocte exhibeatur visitatio, altero nimirum dante locum alteri ex multis illuc confluentibus.

§. IV. An hæc Indulgentia Stationum applicari valeant pro defunctis.

1. Possit hæc Stationum Indulgentias applicari pro fidelibus defunctis ex vi bullæ, nimis est certum, quia id nimis manifeste conceditur in tenore Bullæ dummodo ipsi iidem fideles Stationes dictas visitent ex intentione pro defunctis.

2. Hoc autem non intelligitur, quasi tu, qui Bullam sumis stationes seu Ecclesias, vel Altaria visitas, concedas ipse indulgentias defuncto, quia Fidelis homo potest quidem suum bonum opus alteri concedere, quoad satisfactionem, & impetrationem, nullo tamen modo indulgentias; si quidem indulgentia est applicatio Theauri Ecclesiæ, cujus distributio uni Summo Pontifici convenit, sed intelligitur ipse Summus Pontifex (posita, tanquam conditione, tua voluntate, cum operibus requisitis) concedere defuncto indulgentiam.

3. Atque hinc sequitur, licet dum quis est in statu peccati mortalis nihil possit satisfacere, vel impetrare pro aliis, sicuti non potest pro se, quia est Dei inimicus valde tamen probabiliter potest per Indulgentiarum satisfactionem defunctis prodere. Et Cast. de bull. p. 12. quidem vocat communem sententiam, fructuose applicari indulgentiam defunctis ab eo, qui est in statu peccati mortalis; ut etiam satisfactionem Missæ. Ratio autem ducitur ex prædictis, quia nimirum homo dumtaxat ponit condiciones requisitas à Pontifice, & à Christo Domino, at Pontifex, & Christus Dominus est deinde, qui impetit defuncto indulgentiarum & sacrificii fructum. Lege D. T. l. 4. sent. dist. 20. artic. 5. §. 3. seu in add. ad 3. p. q. 27. art. 3.

4. Atque etiam inde fit, ut nisi Pontifex dicat, se indulgentiam ita Fidelibus concedere, ut possit ea applicari pro defunctis, non poterunt Fideles applicare, quia cum ille, qui vere dat defuncto indulgentiam, sit ipse Pontifex, si is non dicat, concessam indulgentiam posse pro defunctis applicari, nihil, quoad eam conducet sola Fidelium applicatio.

CLAVSVLA.

Item quo omnes, & singuli prædicti purius ad Deum preces effundere, & efficacius divinum auxilium implorare possint conceditur, ut possint eligere quemcumque Presbyterum secularem, vel regularem ex approbatis ab ordinario, & ab eo quoruncunque peccatorum, etiam censurarum, etiam Sedi Apostolica & in Bulla Cane Domini reservatorum, & reservatarum plenariam indulgentiam & remissionem semel in vita, & semel in articulo mortis. Aliorum vero Sedi Apostolica non reservatarum aut reservatarum toties, quoties confitebuntur, Absolutionem & remissionem, mediante salutari penitentia, secundum culpam indulgentiam obtinere: dummodo ubi necessaria erit, per ipsos, vel, dato impedimento per Heredes, aut alios satisfactio fiat.

Q 9 3 Not

Notâ Gregorium XIII. concessisse, ut Privilegiis, in hac clausula contentis possit quis iterum cum secunda Bulla frui, sed non tertio, ut infra distinctius explicabimus.

Porto clausula hæc duo continet privilegia, quæ sunt quintum, & Sextum in ordine, de quibus sigillatim sua propria Capitula jam instituo.

CAPVT XI.

Quintum Bullæ Privilegium circa Absolutionem à reservatis.

1. **Q**ui Bullam Cruciatæ sumpserit potest, durante anno, eligere Confessarium, ex approbatis ab Ordinario, per quem Confessarium absolvi possit pro foro interno ab omnibus casibus, & censuris, satisfacta parte, & quidem, toties quoties à reservatis Episcopis, à reservatis autem Pontifici (excepta semper hæresi) semel in vita & semel in periculo mortis; atque ab iisdem Pontificiis iterum, si secundam bullam sumpserint; non vero tertio, si tertiam modo, quando delicta sunt deducta ad forum contentiosum, cautiones mox dicendæ §. 6. adhibeantur.

Hoc privilegium quod sanè magnum est explicui quidem §. 5. pen. §. 4. n. 11. & Trull. de cas. re. c. 12. §. 9. Sed nunc in proprio loco per partes suas sic explicamus, seu iterum repandimus.

§. I. Explicatur illud ex approbatis ab Ordinario.

1. **S**i in Bulla aliqua, vel rescripto quocunque ut certe in Iuliano sæpe vidimus, dicitur, posse Fidelem, cui sit concessio absolvi seu dispensari à quocunque Confessario, sed addatur (approbato ab ordinario loci) non est mihi dubium requiri approbationem Episcopi, seu ordinarii illius diocesis, quamvis non tuæ, ubi sit confessio, nisi forte limitetur, hoc vel simili modo (à tuo Ordinario, vel ab Ordinario tui loci), tum enim servanda esset limitatio.

2. Dubium ergo solum est, quando absolute dicitur approbato ab Ordinario, ut certe dicitur in Bulla Cruciatæ, de qua noster præfens est sensus. Nam cum sic non appareat, à quo ordinario procedere debeat approbatio, querendum est, quisnam Ordinarius per hæc verba designetur.

3. Pugnant loquendo de dicta Bulla paribus armis utrinque doctores. Non pauci aiunt, sufficere, si in Sacerdote ad sit approbatio cuiuscunque Ordinarii, siue loci, siue ipsius Confessarii, siue Penitentis legitime collata, etiam si dictus Sacerdos alio suum domicilium transferat, & ex illius v. g. huc accedat, modo ipsi approbatio nondum spiraverit; nam si spigavit, dicam mox.

Ratio potissima huius sententiæ est; quia nihil amplius requirunt illa Bullæ Cruciatæ verba, Ex approbatis ab Ordinario, dum aliud non addunt. Ita tenet Henriquez Valer. Tho. Hurtad. Tho. Sanch. Diana, alique quos ego citò Lib. 6. de Penit. c. 5. §. 4. n. 15.

Semper autem notetur illud (legitime) in hac sententiâ, id quod explicatius intelliges ex sequenti decisione.

Ordinarius v. g. Messanensis potestne valide approbare Sacerdotem siue commorantem in alia diocesi v. g. Panormi, adhuc, ut sit eligibilis per Bullam Cruciatæ à Civibus Panormitanis, uti etiam, ut sit eligibilis à quibuscunque aliis Christi Fidelibus?

4. Ita nonnulli putant, quia hic jam erit Sacerdos approbatus ab Ordinario, id quod solum requirit Bulla, esto ille qui approbat, non sit ordinarius loci, nec Penitentis nec Confessarii.

5. Verum id nulla ratione sustinendum est. Nam Tridentinum & Bulla & Rescripta, quando requirunt approbationem ordinarii, loquuntur de approbatione, quæ legitime, & secundum iura conferatur? At secundum quam lege ordinarius Messanensis potest Sacer-

dotti diocesis alienæ concedere approbationem, solum ut sit ab omnibus eligibilis per Bullam? hoc v. re. non est facultatem, ut possit per Bullam eligi, quod est ratio Episcopi potestatem. Approbet ergo huiusmodi Episcopus dictum sacerdotem ad excipiendas confessiones omnium diocesis Messanensis, quod iure posse ab ipso fieri, non dubitamus, quia potest pro suis ovibus undecunque convocare Confessarios; siquidem tunc, quia ipsiusmodi sacerdos legitime erit approbatus ad confessiones, erit ab omnibus per Bullam.

6. Iam vero plures negant, sufficere unam approbationem, quamvis legitimam cuiuscunque Ordinarii, ut quis per Bullam eligi in confessarium queat. Ita Sanch. Vasq. Delugo, Laym. alique ibid. à me citati.

Ratio huius secundæ sententiæ potissima hæc est; Summus Pontifex in hac Bulla Cruciatæ, dum potest Confessarium approbatum, proficitur, velle se confirmare dispositioni Concilii Trid. Sed Tridentinum requirit approbationem Episcoporum in singulis diocesis, ut nos diximus l. de pen. c. 5. ergo etiam causam requirit in Bulla Pontifex.

7. Huic tamen rationi sic respondere possit Prima sententia. Pontifex in Bulla Cruciatæ dum potest Confessarium approbatum, proficitur se confirmare cum dispositione Tridentini in substantia approbationis; ut scilicet Confessarius sit legitime approbatus, conceditur. In aliis, & præsertim in multiplici approbatione negatur.

Neque gratis id negatur: Quando enim Pontifex in dandis similibus Privilegiis vult, in multiplici approbatione se conformem reddere dispositioni Tridentini, id explicite facit, apponendo illud ab ordinario loci, vel quid simile: ergo, cum in Bulla non sic se explicet, erit in approbatione illa multiplici conformem se reddere Trid. non intendit.

8. His ita explicatis pronuntio nihilominus, utramque sententiam esse probabilem.

9. Si quis querat. Secundam sententiam sequentes, cuius Episcopi approbationem requirunt?

Respondet, Varii varios. Vasq. alique citati à Bollo, de Iub. sect. 3. c. 2. n. 209. requirunt approbationem Episcopi loci, in quo fit confessio: Laym. alique apud Auer, §. 16. de pen. n. 29. Approbationem Episcopi Penitentis, illius scilicet, qui debet absolutionem recipere. Sanch. cum Delugo, Sanch. l. 3. mair. d. 26. n. 2. requirunt approbationem Episcopi Sacerdotis, puta illius, qui excommunicatus est confessionem atque absolutionem collaturus.

An sufficiat pro Bulla Approbatio qua cessavit.

10. An confessarius, cui legitime spiravit, vel à quo legitime revocata est approbatio, possit eligi per Bullam? Idem queritur de Parocho, à quo forte ablata est Parochia.

11. Respondet negativè cum Cast. de bull. p. 8. §. 1. n. 5. solum enim est eligibilis pro eo tempore, quo durat approbatio. Ratio est, quia privilegium Bullæ concedit, eligi posse sacerdotem approbatum; & sensus videtur esse, ut sit actu approbatus. Atqui is, cui illa cessavit, non dicitur amplius actu approbatus, sicuti excommunicatus, qui est jam absolutus, non dicitur amplius excommunicatus. Adde inconveniens, quod mox dicam n. 15.

12. Illud ergo Approbatus non est participium præteriti temporis quasi, qui fuit approbatus, sed est nomen concretum, quod requirit formam approbationis actu moraliter adesse, hoc est, eam non fu se revocaram.

13. Aliqui cum Acosta, & ex parte Rodr. Apud Cast. l. 1. c. 8. & Marco Serio in bull. Cruc. hic, in Bullam Cruciatæ dicente id esse probabile, concedunt, contententes se, si dicere fuisset semel approbatus, quamvis fuerit pro tempore approbatus, quo elapso, non fuit ex legitima causa reprobus, quam sententiam refert, & non recipit Cast.

Caste. *Idem lege*: nam, quia in praxim deducere hanc sententiam nec volo, nec audeo, satis habeo, illam tibi brevius innotuisse.

An sufficiat pro bulla, limitata approbatio.

13. Qui est approbatus limitatè pro mulieribus non pro viris, pro rusticis non pro mercatoribus &c. Potestne ex privilegio bullæ, vel simili, Rescripti eligi ab omnibus illimitatè?

14. Respondeo cum Suar. de 28. pæn. sect. 7. n. 3. aliis, que (quos ego cito l. 5. de pæn. c. 5. §. 4. n. 29.) nequaquam, sed solum pro illis, pro quibus est approbatus. Ratio est, quia supra diximus, eligibilem per bullam debere esse legitime approbatum, at hic respectu illorum, à quibus excluditur, approbatus legitime non est.

15. Scio non paucos cum Diana, aliisque à me ibid. citatis concedere posse ab omnibus illimitatè, quia verificatur (aiunt) illam esse aliquo tandem modo approbatum, neque enim bulla distinguit, an debeat esse approbatus illimitatè, an limitatè, sicuti approbatus ab Episcopo pro sua diocesi potest dici limitatè approbatus, & tamen prima sententia modo allata probabiliter sustinet, posse hunc illimitatè eligi.

16. Video argumentum urgere, sed non convincere, etiam video. Nam inconueniens, quod sequitur, ostendit, sententiam hanc non esse probabilem. Sic enim Sacerdos approbatus pro una femina, vel pro uno puero esse eligibilis per Bullam pro tota Diocesi, imo, in prima sententia, pro toto orbe; ex quo inconueniente colligimus, non posse præsumi, Summum Pontificem id voluisse concedere. Quod inconueniens non apparet in casu dicto n. 15.

17. Simile inconueniens evenit in eo, qui fuisset approbatus per unum, vel per alterum diem ut solet in Hebdomada Sancta aliquando ab Episcopis fieri, posset enim is per totum Terrarum orbem, & semper eligi, quod nemo dicere audebit.

18. Doctores nonnulli ex proxime citatis n. 3. sustinent limitatè approbatum posse ab omnibus per Bullam eligi, sed solum quando limitatio non est appposita ob defectum scientiæ, si enim esset propter ejusmodi defectum appposita, non posset (aiunt) ab omnibus eligi.

19. Verum cum approbatio non sit solum testificatio scientiæ, sed morum, sed prudentiæ, sed decentiæ ut vidimus in r. de pæn. cur horum defectus æque non restringant approbationem?

Religiosi an ex Bulla Cruciatæ possint eligi?

20. An Religiosus Sacerdos possit à Fidelibus eligi in Confessarium vi Bullæ? Respondeo. Certum est, Sacerdotem Religiosum posse eligi ex vi Bullæ à Fidelibus, sed debere esse approbatum ab Ordinario modo jam dicto, nam sic etiam ipse Religiosus erit Confessarius legitimus respectu Fidelium secularium.

At verò an Regularis approbatus solum à suo Prælati sit eligibilis per bullam à seculari, questio esse posset. Ad quam respondeo negativè quia Trid. sess. 23. c. 13. de Reform. semper pro secularibus vult, ut etiam religiosi approbentur ab Episcopis. Et ex alia parte semper præsumendum est, Pontificem velle se conformare Tridentino in substantia approbationis, ut n. 13. diximus, atque adeo etiam in Bulla.

§. II. *An possit absolvi à reservatis Episcopo toties quoties & à reservatis Papa semel, &c.*

1. Quoad prius, nihil est, quod explicatione indigeat, clara enim sunt bullæ verba. Vide tamen, mox §. 5. unum quod huc pertinet.

2. Quoad posterius, hæc habet. Si à commissio delicto reservato Pontifici, v. g. per lectionem publicam li-

beret heretici de Religione tractantis, fuisti per bullam jam absolutus, & deinde in eodem anno incidas sive in idem peccatum legendi publicè librum heretici, sive in aliud speciem distinctum, occupandi v. g. publicè bona naufragantium, non potes ex vi ejusdem bullæ in vita absolvi, nec à peccato novo publicè legendi, nec à peccato occupandi. Ratio est, quia bulla non concedit, ut possis in vita absolvi semel à quolibet peccato Pontifici reservato, concedit enim solum unicam absolutionem in vita à peccatis Pontifici reservatis. Indigebis ergo tunc secunda bulla, ea tamen lege, ut si tertio incidas, non tibi profutura sit tertia. Ita Bard. in p. 2. trakt. 6. c. 1. sect. 1. cum aliis. Contra quem pugnat Leand. in 2. de excomm. d. 17 §. 2. g. 83. dicens, esse probabile per unicam bullam concedi, posse absolvi ab omnibus, dummodo ab unoquoque in specie semel tantum intra publicationis annum quis absolvatur. Certe id esse probabile, negare non possum; quia hunc sensum facere commodè possunt verba bullæ; si attente legantur.

Dictum autem est (*publicè*) nam de Pontificiis occultis dicam mox separatim §. 5. cit.

3. Ex eo autem, quod in nostra sententia bulla semel dictam reservatorum absolutionem concedat, fit, ut si in ea confessione aperias singula, vel plura peccata contracta ex pluribus aliis delictis diversis Pontificiis, puta occupatione bonorum naufragantium, percussione Cardinalium, læsione immunitatis Ecclesiasticæ, &c. fit (inquam) ut possis ab omnibus simul absolvi per unam bullam, quia sic unam recipis absolutionem. Idem per secundam bullam, sed non tertio, ut dictum est.

§. III. *In Mortis Articulo.*

1. Si quilibet Sacerdos in hoc articulo potest absolvere à reservatis, ut differimus latè in tractatu de Pænit. quid emolumenti affert hoc bullæ Privilegium.

2. Respondeo. Duo emolumenta. Alterum, quod ab absolvi hæc potest confecti ab effectu ex vi bullæ, etiam præsentè proprio ægrotantis Patrocho, quod certe inserviet pro illis qui, ut ibidem vidimus, sustinent, tunc id non posse quemlibet Sacerdotem.

3. Alterum, quod si tunc absolvatis ab excommunicatione reservata, liber eris ab onere te præsentandi Superiori, quia electus per bullam, jam est tuus Superior delegatus à Pontifice, à quo onere, quando absolveris ex universali facultate concessa pro periculo mortis, liber nequaquam es.

§. IV. *Excepta Hæresi.*

1. Quamvis multi multa asserant, quibus probent, hæresim formalem externam (mere enim internam non esse casum reservatum, lib. 2. in Decal. c. 1. §. 8. n. 2. diximus) saltem occultam, posse per bullam Cruciatæ absolvi ex illo principio, quod ex una parte potestas concessa Episcopis absolvendi ab illa, adhuc in ipsis, ex probabilissima opinione remanet, etiam potest bullam Cœnæ, & ex alia parte, Bulla Cruciatæ concedit posse absolvi omnia quæ possunt Episcopis, nihilominus cum propter ejus gravitatem hæresis absolutio non veniat in concessione generali, ideo saltem hodie, ubi est Tribunal Sacre Inquisitionis Hispaniæ, non possumus hujusmodi sententiæ adherere: Id quod etiam alibi, puto, saltem consulendum. Cæterum, qui de hac questione rationes late utrinque adductas cognoscere cupit, eas legat ab aliis fusè agitas præsertim Bard. Trullench. Ludovico à Cruce citatis à Leand. l. 7. g. 85. & 86. §. 9. 38. & 39.

2. Dixi autem signate (hæresim formalem) id est, cum errore intellectus. Nam quando intellectus error non intervenit, ea tanto rigori non subest. Quare sortilegium, maleficia, superstitio, magia, adoratio Dæmonum,

num, sollicitatio in confessione, blasphemia hereticales, & omnia alia crimina contenta in Editis inquisitionum, possunt per bullam absolvi toties, quoties, si sunt Episcopalia: at semel in vita, & semel in morte, si sint Pontificia, qualis est v.g. lectio publica libri heretici de religione tractantis, & hoc iterum cum secunda bulla. Sed non tertio, &c. Ita Leand. l.c. §. 3. q. 88. multos referens.

3. Quæres per hanc occasionem, An per bullam Cruciatæ concedatur posse absolvi poenitentem, antequam denuntiet aliquod crimen inquisitori ex obligatione denuntiandi? Respondeo non posse (quidquid dicat Navarrus apud Leandrum l.c. disp. 17. q. 85.) quia in bulla huiusmodi potestas non ingeneritur.

§. V. An toties, quoties ab oculis Pontificiis.

1. **A**Què probable iudico, per bullam posse absolvi ab oculis Pontificiis etiam Ccenæ domini, & non posse, (excipe etiam hæc sum occultam de qua modo §. precedente dictum est) sic Sanch. Trullen. Diana cit. à Leandro l.c. q. 84. Ratio quod possit, est quia per bullam potest quis absolvi ab Episcopalibus. Sed jam casus omnes Pontificii occultati sunt hodie Episcopis concessi à Tridentino, sess. 24. c. 6. de refor. atque ad eos sunt tandem aliquo modo Episcopales, ergo, &c. Neque obstat idem dici, propter hanc rationem posse de hæresi occultata non obstar, inquam, quia, propter ejus enormitatem, & propter sensum Ecclesiæ quæ eam regulariter excipere solet, non desimus de illa loqui, perinde ac de cæteris.

2. Ratio, quod non possit, est quia hi casus Pontificii occultati ex eo quod concedantur Episcopis non desinunt esse Pontificii. Adde in bulla dici sine limitatione, omnes Pontificios posse solum absolvi semel, ergo excludit occultos.

3. Sed huic rationi respondet prima sententia, dicens, oculos desivisse esse Pontificios, statim atque concessi fuerunt Episcopis iure ordinario, quod nobis satis est, loquentibus de privilegio bullæ, quod est favorabile. Ad id, quod additur, respondet, limitationem illam publicariis implicite poni in bulla, dum per eam conceditur, ut Episcopales quales sunt Pontificii occultati absolvi possint toties quoties, non verò alii. Utraque ergo sententia, ut diximus, probabilis est.

§. VI. Ab omnibus Censuris.

1. **C**ertum mihi, & Tho. Sanch. l. 6. sum. c. 17. n. 41. & 43. cum Castrop. de Bull. p. 8. §. 4. n. 8. aliisque est, per bullam posse absolvi excommunicationem, suspensionem, interdictum personale, quædo hæc postrema duo sunt proprie censuræ. (Nam excommunicatio semper censura est, ut in propriis tractatibus late explicatum est à nobis) si hæc censuræ sint occultæ, sive publicæ, & deductæ ad forum contentiosum, sive sint à iure, sive ab homine per sententiam specialem contra aliquem in particulari fulminatam, & sive prædictæ sint censuræ denunciata nominatim, sive sint excommunicationes contractæ ex percussione publica Clerici, & quidem toties, quoties, si hæc sint Episcopales, sed semel in vita, & semel in morte, si sint Pontificiæ, atque iterum cum secunda bulla, sed non tertio, (excipimus autem propter superius dicta excommunicationem ex hæresi contractam, &c.)

Ratio tantæ Potestatis est, quia in bulla, quoad hæc nulla apponitur restrictio, & ex alio capite beneficium Principis latè est interpretandum. Vide Leandrum de excomm. d. 17. q. 87. & 95.

2. Quando autem dictum est (etiam deductæ ad forum contentiosum) maxime advertere debes illud. Quod quamvis per bullam possit quis absolvi ab excommunicatione deducta ad forum contentiosum, pendente ra-

men lre, illicite concedetur absolutio; nam hæc auctor prajudicium iudici Ecclesiastico.

3. In Quo tamen excipe, q. a. do iudex vel longè distat, vel injustè agit, vel nimis rigore se gerendo, urge absolutio: tunc enim si Poenitens ex parte sua de promptu iusto ejus, qui excommunicationem fulminat, præcepto obedire, cum esset contumacia, potest absolvi per bullam.

4. Id quod diximus n. 2. dictum etiam sit pro excommunicationis nominatim: quamvis enim per bullam possit absolvi pro foro conscientie nominatim excommunicatus, tamen non erit passim absolvendus, sed erit ad suum Prælatum remittendus ne veniat in contemptum potestatis Prælati. Adhibe nihilominus exceptionem non procedente allatam.

5. Certum item est, vi bullæ absolvi non posse reservationem à divinis, nec interdictum sive Generale sive speciale locale, nec personale generale, ut in tract. de interdicto dicitur, & notant hic Trullen. & Castrop. l. c. ut eas irregularitates, quæ non sunt censuræ, nec illas quæ sunt inductæ ob indecentiam, quia quis laborans reputatur ab administrando altari, qualis est v.g. irregularitas ex Bigamia: quia bulla solum concedit absolutionem à censuris, ex quibus non est irregularitas ex indecentia.

6. Quæstio igitur solum proponi solet de irregularitate, quæ incurritur in penam aliquis delicti, v.g. ob malam administrationem Sacramentorum cum violatione censuræ contractæ, quæ hæc sunt, ab Apostolico à fide, ob Clerici percussorem, an scilicet possit absolvi per bullam.

Respondendo. Affirmant Leander, de irreg. disp. 27. q. 3. alique apud Dianam, p. 1. tr. 11. re. 27. scilicet paucum probabile, excipiunt tamen iidem, imò & omnes, quos legi (legi autem non paucos) irregularitatem ex delicto homicidii, vel mutilationis, quia huic irreg. latet, vel semper est annexa indecentia, ut aliqui philosophantur, vel ut alii, quia saltem ita uti ipso, & praxi in Ecclesia propter ejus delicti enormitatem, & scandalosam conditionem, introducunt legem est.

7. Verum omnino puto, esse absolute de omnibus negandum cum Suarez de conf. disp. 1. sess. 13. n. 6. Leand. l. c. Castrop. l. c. n. 5. aliisque.

Ratio autem est, quia eas censuras tollere potest sola, & olim, ad summum eas penas, quæ impediunt receptionem Eucharistiæ, vel Sacramenti poenitentiae ut notat l. c. Suarez, & significant illa bullæ verba (quæ prius indulgentiam fideles consequuntur, &c.) non autem aliàs, quæ non impediunt ejusmodi receptionem, de quibus loquimur. Adde in bullis recentioribus, ut notat Leander l. c. ablatum esse illud, ut possit absolvi à penis, adde item rationem, quam affert Henriquez l. 7. c. 13. n. 6. quia inquit, in bulla, ut patet ex ejus tenore nulla datur potestas confessario ad dispensandum, sed solum ad absolvendum. At irregularitas, ut etiam suspensio, quæ sit pena, per dispensationem tolluntur, non per absolutionem, ergo potestas concessa prædicto confessario ad eas non extenditur. Scio aliquando absolutiones largi sumi pro dispensatione sed hic in clausula hæc bullæ ubi agitur de absolutione à peccatis, & à reservatis, ex ipso bullæ contextu colligimus, nomen absolutionis proprie sumi.

§. VII. Satisfacta Parte.

1. **Q**uamvis aliquando contrahi possit excommunicatio sine læsione partis: ut est v.g. excommunicatio ob peccatum hæresis, unde tunc nulla erit satisfactio exposcenda, sed solum emendationis propositum; tamen non raro adest partis læsio, v.g. in percussione Clerici. Nomine igitur satisfactionis intelligitur restitutio

curio pecunie, vel fame, vel honoris, quæ parti læsa debetur, ut notat Suar. de *Confessis* lib. 5. de pen. c. 12. §. 4. n. 12. à me citatus.

2. Hinc fit, ut pœna pecuniaria si forte debeatur Fisco, vel Notario non veniat in hæc præsentem considerationem, quia prædicti hic non sunt pars læsa.

3. Hinc etiam, quamvis plures in percussione religionis partem læsam judicent, esse religionem, sive ejus prælatum, tamen satis probabiliter multi, quos citant & sequuntur Verricelli, & Leander item *ibid.* num. 14. à me citati, putant non esse, nisi ipsum Religiosum percussum cui satisfaciendum sit, idque in utroque foro, si enim ipse percussus fuit, ipse pars læsa est. Confirmatur, quia quando dicitur, *concorda parte*, non intelligitur Respublica, sed persona particularis: Confirmatur iterum, quia si in casu dicto excommunicationis pars læsa esset publica potestas, seu prælatus, certe esset Ecclesia, vel Pontifex, qui excommunicationem contra prædictam percussorem tulit: Atqui Pontifex, dum concedit, ut quis absolvetur, jam ipse condonat.

4. Iam vero quoniam certum est, te antequam impendas absolutionem, sive ex vi bullæ, sive ex vi cuiuscumque facultatis, debere sub mortali exigere à penitente, ut satisfaciatur, vel reddendo ablatum, vel compensando injuriam factam, vel remissionem à parte læsa obtinendo, quaeritur primo, quid faciendum in praxi, si ea nullatenus exhiberi possit, sive ob impotentiam Penitentis, sive ob dubium, quod forte veritatem de qualitate satisfactionis sive ob oblationem læsæ personæ quæ non est contenta satisfactione rationabili ipsi oblata, sive ob quid simile.

5. Respond. Quando impotentia non solum est præsens, sed moraliter certo prævidetur semper esse futura, nihil requirendum à penitente; nam res frustranea requireretur. At vero quando potentia probabiliter futura sit; si loquamur pro foro externo, debet penitens antequam absolvetur, præmittere cautionem de satisfaciendo, id est, debet dare vel pignus, vel fidejussionem; vel si ea non possit, debet juramentum proferre, quod satisfaciet, ut nimirum certa sit promissa satisfactio.

At si loquamur pro foro Sacramentali, seu conscientie, quamvis Delug. de pen. d. 20. n. 204. cum aliis multis eandem cautionem requirat, quia sine distinctione de ea præmittenda Canones loquuntur; nihilominus alii cum Trullench. in bull. l. 1. c. 7. §. 2. dub. 12. alios citante, eam non esse necessariam probabiliter docent. Excipe delictum dandi causam interdicto, quando in periculo mortis conceditur delinquenti Sacramentum penitentiae; de qua re in *tract. de interdicto*. Ratio autem quod pro foro Sacramentali non sit necessarium juramentum, &c. sed sufficiat seria promissio in casibus prædictis est, quia illa cautio, sive pignoratitia, sive fidejussoria, sive juratoria pro solo foro externo imposita à Sacris Canonibus esse videtur, si quidem similes cautiones exproce-
re, ut plurimum illi solent, quando de rebus ad exteriorum Ecclesiarum pertinentibus, disponunt. Sufficiet ergo tunc, si Penitens habeat propositum satisfaciendi, quando poterit, & sic, tum valide, tum licite per bullam, vel similem facultatem absolvetur.

6. Nota autem ex Ludovico à Cruce in bull. d. 1. c. 4. dub. 8. si forte is excommunicatione absolutus non servet promissionem, scilicet non satisfaciatur, cum poterit, licet peccet, non tamen reincident in ullam excommunicationem, quia à nullo jure imponitur hæc reincidentia contra non satisfaciendum.

7. Quaeritur Secundò. Quid si præmitti potest satisfactio, & non præmittitur? Respondeo certe tunc, per se loquendo, & tu confessarius peccas, & penitens ut habet Leander. *tr. 3. de excom. d. 17. §. 3. quest. 90.* Tu quia dees muneri tuo, imò etiam, quia aliquando nocet parti, cum post absolutionem difficilius exhiberi soleat sa-

tisfactio. Penitens, quia differt notabiliter, & sine causa (ut hic supponimus) reddere id, quod debet, injuste retines sive rem, sive famam, sive honorem alie-

num.
8. Dixi (per se loquendo) nam talis esse posset penitens, talesque circumstantie, ut confessarius deberet esse contentus solo proposito restituendi, seu satisfaciendi, etiam si antea, sæpe jussus neglexerit. Et Molina quidem apud Dicastillum, lib. 2. de *restit.* exemplum adhibet ut; si confessarius non leviter credat, penitentem reipsa restitutum statim sine mora, quia non ea acrimonia fuerit illi iusta restitutio in aliis confessionibus, vel si aliæ adfuerint circumstantie ad id credendum; præsertim si iungatur illi, ut non prius accedat ad Eucharistiam, quam restituat; adhibe autem hic illam exceptionem de dantibus causam interdicto, quam modo numer. 5. innuimus.

9. Quaeritur Tertiò, quando Bulla Cruciatæ requiritur, ut excommunicationis absolutio non concedatur, nisi satisfacta parte, & si ea propter inadvertentiam, vel propter aliud conferatur ante promissam satisfactionem, conferatur valide, nam, an licite, jam dictum est modo.

Respondeo. Ut universaliter decidatur, an, non satisfacta parte valide conferatur hæc absolutio quando adest pars læsa, distinguendum est. Nam si conferatur à Superiore, valide confertur: siquidem satisfactio non est pars essentialis absolutionis excommunicationis. Si vero conferatur à Delegato ipsius, erit subdistinguedum. Si enim ejusmodi delegatus detur absoluta facultas absolvendi excommunicationem, idem dic, quod dictum de Superiore est. Verum, si delegatus detur ejusmodi facultas cum prædicta clausula, *satisfacta parte*, duplex est sententia.

10. Prima negat, valide confertur ejusmodi absolutionem, quia satisfactio in hoc modo delegandi exigitur per modum conditionis: at conditione non servata, in irritum abit concessio. Major probatur ex illa communi doctrina, quod Ablativus absolutus, qualis est ille (*satisfacta parte*) resolvitur in conditionem, (*si parti satisfeceris*). Ita tenent apud Castrop. de bull. p. 8. §. 5. n. 6. & apud Dian. p. 5. tr. 9. ref. 12.

11. Secunda quam sequitur Layman. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. num. 8. cum multis, affirmat, confertur valide; quia quoties in delegatione exprimitur ea forma, quæ à jure communi requiritur, non aliter requiritur, quam requirit ipsum jus, nisi aliter in concessione delegationis exprimitur.

Sed in jure communi exigitur quidem satisfactio, ut licite ejusmodi delegatio exerceatur, at, non ut valide: in nullo enim jure aliter, ac dicimus, invenies, ergo &c. Vtraque ex his sententiis probabilis est, & ita tandem pronuntiat Ludov. à Cruce, in bull. d. 1. cap. 4. dubit. 6. quamvis addat, priorem sententiam esse in praxi sequendam.

12. Dixi (*nisi aliter exprimitur*), nam si in concessione delegationis dicatur (*si non satisfacta fuerit, irrita sit concessio, irrita sit absolutio, nulla, invalida*) Absolutionem invalidam fore, certum est, quia illa expressio indicat aliquid plus requiri quam à solo jure requiritur.

13. Cum ergo in bulla Cruciatæ, ut etiam in facultatibus concessis regularibus absolvendi excommunicationem ponatur quidem illa clausula (*satisfacta parte*) sed sine aliis verbis expresse irritantibus, probabile satis erit, validam fore absolutionem, parte condum satisfacta.

§. VIII. In foro interno.

1. Quamvis non pauci afferant absolutionem excommunicationis ex vi bullæ habitam prodesse etiam pro foro externo, quia concessio bullæ est absoluta,

soluta, nec restricta ad aliquem forum, ut tenet Vega, Gasias, & alij apud Castropalaam mox citandum; vera tamen sententia est, non potesse, nisi pro foro interno. Excipe ea, quæ mox dicam à n. 5. Ita tenent Sanch. Toler. Suarez, alijque communiter apud Castropalaam, *de bull. p. 8. §. 5. num. 9*. Ratio huius veræ sententiæ est, quia intentio Pontificis concedentis, per huiusmodi absolutionem censurarum, est, ut cum pura conscientia possint fideles ad Sacram Eucharistiam accedere, & indulgentiam acquirere, ad quod certè satis, superque est absolutio pro foro interno.

2. Confirmatur, quia incredibile est Summum Pontificem voluisse concedere cuicunque confessario tantam potestatem, per quam eluderentur; & perturbarentur, immò & contemnerentur Tribunalia Ecclesiastica.

3. Confirmatur iterum, quia hodie extat Bulla Cruciatæ concessa ab Urbano VIII. ubi declaratur, Bullæ hoc Privilegium suffragari in foro conscientie tantum, ut late habes multis citatis apud Dianam, *part. 11. tr. 2. resol. 62.*

4. At inquires, quid sit, seu quam utilitatem conferat hæc absolutio excommunicationis pro foro interno duntaxat.

Respondeo. Qui sic est absolutus coram Deo & in rei veritate liber sit ab excommunicatione, unde potest se gerere, sicut se gerunt ceteri fideles non excommunicati. Sed ita, ut quoad actiones externas, & præsertim, quoad subeundum iudicium iudicis Ecclesiastici, sit perinde, ac si absolutus nullatenus fuisset.

5. Qui igitur est excommunicatus excommunicatione occulta, & deinde legitime absolutus in foro conscientie duntaxat, se poterit gerere, ut non excommunicatus, in omnibus actibus tum publicis, tum privatis, nam excommunicatione coram Deo caret, & quia excommunicatio erat occulta, nihil erit scandalum coram hominibus. At quando excommunicatio non est occulta, sed deducta ad forum externum, tunc si absolvaris in foro tantum interno (quod solum licebit in casibus dictis supra §. 6. à num. 2.) Primò caute te gerere debes in actionibus externis. Secundò, à iudicio externo Ecclesiæ liber non eris. Quæ duo si alia duo addam, satis lectoribus fient manifesta.

6. Primum. Absolutus in foro conscientie ab excommunicatione aliis nota, potest se immiscere tum humanis, tum divinis, sed non cum aliorum scandalo, id est, non coram iis, qui excommunicationem sciunt, & nesciunt absolutionem.

7. Quid si iis dicam & probem, me esse absolutum per bullam v.g. Respondeo, adhuc te peccare, si coram eisdem publice, & indifferenter te geras, quia sic videaris contemnere Ecclesiam, quæ te pro excommunicato in foro externo habet: at si caute, & coram paucis, qui tuæ sint consilij absolutionis, te ingeras, non peccas, quia sic prædictus contemptus non intervenit. Lege Suarezium, *4. de relig. tr. 10. l. 9. c. 2. n. 36.*

8. Quid si denique tua excommunicatio sit aliquibus cognita, sed non fuit deducta ad forum externum.

Respondeo, Tunc sane potes, etiam te gerere, ut non excommunicatum coram iis, qui sciunt tuam absolutionem, quia tunc nullus est contemptus.

9. Alterum, quod addere modo promisi, illud est. Quamvis in foro conscientie sis absolutus, potest nihilominus contra te iudex procedere, ac si absolutus non fuisses, idque tum ob delictum; ob quod in excommunicationem incidisti, tum ob ipsam excommunicationem, tum ob actiones externas prohibitas quas forte post dictam fori interni absolutionem cum peccato gessim. Quare poterit iudex procedere ad te denunciandum, ut excommunicatum, ad finem, ut videris ab aliis, & si forte publice celebrasti Missas, vel obtinuisti beneficium post dictam absolutionem, te declarare irregularem, & privatum beneficio.

10. Dixi (cum peccato, & publice) nihil enim minus, si ipsi consistet eiusmodi absolutio, ut ita loquar, privata, non possit procedere contra sic absolutum ob communicationem cum fidelibus, celebrandisque Missarum, vel impetrationem beneficii, si hæc facta fuerint cum moderatione dicta n. 4. & 5. ubi enim non est delictum, non potest iudex urgere ad penam. Imò, ut notat ibidem Suarez, pro aliis actionibus peccaminosis, poterit quidem illius punire, sed minus, quantum scilicet præcisè est necessarium, ad satisfactionem talis per illum dati.

Potest tamen dictus iudex procedens ex officio, non tamen, si contra instet pars quæ legitime contradicere debet, mitem præbere cum eiusmodi privatam absolutionem, quando ipsa iudici moraliter constat absolutio. Potest tamen illum excusare, potest illum non denunciare excommunicatum, potest non declarare irregularem, nec beneficii privatum, potest repellere accusationem procuratoris secularis contra eum forte instantis: uno verbo, potest esse contentus illa absolutione, aliamque nequaquam recipere, ita Coninch, alijque apud Dianam, *p. 11. tr. 2. resol. 62.*

11. Si roges, per quid iudici constabit de dicta absolutione? Respondeo, vel per testificationem fide dignam vel per schedulam confessarii testantis, scilicet, si absolvisse vigore bullæ. Hanc autem schedulam ad solam penitentis instantiam facere poterit confessarius, & scilicet confessionis sigillum violat, & quidem quomodo schedulam in re nostra fidem facere, docet Suarez, *op. cit. diff. 7. sect. 5. n. 26.* de qua multa habes apud Dianam, *p. 11. tr. 2. resol. 62.*

Notat autem Filliucius, *tr. 11. c. 11. n. 29;* cum potest quidem à confessario dicto modo scribi, sed ratio, & non nisi ex rationabili causa. Quod posterius ego intelligo, quando est timor, seu periculum, ne ea abutatur peritens, contemnendo, procurare absolutionem pro foro externo, scilicet, cur danda non sit.

§. IX. Tres Notationes ad prædicta facientes.

1. Hæc denique tria sunt notanda. Primo potest absolvi quempiam virtute bullæ, etiam in ea confidentiam peccaret, non verò per eandem potest componi in male ablatis ex eiusdem confidentia. Ratio est, quia id in bulla compositionis expresse prohibetur, quod non prohibetur in hac bulla.

2. Notandum Secundò, in Summario bullæ prædictæ formulam absolutionis, qua uti potest confessarius, quando absolvit virtute Bullæ à casibus, vel excommunicationibus reservatis. Sed consulo dixi (potest) non tenet, est huiusmodi formula de substantia absolutionis, cum satis sit formula absolutionis ordinaria cum intentione ad solvendi iuxta tenorem, & facultatem bullæ, ut videtur Nuñez allatus à Gallego, *de bull. c. 14. d. 14.* Imò, quo ad excommunicationem, etiam satis sunt, quælibet verba illam absolutionem significaverint.

3. Notandum tertio, certum esse ut notat Sanchez, *l. 1. marr. d. 16. n. 11.* cum aliis, per se non esse necessarium ut iis, qui absolvendus est ab excommunicatione, consisteret sua peccata, & simul à peccatis, & ab excommunicatione absolvarur. Absolutio enim excommunicationis non est sacramentalis: tamen quia ut licite tu eam recipias, debes habere propositum parendi mandatis Ecclesiæ, id est non committendi in posterum eam actionem cuius tua excommunicatio annexa est: hoc verò propositum, & similia requisita, tanquam dispositiones, ad recipiendam absolutionem excommunicationis, melius ponuntur in Sacramento ipso penitentia, id est illa regulariter intra hoc Sacramentum, sed ante absolutionem peccatorum conferenda erit, nec extra illud, nisi notabili causa sic persuadente.

Dixi autem per se, nam si facultas, quæ tibi censurario data fortasse est, absolvi excommunicationem

reservatam, est concessa cum hac formula *ut absolvat intra ipsum Sacramentum penitentiae*, vel sub hac, *in foro Sacramentali*, tunc certe invalide conferretur absolutio- nem extra, ut ex se patet.

4. Sed ecce difficultas in casu nostrae bullae. Quandoquidem in ipsa dicitur, ut confessarius solum absol- vat pro foro interno, quæro, an hæc clausula velit, ab- solutionem excommunicationis, vi bullæ dandam esse intra confessionem Sacramentalem ita necessario, ut ex- tra, invalide conferatur.

Respondeo, non ita esse intelligendum. Quare vali- da erit absolutio excommunicationis vi bullæ collata extra Sacramentum penitentiae. Ratio est, quia illud *in foro interno*, quod requirit bulla, significat, absolutio- nem valere, quoad forum conscientiae, & coram Deo, non autem significat, debere absolutionem dari in foro Sacramentali, ut late videri poterit apud Sanchez, l. 8. *matr. d. 16. num. 11. & d. 30. n. 1. & Suarez, tom. 4. de relig. l. 9. cap. 2. n. 17.*

CAPUT XII.

De sexto Bullæ Privilegio, hoc est, de indulgentia quæ in hac clausula undecima conceditur, semel in vita, & semel in morte.

§. I. Semel in vita.

1. **T**ertio Præaxis accipiendæ, sive acquirendæ hujus Indulgentiæ, (quæ semel tantum, anno bullæ durante, acquiritur, sed iterum eodem anno cum se- cunda bulla, non vero tertio cum tertia) est, ut confessarius ab aliquo ordinario modo dicto approbatus, ele- ctus à penitente habente bullam, die quocunque quem ipse penitens voluerit, confessionem penitentis audiat, illumque à peccatis absolvat, & indulgentiam hanc ipsi immediate post absolutionem applicet. Ita Mendo *d. 27. de Bull. cap. 2. num. 18.* dicendo hæc vel similia verba. *Ego tibi applico Indulgentiam plenariam, quam ex Bulla tibi concedit Summus Pontifex in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Potest etiam applicare in ipsa ab- solutione, hoc est per ipsa verba absolutionis Sacra- mentalis habens intentionem absolvendæ Penitentem à culpis, & à penis. Ita Suar, *tom. 4. in 3. p. d. 50. sect. 1. num. 8.*

2. Dixi (*tutior*) nam in collatione hujus indulgentiæ duo sunt, de quibus Doctores non conveniunt, ut mox videbitur, at sub prædicta praxi conveniunt omnes.

Primo igitur non conveniunt, an hæc applicatio requiratur fieri in ipso Sacramento penitentiae, an possit etiam extra, hoc est, quamvis penitens non con- fiteatur.

Respondeo, Requiritur actualis confessio, docet Trullench. in Bull. l. 1. §. 7. d. 19. n. 4. nisi forte, ob piam in- terpretationem de voluntate Pontificis, aliud præsume- retur, quando Penitens incidit in phrænesim, vel mor- bum, qui ipsi impediatur usum rationis: Ratio autem quod requiratur per se confessio est, inquit, quia Ponti- fex sic omnino disponit copulative. *Vi possit habens bul- lam eligere confessarium, & à quo indulgentiam obtineat.* Ita etiam tenet Galleg. *claus. 9. dub. 109.* dicens, esse leve fundamentum eorum, qui non requirunt.

At plures, inter quos est Suarez & Filliucius, eos- que citans Diana *p. 1. r. 11. ref. 105.* docent, satis esse con- tritionem. Unde addunt, si penitens nullo mortali grave- tur, nullam requiri tunc confessionem, sed posse in eo ca- su confessarium sine alio requisito applicare Indulgentiam. Ratio est, (ajunt) quia Pontifex tunc requirit con- fessionem, quando dando necessario est simul, & copula- tive absolutio cum Indulgentia, quod evenit, quando

Penitens non est in statu gratiæ, non vero quando dis- junctivè sola indulgentia concedenda est, quod evenit, quando penitens peccato lethali caret, atque adeo in gratiæ statu versatur.

4. Utraque sententia est probabilis, quia utrumque sensum Bullæ verba habere possunt; sed, ut liquet ex se, prior est tutior: unde & tutius erit, penitentem debere esse præsentem; nam si non esset necessaria aqualis con- fessio, profecto hæc Indulgentia, (ut notat Bardi *de bull. p. 2. tr. 4. c. 5. sect. 4. n. 15.*) applicari absenti posset.

5. Secundo non conveniunt Doctores, an confessa- rius debeat esse approbatus ab Ordinario, an satis sit, si sit purus Sacerdos: Respondeo. Certe si applicatio hæc debeat necessario fieri sub actuali confessione, approba- tio in confessario requiritur, saltem quando penitens debet absolvi à mortalibus, secus, satis fortasse erit pu- rus Sacerdos, quia ubi nulla, vel solum venialium con- fessio exhibenda est, non est necessaria approbatio.

6. Sed jam vides, sicuti in doctrina n. 3. præcedentis, requirente confessionem, prior sententia tutior sit, ita & hic, esse tutius, requiri approbationem.

7. Illud certe nullo modo est sustinendum, quia suffi- cere quencunque Clericam, vel Laicum, vel seipsum, si alius desit, nullo, inquam, modo, quia in hac indulgentia acquiritur in vita (nam alia erit ratio de acquirenda in morte, ut mox §. sequenti dicitur) clare Pontifex re- quirat confessarium, vel saltem Sacerdotem, & quidem distinctum, seu alium ab ipso Penitente.

§. II. Indulgentia semel in morte.

1. **P**raxi acquirendæ hujus Indulgentiæ, & quidem Plenariæ, partim est similis, partim dissimilis præcedente, quæ acquiritur in vita. Nam aliud est dicen- dum si quis moriatur ex morte non repentina, sed cum spatio alicujus usus rationis, aliud, si repentina, sine ullo spatio.

2. Si prius, id est, si quis constitutus in articulo mor- tis, vel in ejus periculo, (id quod late explicui lib. 5. de penit. tr. de casibus reserv. c. 12. §. 2. d. n. 37. quoque breviter est illud, quando quis in magna versatur proximæ mor- tis probabilitate.) Si quis, inquam, ita constitutus confi- teri potest, confiteatur, & tunc confessarius illum absol- vat, simulque impertiatur Indulgentiam, similibus ver- bis, quibus usus est supra §. præced. n. 1. in vita. Ego tibi applico, &c.

3. Si posterius, id est si à repentina morte invadatur nec possit habere confessarium, sive ob absentiam Sacer- dotum, sive ob aliam causam, nec fuerit negligens ad agendam penitentiam de suis peccatis ob fiduciam hujus indulgentiæ, ipse moribundus, si sit contritus, vel si nullo gravetur mortali peccato, ex se, sine alterius mi- nisterio, seu alterius applicatione, & sine alia oratione sibi Indulgentiam plenariam applicet, seu acquirere in- tendat, nam tunc illam consequetur.

4. Hoc privilegium non est in Clausula hac undeci- ma, quam præ manibus habemus, sed infra, hic tamen illud ponimus ob doctrinæ conjunctionem. Verba Pon- tificis hæc sunt.

Item si dicto anno durante, contingat per repentinam mortem, vel confessariorum absentiam sine confes- sione decedere, modo contriti decesserint (*intellige mo- do in gratia decesserint: nam cum Bardi l. c. n. 29. non puto habenti solum Venialia opus esse de his confiteri*) & prius statuto tempore conf. f. fuerint, neque hujus confessionis fiducia negligentes fuerint, Plena- riam, ut supra, consequantur.

5. His habitis. Inquires primo. Si quis semel in peri- culo dicto acquisierit indulgentiam, potestne in alio pe- riculo ejusdem anni, servatis dictis conditionibus, ite- rum acquirere.

Respondeo, non posse, quia jam hoc privilegium ha- buit suum effectum, ergo redire sine nova concessione

non potest, nam propterea cum secunda Bulla potest iterum eodem anno, quia id de novo concessit Pontifex, licet non tertio cum tertia.

6. Inquires secundò an, si sic applicet confessorius, si morieris, concedo tibi, seu applico hanc indulgentiam, si non morieris non applico. An inquam, si Pœnitens convalescat, redeunte deinde periculo alterius infirmitatis, vel eadem recuperante, possit lucrari dictam indulgentiam ex eo, quia Privilegium non habuit effectum in illa prædicta priore conditionata applicatione.

Respondet posse purgat *Dian. p. 1. r. 1. 1. ref. 106.* quem sequutus est *Galleg. claus. 9. disp. 107.* Innuitur autem uterque in quodam testimonio Commissarii, quod super hac re se habere, dicit. Sed negat *Trullen. de bull. l. 1. §. 7. c. 2. d. 19. n. 8.* cum aliis, & merito. Nam cum hanc Indulgentiæ suspensionem non concedat Pontifex, non est audacter pronunciandum, ea te uti, posse. Nec testimonium illud commissarii obstat, nam tanta commissarii potestas nullibi legitur, ut in *Stat. Bardi p. 2. tract. 4. c. 5. §. 4. num. 27.*

7. Inquires tertio. Si confessorius accedens ad proxime moriturum, qui bullam sumpsit, invenit illum sensibus destitutum, itaut confiteri nequeat, potestne ipsi confessorius, seu Sacerdos applicare indulgentiam hanc, cum tunc non prosit concessio Pontificis dicta num. 4. quia jam est præsens confessorius.

Respondet. In nostra, & aliorum sententia, quos adducit *Diana l. c. ref. 108.* poterit tunc Sacerdos absolvere hunc sub conditione illa, quam explicavimus in *methodo Confessionis l. 1. c. 10. a. n. 4.* & deinde indulgentiam poterit applicare modo dicto. In sententia iterum eorum, qui dicunt, hanc, qui non petit confessionem, non debere absolvi; poterit etiam ei indulgentia applicari à dicto præsentis Sacerdote, saltem ex præsumpta Pontificis voluntate, ut in simili esse probabile, diximus §. *præced. n. 2. c. 4.* Et quia fortasse erit contritus, seu alias in statu gratiæ, fructum indulgentiæ lucrari poterit. Ita *Acosta, & Rodriq. cum Diana l. c.*

8. Inquires quarto. Occasione illius, quod modo dictum est n. 3. (sibi indulgentiam applicet, seu acquirere intendat, &c.) inquires, inquam, an ut indulgentia quælibet, adeoque hæc ex Bulla Cruciatæ acquiratur, necessarium sit, ut illam quis intendat acquirere, an satis sit, ut faciat opus iunctum à Pontifice, cum circumstantiis ab eodem requisitis licet non intendat, imò nec sciat, tali operi esse annexam indulgentiam, loquimur autem, ut ex se patet, quando concedens indulgentiam scientiam illam, vel intentionem, vel simile quid non requirit, sed ab illa præscindit.

9. Respondet. Duplex est sententia. *Rodriq. in Bull. §. 8. n. 9.* & *Trullen. in bull. l. 1. §. 6. dub. 2. n. 5.* aiunt nisi quis sciat, intendatque, sane non lucrari indulgentiam. Ratio hujus sententiæ esse potest, quia indulgentia est per modum privilegii, quod ignorant non acquiritur, sed requiritur scientia, & voluntaria privilegii acceptatio.

10. At *Portella, in add. ad dub. Reg. V. indulgentia*, dicens, se hanc sententiam accepisse à Ludovico Molina, & *Josephus de Augustino*, aiunt, etiam si quis nesciat, sed requisita tamen ad indulgentiam ponat, illam acquirere. Ratio est (inquit de Augustino) quia, vel talis scientia, ut vult *Joseph de August. in brevi notitia rit. de indulgentia n. ult.* & intentio non est necessaria, siquidem non ponitur in tenore concessionis, ut supponimus, vel si est necessaria, semper adest implicita intentio, qua quilibet homo, dum bene operatur, vult acquirere totum fructum, quem potest ex illo bono opere, & ex ejus annexis.

11. Confirmat primò *Portella* ex exemplo satisfactionis ex opere operantis: licet enim quis nesciat, nec explicite intendat per suum opus bonum v. g. per suum jejunium satisfieri peccatis, quas debet ex suis peccatis, tamen accipit satisfactionem annexam tali operi. Ergo

eodem modo, elevato tali opere ad imperium rationis satisfactionis ex opere operato, quod sit in iudicium auctoritate Pontificis, qui habet ad id potestatem potestatis, quis absque scientia, & consequenter absque intentione obtinere totum ejus fructum.

12. Confirmat secundò *Delugo de penit. d. 27. com. 1.* quia fructus suffragii mihi ab alio applicati, v. g. jejunii fructus, quem mihi applicat meus amicus pro me peccatis, imò, & fructus Sacrificii Missæ, quem mihi se habet est quidem ex opere operato) applicat aliquis Sacerdos pro me Missas celebrans, mihi applicatur, tamen nihil ego sciam vel intendam. Ergo cur non idem dicendum, si mihi indulgentiæ fructum ipse Pontifex applicet, me nihil sciente, vel intendente? Cur enim Christi satisfactio applicata per Sacrificium Missæ, prode mihi nihil scienti, & prodesse non poterit eadem satisfactio per potestatem Pontificis applicata.

13. Confirmo ego tertio, quia de facto Pontifex, quando solet concedere, & in hac nostra bulla ut, videmus n. 4. concedit moribundo à seipso destituto indulgentiam Plenariam, & tamen tunc ille nihil advertit, nihilque potest intendere.

14. Ad rationem *Rodriquez, & Trullen.* respondet *Delugo, l. c.* Indulgentiam non esse privilegium, quod debeat executioni mandari per ipsum privilegium, sed potius esse solutionem pro illo, quæ potest fieri per alium, nihil sciente debitore, ut si quis amicus pro me nihil sciente, solvat centum aureos, quos ego meo creditori debeo, satisfactus erit creditor, nec ego aliquid debebo.

Cujus rei ulterior ratio est, quia ad has, vel similes solutiones semper adest intentio implicita dicta n. 10. quæ satis in hujusmodi solutionibus est.

15. Hanc secundam sententiam probabilissimam puto, tamen usus fidelium merito semper curat, intendere expresse indulgentias sibi acquirere: tum quia intuitus absque datione est, tum quia non est certum, licet sit verosimile, ut loquitur *Delugo citatus*, Pontificem ita se habere in omnibus indulgentiis concessendis, sicuti se habet in casibus modo n. 3. dictis. Et cum requisita ad indulgentias acquirendas, sunt, ut plurimum, varia, & sub variis conditionibus ponenda, ut hæc apponantur, debent fieri, & consequenter requiruntur semper adit acquiritur intentio.

16. Illud (ne erres) adverte. Nam indulgentiam lucrari volens quis pro defuncto, vel sua opera applicat pro ejusdem Defuncti satisfactione, debet habere commissario intentionem determinatam lucrandi, & latius sciendi pro eo. Ratio est, quia adest quidem illa intentio implicita lucrandi sibi per suum bonum opus, quantum potest, non autem adest lucrandi pro alio, & ut docet item *Delugo, ibidem loc. cit. num. 74. c. disputat. num. 28.*

CLAVSVLA. XII.

Item summentibus bullam conceditur, vota opuscula, alia marina, Castitatis, & religionis exceptis, in aliquo subsidium hujus expeditionis per eundem commissarium commutari.

CAPVT XIII.

De septimo Bullæ Privilegio, hoc est, de commutatione Votorum

Non loquimur hic, an potestatem habeat commissarius Cruciatæ commutandi vota fidelium, sed de ea quam habet commissarius electus à penitente lucrante bullam. De Commissarii enim potestate non est hic agendi locus.

§. I. De commutatione Votorum prater excepta.

1. Differt Voti commutatio à dispensatione. Nam commutare est transferre vinculum & obligationem voti ex una materia in aliam, ut ex ieiunio in flagellationem. Dispensare autem est, vinculum voti omnino relaxare; quæ dispensatio aliquando est in totum, aliquando ex parte iuxta gravitatem causæ. Quoniam vero per bullam nullum tibi conceditur privilegium, quoad dispensationem, sed solum, quoad commutationem, de hac erit præcipue nostra locutio.

2. Ea autem triplex esse potest, vel enim votum commutatur in minus, ut ieiunium in unum Patet & Ave, vel in maius, ut Patet, & Ave, in ieiunium, vel in æquale, ut ieiunium diei v. g. Veneris in crastinum diei v. g. Sabbati.

Porro in minus nihil potest per Bullam, quia illa potius est dispensatio, quam commutatio. In maius non est necessaria Bulla, quia quilibet ex se potest sibi commutare in maius, ut late lib. 3. in Decal. cap. 16. §. 5. diximus.

3. Bulla ergo solum proderit, ut tuus confessor per illam electus possit tuum votum in æquale commutare. Sed quia, ut ibidem diximus, est probabilis opinio, posse quemlibet ex se suum votum commutare in æquale, quia Deus æque satisfacit per æquale, ideo, ut per Bullam aliquid amplius habeatur, concedimus, satis probabiliter posse per eam commutari votum in aliquo aliquanto minus, non vero minus notabiliter. Hæc ibidem tractata latius habes, & videri possunt apud Castrop. tr. 3. de Voto p. 14. Suar. l. 6. de Voto cap. 12. & 17. Sanch. l. 4. sum. c. 50. aliosque.

4. Scio autem, valde operosum esse, dignoscere hanc æqualitatem, vel quæ æqualitatem in his votorum commutationibus; sed ego ibi, quantum potui, regulas & exempla id cognoscendi diligenter tractavi. Illud nunc scies, à Castrop. de Bull. disp. un. punct. 9. n. 6. æquitatem hanc relinquit tandem decernendam à prudenti confessorio, qui eo ipso, quod bona fide procedat commutatio effectum habebit.

Quis Confessorius.

5. His ita constitutis. Inquires Primo, Quinam confessorius requiritur ad hanc commutationem expediendam? Respondeo quem tu habens Bullam volueris, dummodo sit approbatus ab ordinario, modo supradicto.

6. Primo igitur non est satis quislibet Sacerdos, quia id tam ample non concedit Bulla. Secundo non est necesse, ut commutatio fiat in ipsa Sacramentali confessione, quia hæc restrictio non habetur in Bulla. Tertio nec est necesse, ut qui commutat sit tuus confessorius, dummodo confessorius modo dicto sit, quia Bulla requirit quidem confessorium, sed non dicit, debere esse tuum.

Causa ex qua prædicta vota commutari valeant.

7. Inquires secundo, quamnam causa requiritur, ut eiusmodi commutatio valide, & licite virtute Bullæ peregrinetur.

Respondendo. Profecto ad dispensationem voti maior requiritur causa, quam ad commutationem. Quoniam vero nostrum est, loqui solum de commutatione, dico universaliter requiri causam leviorē ad illam, quam ad dispensationem, & Lessius de Voto dub. 11. n. 96. quid in affirmat, in commutatione voti à quocunque faciendâ sufficere propensionem solum votantis, placet enim id Deo, ut sic magis hilariter Vota Fideles observent. Arque id, ut dixi, universaliter loquendo. At in nostra commutatione faciendâ ex vi Bullæ, aliam habemus causam, quam requirit Pontifex in ipso Bullæ tenore

Part. III.

Nam præter eleemosynam illam, quæ pro Bulla porrigitur requirit aliud nimirum quod, qui velit vi Bullæ sibi votum commutari, per aliquod subsidium pro belli expeditione contra infideles.

8. Sed ecce d. difficultas admodum agitata inter Bullæ explanatores. Ecuquidnam est hoc subsidium, temporale, id est aliqua alia eleemosyna, an spirituale, id est aliqua v. g. oratio.

Alphonfus Deza, alique, quos citat, sed non sequitur Castrop. de Bull. disp. un. punct. 9. num. 7. probabile docent, sufficere spirituale, maxime si votens sit pauper, quia Bulla dicit in subsidium At spirituale subsidium, subsidium est.

9. Suarez, Sanchez, Henriquez alique apud eundem Castropalaum l. c. n. 9. asserunt fieri posse in subsidium partim temporale, partim spirituale, id scilicet multum detrahatur de subsidio temporali, si solum spirituale satis sit.

10. Castropalaus vero loc. cit. alios adducens, docent esse omnino temporale, tam ex modo loquendi, & sine Bullæ, quæ concessa fuit ad congregandam pecuniam contra infideles, aliud subsidium non intelligitur, nisi temporale.

11. Ego omnino Castropalaum sequor, in qua sententia me firmavit Galleg. claus. 9. d. 160. Idem postquam (probans Castropalaus sententiam) attulisset Petram Iudesimam, Sotum, Aloysium Lopez, aliosque, citat Marchardum longam tractationem hac de re ita concludentem. Verum hac ætate cessat omnis de hac dubitatione controversia: siquidem Commissarius Generalis Cruciatæ, cui de iure competit declarare dubia, quæ se offerunt circa Bullam Cruciatæ, expressè declaravit, commutationem votorum omnino faciendam vi Bullæ in subsidium temporale, idque præcipit omnibus confessoribus sub pena excommunicationis, quam declarationem, publicavit anno 1642. Lege Gallegum, qui ponit formalia verba prædictæ declarationis.

12. Praxis autem cui in hoc Regno Sicilia consignanda sit hæc pecunia pro commutatione voti datur in instructione quam pro Prædicatoribus Bullæ Commissarius Generalis huius eiusdem regni publicavit hic Panormi, ac typis impressis evulgavit, ubi n. 4. sic habetur.

Quarto s'avverte, che Penitenti da loro, stesi ripongano nella cassa, che sarà riposta nella Chiesa o chiese à tale effetto, dove sarà scritto (cassa di compositione) tutta quella somma che i loro Confessori haveranno ordinato pagare, altrimenti facendo, non hanno compimento con l'obbligo loro ne sono commutati i loro voti.

13. Nota autem aliqui esse praxim, si quando expediat, tur compositio ab ipso commissario in his materiis, quas ipse expedire poterit, nam de hac compositioe ita habetur in prædicta instructione.

Si da notizia à tutti li Penitenti, che quella eleemosyna, che li sarà tassata dal Commissario Generale della Santa Cruciatæ per alcuna compositione, o dispensa, sono obligati detta eleemosyna pagare al Tesorero Generale della S. Cruciatæ, o à suoi Procuratori legittimi in presenza di detto Commissario Generale, o degl' altri suoi Delegati che facessero, se non la detta compositione o dispensa è nulla.

14. Rogas. Quantam eleemosynam debet taxare confessorius ad commutandum meum votum quam ego deinde in prædictam causam inferre debeam? Respondeo tantam esse taxandam, quantam iuxta qualitatem personæ eiusque facultates, ac iuxta gravitatem voti, omnibus circumstantiis consideratis, iudicabit confessorius, id quod certe non nisi ex eius prudentia, ac iudicio, hic, & nunc decerni potest.

Vota, ad qua se extendit commutatio per Bullam.

15. Quæ vota commutari queunt per Bullam? Respondeo

R. r.

ponendo, omnia, præter votum castitatis, Religionis, & Peregrinationis Hierosolymitarum. Hæc autem quando in aliquo deficient, an possint etiam commutari, dicam mox §. 2. Omnia inquam, siue sint personalia; siue realia, siue mixta; ut item siue fuerint emissa ante siue post promulgationem Bullæ.

16. Hæc etiam redeunt aliqui votum, quod tu recordaris emisisse, sed oblitus es eius materiam, posse enim commutari docet Sanch. l. 4. sum. cap. 54. num. 34. quia adhuc est votum. Id tamen negat Suarius, siquidem commutatio, si quæ debet esse prudens, non potest fieri in incognitum.

17. Sed profecto, quandoquidem est probabilis opinio te, si voti es oblitus, ad illud non obligari, quia nescis quid operis facturus sis, inquam ex voto, parum utilis est hæc questio quoad praxim.

Porro hic proprio in loco sunt quinque exagilandæ difficultates.

PRIMA, ET SECUNDA DIFFICULTAS.

De voto non petendi commutationem

18. Prima an confessarius electus possit commutare votum, quod quis emisit de non petenda commutatione sui voti v.g. ieiunij.

Respondeo valide posse, (nā num licite id petat votens dicam mox.) Ratio est, quia hæc votentis voluntas non tollit à confessario electo potestatem commutandi; hoc enim votum non est ex exceptis, quare poterit confessarius commutare prius hoc votum non petendi commutationem, & deinde commutare poterit ipsum votum. Idem dic, si vovisti non petere commutationem nisi à Pontifice immediate: nam propter eandem rationem, adhuc per duplicem dictam commutationem poterit confessarius electus tibi consulere.

19. Verum insurgit secunda difficultas, an scilicet peccet, qui petit commutationem voti; si voverat se illam non petiturum.

Respondeo. Gallego, claus. §. d. 144. putat hunc petendo commutationem, valide quidem commutationem recipere, sed peccare, quia facit contra votum illam petendo, quam non petere promisit Deo.

20. Verum, ut huic difficultati plene satisfiat, recordanda sunt prius ea quæ lib. 3. in decal. c. 15. §. 4. n. 8. dixi, ubi sic habeo: Votum non petendi sine causa dispensationem vel commutationem voti facti, vel faciendi validum pronuntio, quia ad prudentiam pertinet, nolle sine causa a voti obligatione eximi. At votum non petendi dispensationem, vel commutationem absolute nequaquam valeat, puto cum Sanch. lib. 4. in decal. c. 8. n. 22. quia impedit maius bonum præsens, nempe libertatem petendi dispensationem quæ aliquando necessaria, vel saltem valde utilis erit votenti. Hactenus ibid.

21. Ex quibus concludendum est, in casu, quo validum fuit votum, te sane peccaturum graviter, vel leviter (iuxta gravitatem, vel levitatem voti) si contra illud agas, & commutationem petas sine causa, quia contra votum agis. At in casu posteriore, quando votum non fuit validum non peccabis, idque ex prædicto capite, quia nimirum contra nullum votum facis. Immo tunc commutatione voti non indiges si quidem votum non habes, qui ipso iure vovisti.

TERTIA DIFFICULTAS.

De commutatione pœnæ voti.

22. Tercio, An possit commutari pœna quam sibi quis incurrendam imposuit, si votum frangeret. Emisit v.g. quis votum non ludendi, quod si luderet, sibi in pœnam non servari voti, imposuit, ut obligetur aliquid pium facere, puta elemosynam pauperi, vel Ecclesiæ tribuere, ieiunium unius diei servare &c. difficultas,

inquam, est an hæc elemosyna, vel ieiunium per Bullam commutari.

23. Respondeo posse. Quia hæc pœna est debita propter relationem quasi essentiali, quam habet ad votum. Concessa ergo facultate per Bullam circa votum, concessa intelligitur circa hæc pœnam. Ita Sanch. de matr. l. 8. d. 15. & in sum. l. 4. c. 52. alique contra Serr. in clavi reg. c. 12. n. 20. confirmat Trull. l. 1. in dub. 17. c. 1. du. 7. n. 4. quia votum, absolutum, & directum quodlibet modo videtur magis obligare ad materiam, in quam recte cadit v.g. ad omissionem ludij, quam ad pœnam, in quam videtur votum cadere indirecte. Si ergo potest Bulla in prius, quod est maius, multo magis in posterius quod est minus.

24. Hinc ergo fit, ut sicut per Bullam potest commutari in opus pium æquale, vel quasi, iuxta superius dicta, votum, quod quis absolute emittit de elemosyna alicui pauperi vel Ecclesiæ danda, saltem quando Ecclesiæ, vel Pauper non acceptavit (quod omnes concedunt) quia non est ex exceptis; ita potest votum alterius materię v.g. votum ieiunij, quod quis emisit sub diti pœna dandi elemosynam, aique hoc non solum commutari votum fregit, sed item post voti fractionem, ita etiam post multas fractiones, & consequenter postquam contraxit debitum solvendi illam elemosynam, quantum magnam.

25. Adverte hic tria. Primo si petis, & obtines commutationem voti pœnalis, non propterea statim intelligis obtinere commutationem pœnæ iam contraxi, & forte dictum votum fregistis, sed debet petere, & obtinere expresse commutationem dictæ pœnæ.

Ratio est, quia non eo ipso, quod habes commutationem unius, habes & alterius; confessarius enim dum commutat, solum ad illud dirigit commutationem, quod tu explicuisti. Ita Suar. Sanch. Rodiq. Lud. à Cruce cum Trull. l. c. dub. 8. n. 7.

26. Adverte Secundo. Si forte qui emisit eiusmodi votum pœnale non ludendi v.g. sub pœna, si luderet, dandi v.g. decem pauperibus; si forte (inquam) ludis cum inculpabili ignorantia, vel inadvertentia voti, vel quovis fuerit memor voti, inmemor tamen inculpate fuerit pœnæ, non indigere commutatione pro hac pœna, quia pro illo casu non tenetur ad pœnam, extinguit nimirum inculpata oblivione, quæ æquiparatur ignorantia.

27. Adverte tertio. Commutationem, licet convenientissimum sit, non tamen est necesse, ut fiat in favorem eius Sanctij, vel Ecclesiæ, vel pauperis, cui factum est votum. Item opus non est, ut votum personale in actionem personalem, vel votum reale in realem commutetur; possunt hæc enim aliunde per prudentem Confessarij iudicium compensari, ut satis dictum à nobis est lib. 4. in decal. c. 16. §. 6.

28. Quæres cur n. 24. dictum modo est (saltem quando Ecclesiæ, vel Pauper non acceptavit). Respondeo, quia votum reale de danda v.g. elemosyna Ecclesiæ huic particulari, vel huic particulari Pauperi, non incertum est, an possit per Bullam commutari, quando fuit acceptatum à rectore Ecclesiæ, vel ab illo paupere. Non est ita (inquam) certum, sicuti certum, est commutari posse, quando non est acceptatum, idcirco addidi illud (saltem, quando &c.) Et nihilominus, quævis communitas doctrina dicat, tunc non posse, quia per acceptationem iam ius illi acquisiverunt, ut sustinet Sayms, in clavi reg. lib. 6. c. 14. n. 13. Sanch. l. 4. sum. c. 52. n. 6. alique; tamen adhuc commutari posse, non improbabile nesciat Trullenc. l. 1. d. 8. n. quia votum factum Deo, non acceptat legitime homo, sed Deus, cuius voluntatem Pontifex, qui dat Bullam, interpretatur.

Vide, quæ ad hanc sententiam confirmandam fungund, ego lib. 3. in decal. c. 17. §. 2. n. 15. dixi, cui tunc addit Joann. Delugo. d. 20 de inst. n. 93.

QUARTA DIFFICULTAS.

De commutatione voti iurati.

29. **Q**uarto, an votum iuratum per bullam commutari possit.

Respondet, posse, non solum si iuramentum accedat ad votum iam factum, ut si quis dicit, *Iuro, me servaturum ieiunium, quod heri voti*, vel si accedat, cum sit, ut si dicat, *Voveo, & iuro ieiunium*. Verum etiam si solum addit iuramentum, ut *iuro me ieiunaturum*. Ratio est, quia nunc (ut supponimus) votum hoc iuramentum nihil aliud confirmat, nisi promissionem factam Deo. Quod si iuramentum esset homini praestitum, tunc sane non posset per bullam commutari, certum est, quia bulla non respicit, nisi quod promissum est Deo, cuius voluntatis, ut diximus, interpretes est Pont. fex. Quare cum in casibus, propositis illa non sint modo nisi promissiones Deo factae, erunt vota, quae possunt per bullam commutari. Ita Suar. *tr. de rel. l. 6. c. 14. Pont. de matr. l. 6. c. 11. n. 4. & 5. Castrop. l. 3. tr. l. 2. p. 1. n. 3. Metoll. l. 2. d. 4. c. 6. n. 114. alique.*

QUINTA DIFFICULTAS.

De duratione potestatis commutandi vota.

30. **Q**uinto. Quamdiu durat potestas commutandi vota per bullam? Respondet, Certum est, durare per annum bullae, quod si poenitens nullum suum votum à Confessario commutandum petit, certum item est, non posse commutari post annum, quia potestas tunc iam spiravit. Sed propria difficultas illa haec est, an si poenitens accedat ad te confessarium ultimo v. g. die durationis bullae, petatque commutationem voti, tu vero, si quia es negotio alicui intentus, five quia vis libros, vel te doctorem consulere, &c. an (inquam) possis breviter sic pronuntiare? *Ego tibi commuo ex nunc votum tuum istud in aliud opus, quod post aliquot dies ego, vel quidam doctus designabit.*

Respond. Possit; quia hoc modo dicere possumus; commutationem factam esse tempore durationis bullae, & solum designationem subrogationis fieri postea. Id quod non est uti iurisdictione post tempus spiritum Delegationis, sed est exequi, quod tempore habili commutatum est. Ita Sanch. *in sum. l. 4. c. 54. n. 5. Suar. l. c. 11. n. 169.* affirmat sufficere solum eiusmodi petitionem, ut possit dici causa accepta: Sed certe eam solum sufficere, mihi difficile est, ut d. facile fuit supra *l. 4. §. 4. n. 6.* meram petitionem confessionis illam facere causam acceptam.

§. II. Explicuntur vota excepta in bulla.

1. **D**ecernamus nunc, quamnam vota nequeant per bullam commutari? Dico commutari non posse vota absoluta castitatis, religionis, peregrinationis ultimatinae (qua voce, quasi per Antonomasiā intelligitur peregrinatio Hierosolymitana) emissā devotionis causa. Idem dic de iuramentis, quibus praedicta observanda iurantur, quando nimirum per ea iuramenta confirmantur promissiones Deo factae; sunt enim etiam reservata, quia tunc non sunt, nisi vota, ut supra dictum est: Promissiones, dico: nam si quis per iuramentum confirmet duntaxat, sic assertive, *Iuro me habere, vel habuisse voluntatem, seu propositum conservande v. g. castitatis*, cum sic non promittat, sed enuntiet, iuramentum

Pars III.

est assertorium de praesenti, vel praeterito, non vero promissorium, atque adeo votum non est.

2. Dictum est autem (vota absoluta) ut enim vota haec tria excipiantur, ea intelligi debent, quae sunt absolute, & perfecte talia, nullaque ex parte deficientia. Id permaxime notandum est, nam ex hoc multa, quae vota excepta esse prima facie apparent, excepta tamen nequam esse, inveniuntur, ut iam ex corollariis, quae colligam, palam fiet.

Votum Castitatis diminutum.

3. Hinc enim primo, votum non fornicandi, votum non se possidendi, votum non habendi, votum castitatis coniugalis, votum virginitatis praecise, id est consistenti in abstinentia primi actus luxuriae, quatenus scilicet virginitas involvit corporis integritatem, votum integre castitatis, sed ad tempus, ad quod rationabiliter praesumatur aetas hominis perventura; vota inquam, haec quia sunt castitatis diminuta, non numerantur inter excepta, quare sunt per bullam commutabilia.

4. Praeterea votum castitatis vere conditionale hoc v. g. modo emissum, *Voveo castitatem, si convalesco, hoc est si a Deo sanitatem impetrabo*, satis probabiliter, etiam sanitate obtenta, non est ex exceptis, quia deficit à puro voto castitatis, quod illud in rigore est tale, & absolute, quod propter Dei cultum simpliciter sit, ac hoc respiciet motivum utilitatis propriae. Cor autem dictum sit (vere conditionale) mox intelliges, *n. 11.*

5. Idem satis etiam probabiliter dic de voto poenali in hunc modum facto) *Voveo v. g. non ludere, quod si ludam in poenam voveo castitatem*, vel in hunc alium modum, non vovendo omissionem ludi, sed castitatem in casu ludi, sic, *nolo ludere, quod si ludam, voveo castitatem*. Idem dic (inquam) quia haec non sunt pura vota castitatis, sed relata ad tuum ludum. Faciunt ad hoc ea, quae dixi supra *§. 1. n. 22.*

Denique votum castitatis per partes emissum, cui tamen integro noluit vovens se subicere, huc reducitur, nec enim est ex exceptis. Voverit quis v. g. hodie, nolle assentiri pravis internis cogitationibus, eras voverit se non fornicaturum, perendie se nolle actum impudicum externe peccaminosum habere; dico haec singula non esse reservata, quia sunt vota diminuta castitatis, atque adeo esse per bullam commutabilia, nisi tamen vovens, voluerit in ultimo voto simul omnia colligere, illisque esse subiectum, nam tunc votum erit perfectum, & integre castitatis.

Votum Religionis diminutum.

6. Hinc Secundo, votum de assumendo Ordinem Sacrum; votum de serviendo toto vitae tempore Hospitali, vel Monasterio, seu Religioni, nisi sic intelligas, rite in illa profiteri, votum de ingrediendo in Religionem, si intelligas solum ingressum, non vero perseverantiam, seu professionem in ea (hoc vide distinctius apud Doctores citatos à Diana p. 1. tract. de bull. Cruc. res. 79. haec inquam quia non sunt vota perfecta de Religione non sunt reservata, sed per bullam commutari, fas est.

7. Idem pronuntia, si votum religionis sit verè conditionale, vel poenale, propter rationes modo *num. 4* dictas.

Votum Peregrinationis Hierosolymitanae diminuta.

8. Hinc tertio, vota de invisenda Sanctissima Virgine Lauretana vel S. Iacobo in Compostella, vel votum Peregrinationis ad Divina Apostolorum, vel etiam Peregrinationis Hierosolymitanae non ob visitanda Loca Sancta, sed ob alium, tamen si honestum, & pium finem v. g. ad sua peccata ibi cum confessario illic forte de-

R r a gente

gente confitenda, vel ad suum parentem ibi ægotantem adiuvandus. Hæc inquam vota, cum non sint ad loca Hierosolymitana Sancta, non sunt reservata, unde sunt per bullam commutabilia.

9. Idem dic, si votum eiusdem Hierosolymitanæ Peregrinationis sit vere conditionale, vel pœnale propter rationes adductas n. 4.

Dua Notationes facientes ad prædicta.

10. Duo tandem diligenter notari velim. Primo, qualitates quasdam annexas his reservatis votis posse per bullam commutari v. g. Novisti Peregrinationem Hierosolymitanam pedestrem, vel mendicando in itinere, vel sine magno comitatu, potest confessarius per bullam electus has circumstantias sibi commutare, modo interim persistet ipsa Peregrinationis substantia, quia hæc est reservata, nequaquam illæ.

11. Nota Secundo. Cur quando dicimus votum conditionale commutari per bullam posse, addimus illud (*vere conditionale*). Ratio enim est, quia non raro, quantvis in modo loquendi addit in tuo voto illud (*si*) tamen non semper significat conditionem, sed tempus, atque æquivaleret particulæ, quando, vovet v. g. si convalesceris, si Pater tuus incolomis domum redierit, si tua soror honeste nupserit, vovet, inquam ire Hierosolymam, vel religionem te addicere, vel castitatem perpetuam saltem rectam custodire. Aio, si sensus sit verè conditionatus in hunc modum *Voveo, si hæc prædicta mihi concesserit Deus, Religionem, Peregrinationem, Castitatem*, erunt, eiusmodi vota commutabilia: at si sensus sit hic alius, *Voveo, quando ego convalescero, quando meus pater redierit, quando mea soror honeste nupserit, &c.* hæc non erunt vota conditionata, sed absoluta pro præfixo tempore, quare nequaquam commutationis favore gaudebunt.

§. III. Vota de quibus est aliqua maior controversia, an per bullam commutari queant? Vota coniugii.

1. Prima controversia est de voto perfectæ castitatis emissio à coniuge, an sit reservatum, ac proinde neutiquam commutabile per bullam.

Respondeo. Certum est, si votum hoc fuit à coniuge emissum ante initum matrimonium, esse reservatum, etiam post matrimonium initum, siquidem ex matrimonio naturam non mutat; & ipse quidem peccavit matrimonium contrahendo, licet propter ius bona fide ab alio coniuge acquisitum, possit debitum reddere, at petere quidem non potest; & quamvis iuxta probabilior sententiam possit Episcopus, & forte Mendicantes per sua privilegia dispensare humo, ad petendum debitum, dumtaxat dum coniux vivit, tamen nec ad hoc, nec ad totum votum commutandum bulla quidquam potest, quia id esset Bullæ potestatem extendere ad vota per Pontificem excepta.

2. At, si sit sermo de voto castitatis, quod forte coniux emitat dum est in matrimonio, quinque modis emitti ab ipso possit. Primo ab altero absque licentia alterius Coniugis. Secundo, ab altero cum licentia alterius. Tertio, ab utroque sine mutua, licentia. Quarto, ab utroque cum mutua licentia, non per modum contractus, quo quisque cesserit iuri suo petendi. Et in his quatuor potest bulla, quia sive cum licentia, sive absque ea cum aliter, qui cedit licentiam, non se privaverit iure suo, ut in his quatuor modis supponimus, remanet, votum non esse perfectæ, & absolute castitatis. Verum Quinto modo, si votum castitatis emittatur ab utroque sed mutua licentia, & per modum contractus quo quisque iuri suo cedit, cum iam sit votum perfectæ castitatis, reservatum erit, & incommutabile.

Notat tamen Sanchez, l. 9. matr. d. 37. n. 13, si dicti coniuges remittant sibi, & acceptent mutuam cessionem iuris petendi, & reddendi debitum, posse per bullam tunc, ejusmodi votum commutari, siquidem quod re-

manet, votum integrum castitatis non est. Sed ad rem, sic requirendo peccare graviter coniuges, quia ut supponimus, contra votum operantur.

Votum strictioris Religionis, & quoad tempus.

3. Secunda controversia, an per bullam commutari queat votum religionis strictioris in laxiorem, ut nunc, quoad tempus præfixum à vovente, hoc est quoad dilationem ingressus.

Respond. utrumque posse per se, quia ut supra vidimus, circumstantiæ extrinsecæ non sunt reservatæ.

4. Dixi (per se) nam si in laxiore non viget obsecrantia Regularis, & dilatio temporis sit tanta, ut votum periculo exponatur votum non implendi, tunc in rebus casu poterit aliquid bulla, ut nec Episcopus, quia esse commutare substantiam voti, & ita tenent Sanchez, l. 1. d. 9. n. 19. & l. 4. sum. c. 40. n. 76. & Cast. 3. ar. 11. d. 4. q. 11.

Votum Religionis Militaris.

5. Tertia controversia. An votum Religionis Ordinum Militarium possit commutari per Bullam? Respond. deo votum Religionis Militaris Sancti Ioannis Hierosolymitani (cuius Religiosi Melitenses vulgo appellantur) non posse, quia hæc est in omnium sententia vota religio. Aliarum vero, puta S. Iacobi, Alcantaræ, Calatravæ &c. posse probabiliter; quia in multorum sententia probabili, hæc non sunt, saltem hodie vere religionis, quamvis in aliorum probabili, & fortasse probabiliori sententia, etiam hodie, sint. Lege Speculum, par. 1. d. 2. c. 1. alioque ab eodem citatos.

Excipe Regulares ex his Ordinibus; nec mirum, quia hi sunt veri Religiosi &c. ut Andreas Merdo in app. ad bul. dil. c. 31. n. 118.

Votum sub distinctione.

6. Quarta controversia est huiusmodi. Quamvis conveniant Primo Doctores, si tu voveas sub distinctione duo vota reservata, v. g. voveas vel castitatem, vel Religionem, conveniant, inquam, tunc neutrum posse per bullam commutari, quia utrumque est reservatum, & quamvis Secundo, conveniant, si voveas sub disjunctione duo vota, quorum alterum sit reservatum, alterum non, ut si voveas, vel ieiunare per aliquot annos, vel castitatem; conveniant, inquam, utrumque posse commutari per bullam, quia tunc propter illam libertatem, quam habes eligendi Ieiunium, non est castitas perfecte, & absolute promissa; Controversia tamen est inter illos, an facta à te electione reservati, quando licet, tu omisis ieiunium, elegisti partem illam voti, que erat castitatis (sine novo voto ipsius, ut semper supponimus) an inquam, possit per bullam prædictæ castitatis votum commutari.

7. Respond. Esse reservatum, atque adeo commutari per bullam non posse, docet Sanchez, l. 8. matr. d. 9. n. 14. & in sum. l. 4. c. 40. n. 43. Ratio est, quia inquit, facta electione illius, iam Deus, qui electionem vidit, illum acceptavit, ergo iam remanet esse à Deo acceptatum votum integræ castitatis.

Non esse reservatum, sustinet, si attente legas, Sanch. de voto c. 2. n. 3. & Castropalus l. 3. d. 2. p. 11. n. 6. Ratio est, inquit, quia illa electio non est votum, sed mera voluntas, & propositum illam partem servandi; ergo votum remanet, ut erat prius, punit cum imperfectione, quam habebat, ergo non perficitur tale. Hæc sententia est n. 4. probabilior.

Ex qua fit, ut si pars altera non reservata fuerit relicta impossibilis, evadet v. g. prædictus votis impotens ad ieiunandum, non propterea voti illa pars altera, quæ est castitatis evadit reservata, quia illa impossibilitas non mutat votum, seu voti imperfectionem, sub qua

erat antea; Et ita tenent Suar. l. c. Sanch. aliique apud Dian. p. 1. r. de bull. resl. 74.

Votum reservatum sed dispositum.

8. Quinta controversia. Voti castitatem absolute sed quia obtinui rite dispensationem à Pontifice, is mihi imposuit, ut loco voti, jejunarem semel in Hebdomada, vel quid simile, quæro, an hoc jejunium possit per bullam mihi commutari.

Respond. Non posse quia est reservatum, putant multi Canonistæ apud Sanch. l. 8. matr. disp. 9. num. 20. ex ratione, quod subrogatus fortitur naturam ejus, cui subrogatur. Posse, quia non est reservatum putat Sanch. Suar. Less. Trull. aliique apud Bardi, p. 2. r. 7. c. 2. n. 79. quia materia reservata jam fuit à Pontifice in materiam non reservatam translata. Ad rationem Canonistarum dic, subrogatum naturam ejus, cui subrogatur fortiri in intrinsicis, & in honestate operis, atque, ut res sit proportionata, & æqualis, vel quasi, non vero in extrinsecis, ex quibus est reservatio, quæ valde per accidens conjungitur cum illa materia. Hæc posterior sententia est probabilior.

9. Quid si in hoc casu ego per multum tempus omisi jejunium, (sane cum peccato) reviviscitne in me votum castitatis? Nam si non reviviscit, prodit bulla, ut per illam dictum jejunium in aliud opus mihi commutari queat.

10. Respondeo. Redire sentit Rodriq. in add. ad bull. §. 9. num. 118. siquidem votum, ait, fuit commutatum sub conditione præstandi jejunia, conditione ergo hæc nequaquam posita, votum castitatis commutatum non intelligitur.

Non redire, docent Sanch. l. 8. matr. d. 9. n. 21. aliique (cum quibus sentio) quia falsum est, votum fuisse à Pontifice commutatum sub ea conditione, hujus enim conditionis nulla fit mentio in dispensationis, seu commutationis rescripto; quare votum illud fuit extinctum ejusque obligatio translata fuit in aliam materiam non reservatam.

11. Urges si fuit extinctum, cur vovens potest, relicta dispensatione, vel commutatione, reverti ad prius votum.

Respond. Hanc difficultatem dissolvit lib. 8. in Decal. lib. 3. in decal. c. 16. §. 7. n. 4. ac dixi versionem hanc solum concedi ex benignitate Dei. Locum relege.

Communitio voti reservati in aliud reservatum; vel in opus præstantius.

12. Sexta controversia. Voti Peregrinationem Hierosolymitanam v. g. Potestne Confessarius à me per bullam electus ejusmodi votum reservatum, vel in opus aliquod melius, & præstantius v. g. in votum castitatis, vel in subsidium belli contra infideles, mittendo centum v. g. homines propriis expensis, & viginti millia aurorum, atque loco laboris proprii tolerandi peregrinationis molestias; jejunare quotidie per annum; quæ duo, nimirum castitas, vel ejusmodi subsidium ita præstitum, sunt opera sine dubio præstantiora, quam ipsa mera Peregrinatio.

Respond. Posse, putat Aragonius 2. 2. §. 88. art. 12. quia non debet impediti melius bonum, quod magis libenter acceptari à Deo præsumendum est. Non posse, docent Sanch. in decal. l. 4. c. 52. n. 4. & Suar. l. 6. de voto c. 21. n. 21. quia nulla potestas data est circa vota reservata à Pontifice per bullam, neque in aliam materiam reservatam quamvis utiliore, & præstantiore; totam enim potestatem, seu jurisdictionem commutandi prædicta tria vota sibi reservavit Pontifex. Neque sic impeditur per se majus bonum, sed solum non datur jurisdictione ad ea vota commutanda.

Ego lib. 3. decal. c. 16. §. 5. num. 4. sustinui (id enim hæc Pars III.

occasione scire operæ pretium erit) propria autoritate non posse quempiam commutare suum votum reservatum in opus melius. Sed post ea scripta incidi in questionem Morales Vincentii Tancredi, p. 1. r. 3. de voto d. sp. 6. Quæres 2. fol. 492. qui universaliter docet esse probabile, votum reservatum posse propria autoritate commutari in melius, etiam non reservatum, quia melius semper acceptatur à Deo.

Neque valet ait, paritas, Non potest per bullam, vel per privilegium mendicantium, ergo non poterit autoritate propria. Non valet inquit, quia potestas commutandi per bullam, & per privilegia fundatur in jurisdictione concessa à Pontifice, quæ circa reservatum nondum est concessa; at potestas commutandi in melius, autoritate propria fundatur in acceptione Dei, qui semper præsumitur melioris operis esse contentus. Hanc Tancredi sententiam probabilem esse, inficiari, non possum.

Votum subditorum.

13. Septima controversia. Scimus vota personarum sub alterius potestate existentium posse irritari ab eo in quo potestas ejusmodi residet, v. g. vota Filii à Patre, uxoris à marito, servi à domino &c. eo modo, & cum illis limitationibus, quas diximus, lib. 3. in decal. cap. 16. §. 3. cum de voti relaxatione tractavimus. Jam quæritur si filius v. g. impubes vovit castitatem absolutam, potestne ejus commutationem obtinere à suo confessorio per bullam.

Ratio dubitandi est, quia hoc votum, quamvis reservatum, potest irritari à Patre, ut ibidem dictum est, ergo videtur deficere à perfectione voti reservati, & consequenter videtur commutabile, tum per bullam, tum ab Episcopo.

Respond. Ita putat propter dictam rationem Guartierres, in q. can. l. 2. cap. 22. num. 49. Sed profecto perperam; nam nec per bullam, nec ab Episcopo commutari potest. Si quidem vota illa ideo irritantur à Patre &c. quia Pater habet dominativam potestatem in filium: quam potestatem dominativam non aufert, nec limitat Pontifex, quando sibi vota illa excepta reservat. At à confessorio, vel aliis Prælati, idem Pontifex aufert, vel limitat jurisdictionem per quam debeant illa vota commutari, vel dispensari, qua quidem limitatione supposita, nihil prædicti poterunt omnino. Ita Suar. l. 6. de voto cap. 26. n. 4. Castrop. tom. 3. tr. 3. disp. 2. punct. 12. n. 11. aliique.

Vota reservata, quorum dispensatio est necessaria.

14. Octava controversia. In aliquibus casibus urgentis necessitatis potest Episcopus dispensare in his reservatis votis, quando scilicet imminet grave aliquod damnum nisi dispense; & ad Pontificem aditus non est; ut si quis ligatus voto religionis, tamen, nisi puellam, quam deservavit, sine mora ducat uxorem, timeantur gravia scandala, & rixæ, nam tunc poterit Episcopus dispensare. Jam quæro, an tunc possit hoc votum commutari per bullam? Ratio autem id affirmandi est, quia per bullam commutari possunt omnia vota, quæ dispensare potest Episcopus; cum igitur possit hoc Episcopus dispensare, poterit, & confessarius per bullam electus, commutare.

Respond. Ita propter dictam rationem putant aliqui apud Dianam, p. 6. r. 6. resl. 50. Sed negandum omnino est cum Sanchez, lib. 8. matr. d. 15. n. 16. Pontio l. 9. matr. c. 10. num. 11. aliisque: ratio est, quia non est verum confessario electo per bullam concedi, posse commutare vota omnia, quæ potest Episcopus. Episcopus enim habet potestatem ordinariam, at confessarius solum delegatam, unde non est mirum, si confessarius non possit, quia illi nullo modo in sua delegatione per bullam conceduntur vota reservata, conceduntur au-

R 3 tem

tem Episcopo in illa necessitate, propter quandam Pontificis tacitam licentiam.

CLAVSULA XIII.

Item prædicto Commissario datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes aut dissimiles indulgentias, & facultates ab eisdem, & à Sede Apostolica, & ejus auctoritate concessas quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, piis locis, universitatibus, Confraternitatibus, & singularibus personis, in Regnis, Insulis, Terris, locis, & Dominis præfatis &c.

Et paulo post.

Et, ut interim, neque publicari, neque predicari possint, neque publicari, cujusvis hominum communiter, vel divinis suffragantur. Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres.

Item, dicto commissario conceditur etiam facultas, ut ipse, per se, vel per alium, vel alios, quantum, & quoties sibi videbitur, Indulgentias, & alias Gratiarum per eum suspendas in favorem illorum, qui presentium Gratiarum in hanc causam pro Religionis defensione concessarum, participes effecti fuerint, revalidare, absque alio premio pessi.

CAPVT XIV.

De suspensione Indulgentiarum &c.

In his clausulis conceditur potestas commissario Cruciatæ suspendendi omnes alias indulgentias, & gratias, qui de facto suspendit, quando bullam promulgat (pro illo scilicet promulgationis anno) quamvis deinde idem commissarius in eadem promulgatione concedat Bullam fumentibus revalidationem prædictarum indulgentiarum, & gratiarum. Quare qui bulla caret, non acquirit illas indulgentias, quia pro ipso suspensæ remanent; qui autem bullam accipit, eas acquirit, quia pro bullam accipientibus revalidantur ea, quæ Commissarius paulo ante suspenderat.

Porro plura hæc sunt clara, plura sub controversia, de quibus breviter, & sigillatim.

§. I. *Quanam gratia per promulgationem bullæ suspendantur, vel non suspendantur quo ad*
Seculares.

EX contextu tenoris bullæ recte doctores eas indulgentias, facultates, gratiasque suspendi colligunt, quæ obstant expeditioni hujus bullæ Cruciatæ, hoc est, quæ illam aliquo tandem modo impediunt, non suspendi vero, quæ nequaquam impediunt.

2. Rursus eas suspendi, quæ à Summo Pontifice, vel ejus auctoritate concessæ sunt.

3. Denique eas suspendi, quæ sunt concessæ Ecclesiis, Hospitalibus, Piiis Locis Universitatibus, Confraternitatibus, singularibus personis in regnis, locisque in quibus bulla promulgatur.

4. Hinc ergo suspenduntur privilegia prædictis concessa celebrandi ante auroram, vel post meridiem, & similia, quæ concedit bulla, quia illa impediunt bullæ expeditionem; nam fideles contenti illis suis privilegiis, non essent valde faciles, ad recipiendam bullam.

5. Contra, non suspenduntur indulgentiæ, privilegia, & facultates in corpore juris contenta, quia Commissarius solum suspendere valet illa, quæ speciali auctoritate Pontificis conceduntur, hæc autem in jure contenta, sunt concessa auctoritate quidem ejusdem Pontificis, sed publica, & veluti communi. Adde, per clausulam generalem non suspendi ea, quæ in jure continentur, nisi eorum fiat mentio, ut docet Bartholus in *extrav. ad reprimen. v. non obstantia*, communiter receptus, & Castrop.

de bull. p. 11. n. 4. aliisque. Hanc sententiam quod per bullam non suspendantur quæ in jure communi continentur, sequitur Diana p. 1. r. de bull. ref. 87. & multi apud Gallegum, c. 12. d. 173, qui recenset aliquas facultates, concessas in dicto communi jure, quamvis sciam Mado sed contra illum late agit Bardi, de bull. p. 3. r. 1. cap. 2. n. 7. in 2.

6. Nec item suspenduntur facultates absolventium, pensandi, commutandi, quas habent Episcopi, quia facultates hæc non conceduntur, nec locis, nec singularibus personis, sed dignitati Episcopali.

7. Nec denique suspenduntur indulgentiæ & gratiæ, quas aliis concedunt dicti Episcopi, quia Commissarius solum suspendere potest, quæ concedit Pontifex.

8. Gratiæ, quæ sunt omnino dissimiles illis, quæ concedit bulla, qualis est v.g. facultas testandi, Missæ celebrandi cum altari portatili, ingrediendi Monasteria Monialium, non suspenduntur, si quidem hæc non expediunt expeditionem bullæ. Quando ego in hac decima tertia clausula dicitur, suspendi gratias similes, vel dissimiles, intelligitur de dissimilibus quoad modum, hæc non impeditur bullæ expeditio, qualis esset v.g. facultas celebrandi duabus horis post meridiem, cum bullæ Commissarius solum personis Qualificatis concedat per horam unam. Ut diximus sup. c. 5. §. 6. n. 2. Hæc sunt certa ex Castropalao de bull. p. 11. breviter collectas.

9. Jam dubitari potest 2. An suspendantur indulgentiæ, quas possunt fideles acquirere, exhibentes aliquod opus pium dum habent numismata sacra, imagines, coronas, grana &c. quibus affixit Summus Pontifex indulgentias.

10. Respondeo. Suspendi docet Castropalaus, l. 1. n. 7. & Bardi l. c. n. 6. quia quæ sunt concessæ singularibus personis eas Imagines deferentibus: nam bullæ tenor eas se suspende indulgentias singularibus personis concessas. Verum non suspendi, unde has acquirit sine bulla, docet Trullench. Rodrig. Riccio adducti à Bardi l. c. quia non singularibus personis, sed omnibus Christi fidelibus, sub illa tamen conditione, si illas imagines habeant, eas indulgentiæ conceduntur. Hæc potest fieri tentio est mihi probabilior.

11. Dubitari potest tertio, de Jubilæo, quod toti Reipublice Christianæ solet concedi à Pontifice.

Respondeo. Hoc non suspendi, certum sit, atque adeo non esse opus Bulla ad illius indulgentias, & privilegia lucranda. Ratio est, quia hoc non conceditur determinatis locis, vel personis, sed omnibus totius orbis fidelibus. Ita Gallegus afferens praxim, quæ Communitatibus Cruciatæ non impedit Jubilæi publicationem, nec addit se requirere bullam, ut in aliis indulgentiis requiritur.

12. Dubitari potest quarto, de Altariis privilegiatis.

Respondeo. Suspendi docet Delugo, de penis. l. 2. p. 49. & Bardi p. 3. tract. 4. c. 4. n. 14. quia hæc indulgentia est concessa loco peculiari, afferente alios pro hac licentia inter quos numerat Dianam, p. 1. tract. de bull. ref. 86. Sed certe idem p. 9. r. 2. ref. 22. docet non suspendi, sicuti ibid. Ref. 23. sustinet, Altare privilegiatum non suspendi per annum Sanctum.

13. Dico igitur, esse probabile, non suspendi, atque pro altari privilegiato nos indigere bulla. Ita sustinet, præter dictum Dianam, Trullen. de bull. l. 1. §. 9. c. 4. dub. 4. Quintanad. in app. r. 1. dub. 14. Galleg. late cl. 2. dub. 173. Ratio est, quia est probabile, bullam solum suspendere indulgentias pro vivis, non vero pro defunctis.

Confirmat Gallegus, l. c. quia bulla dicit, se suspendere indulgentias concessas locis, vel personis singularibus, indulgentia altaris privilegiati non conceditur particularibus personis, sed animabus Purgatorii, anima autem in communi, & humano modo loquendi (moraliter, inquit Gallegus loquitur, non Metaphysicè) non est persona absolute dicta. Bene est; Sed illud, moraliter non Metaphysicè

Metaphysicè loquor) non est bene. Nam etiam Metaphysicè, loquendo, anima, nec est, nec dici potest completè, & absolute persona (quamvis sua partiali substantia non careat) sed incompletè solum.

14. Dubitari Quintò potest de pauperibus. Respond. De his dixi satis *supra* c. 3. §. 7. n. 12.

15. Dubitari Sextò potest de privilegiis quibusdam introductis ex legitima consuetudine, an scilicet illa per Bullam suspendantur.

Respondeo. Si sunt contraria Bullæ, (de quibus hic sermo esse debet) ita ut ejus expeditionem impediunt, suspenduntur ex Bardi *part. 3. tract. 1. cap. 2. sect. 1.* qui in secunda editione mihi videtur aliquantulum obscure loqui; Andreas autem Mendo *ibid. in vindicatione*, n. 17. ab eodem Bardi citatus absolute docet, non suspendi. Idemque tenet Gallegus, *class. dub. 175.* Ratio hujus sententiæ esse potest, quia introducta per consuetudinem non sunt immediate concessa à Papa, Bulla autem videtur solum suspendere, quæ immediate à Papa conceduntur.

§. II. *Quenam privilegia suspendantur, vel non suspendantur per bullam, quoad religiosos.*

1. IN prædicta clausula duodecim in fine, sic à prædicta suspensione excipiuntur Facultates Religiosorum Mendicantium, & consequenter religiosorum, etiam non Mendicantium, qui cum illis communicant in privilegiis, sic inquam, excipiuntur, *exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum Fratres.*

2. Nomine *Mendicantium* hic intellige primo quatuor Ordines, puta Carmelitarum, S. Augustini, S. Dominici seu Prædicatorum, S. Francisci, seu Minorum, qui Mendicantes dicuntur *cap. unic. de Relig. Domib. in 6.* Intellige Secundo alios, qui à Summis Pontificibus Mendicantes dicti sunt in particularibus bullis, inter quos sunt Minimi, seu Fratres Sancti Francisci de Paula ex declaratione Pii V. & ex eodem est nostra Societas. Intellige Tertiò illos omnes Religiosos, qui communicant in privilegiis Mendicantium, hæc enim exceptio, de qua loquimur, privilegium sine dubio est.

3. Nomine *Fratrum* intellige omnes personas religiosas, sive constitutas in sacris, sive non, sive clericos, sive conversos, seu Laicos, seu Moniales, sive novitios, novitiasque: ratio est, quia favor hic ex contextu Bullæ conceditur religiosis, at hi omnes veniunt nomine religiosoform, & sic, utpote in re favorabilis, etiam novitii. Non intelligo autem Tertiarios, & Tertiarias, qui non sunt Religiosi, Religiosam professionem emittentes. Ita Lud. à Cruce, de Bulla d. 2. c. 6. dub. 4. V. Mal. *tr. 27. class. 12. n. 12. & 13.* & alii.

4. Nomine *facultatum*, quæ excipiuntur à prædicta suspensione veniunt, non solum quæcunque alia privilegia, verum etiam indulgentiæ quæ dictis religiosis quatenus religiosi talium Ordinum sunt concessæ, hæc enim certè facultates, & gratiæ sunt. Ita Lud. à Cruce *l. c. dub. 1. n. 6. Trull. lib. 1. §. 9. dub. 3. n. 1.* cum aliis Adde, excipi omnia quæ suspendi à commissario possunt, at possunt etiam indulgentiæ prædictæ.

5. Dices verba Bullæ excipientia religiosos diriguntur ad Superiores Ordinum Mendicantium, ergo dicendum est, illas solas facultates, & indulgentias excipi, quæ conceduntur Superioribus, licet pro subditis, non vero quæ ipsis subditis immediate conceduntur.

Respondeo. Ex intentione Pontificis volentis, esse religiones exceptas ab hac suspensione, manifestè apparet, excipi etiam, quæ immediate conceduntur religiosis, ratione tamen ipsius religionis, non vero quæ ratione ipsius personæ particularis. Ita Quintanadueñas in *append. ad Lubil. & indulg. regularibus concessa*, alios citans. Addit idem auctor, id declarasse, & concessisse Leonem

X. Minoribus, atque adeo omnibus communicantibus cum ipsis.

6. Ex his ergo collige. An secularis bulla carens possit absolvi ab illis religiosis, qui habent per sua privilegia facultatem absolvendi, &c. Nihil hic dicimus, an secularis possit acquirere indulgentias concessas Ecclesiis, seu Monasteriis, ea v. g. tali die visitando, &c. nam de his jam §. præc. n. 3. vidimus, illas acquirere sine bulla, seculares nequaquam posse loquimur ergo hic solum de prædicta facultate absolvendi.

Respond. Negant non pauci, ut Trull. *l. c. d. 1. n. 3. Rodr. in expl. bull. §. 12. n. 4. Gal. class. 12. d. 174.* non pauci autem concedunt ut Henr. *l. 6. c. 3. 6. n. 4. & l. 7. c. 28. n. 7.* plures citans, Lud. à Cruce *l. c. dub. 2. n. 6. Sanch. in sum. l. 6. c. 54. n. 62.* Ego, licet negantes probabiliter loqui fatear, quia Pontifex excipit solum facultates, quoad Fratres: tamen concedentes loqui item probabiliter puto, quare sine bulla posse, circa seculares, à religiosis exerceri sua prædicta privilegia, tutum erit, id quod mutans sententiam alibi etiam docuit Rodriguez modo citatus in *addit. ad bull. ibid.*

7. Prædictorum doctorum suas quisque pro se rationes affert, illa mihi sufficiens videtur, quia Pontifex, ut supra vidimus, eas facultates à commissario suspendi concedit quæ sunt concessæ Ecclesiis, Monasteriis, Locis Piiis, Universitatibus, particularibus personis. At hæc facultates religiosorum sunt concessæ toti Ordini religioso. Nemo autem Ordinem v. g. S. Francisci, nominavit Ecclesiam, vel Monasterium, vel locum pium, vel Universitatem, vel singularem personam, sed Religionem, sed Ordinem, sed familiam religiosam, &c. Adde praxim timoratorum Religiosorum, qui suis prædictis privilegiis utuntur sine scrupulo, etiam in Ordine ad seculares non habentes Bullam. Quæ continuata praxis potuit certè legitimam consuetudinem introducere.

8. Post tempore interdicti sine bulla Regulares suis quibusdam privilegiis uti, quæ pro illo tempore habent, qualis est v. g. Pullatio Campanarum in aliquibus festivitatibus tempore interdicti occurrentibus, sequitur ex dictis, & confirmat sanè probabiliter Mendo, licet neget Bardi, id quod quia est raræ praxis, satis sit, hos Auctores indicasse.

CLAUSULA XIV.

Item mandatur à Summo Pontifice, ut Summarium Bullæ (sanè in vulgari sermone impressum, & sigillo Commissarii, vel ejus Delegati munitum) per omnes Christi Fideles ad prædictum bellum contribuentes; qui hujusmodi gratiarum participes esse voluerint, recipiantur, & retineantur.

CAPVT XV.

De Receptione, & Retentione Bullæ.

§. I. *Bulla, quæ recipienda, debet esse scripta, impressa, &c.*

1. Quamvis, ut privilegium habeat vim, non sit semper necessaria scriptura, nisi fortè in foro externo. Ita Sanch. *l. 8. matr. disp. 29. n. 20.* ut appareat, quatenam illud sit; tamen in hisce nostris bullæ privilegiis necessaria est receptio Bullæ scriptæ, & impressæ, ac sigillo, nominèque Commissarii, vel ejus delegati firmata. Ratio est manifestæ, quia sic expressè vult Pontifex, & clarè enuntiat commissarius Cruciatæ, dum in Summario vulgari, quod Fidelibus in Sicilia distribuitur, sic habet.

Dichiaro, che quelli, che la pigliaranno, habbino da ricevere, e conservarsi questo Summario, e Bulla, ch'è stampata.

R. 4. pat.

para, sigillata, e firmata di nostro Nome, e sigillo, perche d'altra maniera no gaudagnano detta Bolla, ne le gratie di quella.

2. Rectè autem dicit (quelli, che la pigliaranno) sensus enim est (qui velint recipere) siquidem, nemo ad eam sumendam, obligatur, ut insinuat Sapch. lib. 2. Sum. c. 13. num. 14. sine, quando docet agrotum in periculo mortis constitutum non valentem adire Superiorem pro absolutione Reservatorum, non teneri bullam accipere, ut à Reservatis absolvatur, sed posse absolvi à simplici Sacerdote, quia non tenemur, inquit, inquirere modos extraordinarios, & privilegia, sed uti possumus modis ordinariis ab Ecclesia constitutis. Vide alium similem casum apud Trull. l. 1. §. 1. sub. 2. n. 2.

§. III. An requiretur, ut in Bulla inscribatur nomen ejus, qui illam accipit?

1. Querimus, an sit necesse conscribere ejusmodi nomen in ipsa bulla. Id enim, quamvis fieri diligenter soleat, disponaturque sic debere fieri commissarius, tamen scire omnino debemus, utrum id solum expediat, an ita sit opus, ut nulla acquirantur privilegia ab habente bullam, si in illa suum recipientis nomen non sit inscriptum.

2. Respondeo. Solum expedire, non autem esse obligationem, judicat Bardi p. 3. r. §. c. 2. à n. 3. & apud ipsum Ludovic. à Cruce, Rodriq. Hent. Villalobos, Trull. quibus adde Castrop. de Bull. p. 1. num. 7. verba Summarii, quod in nostro Regno Fidelibus distribuitur, hujusmodi, hac de re, sunt.

E porche Voi, Titio de Amatis, havete dato due Reali, &c. & havete ricevuta questa Bolla essendosi in essa scritto il vostro Nome, dichiariamo; che havete conseguito, e vi si concedono le dette Indulgenze, Gratie, &c.

3. Prædicti igitur doctores declarant illud (essendosi scritto il vostro nome) non, quasi dicat conditionem, sic (se est rescriptum tuum nomen, conceduntur tibi Bulla privilegia) sed solum demonstrat id, quod de facto est in hunc modum (Per hanc Bullam, in qua nomen tuum rescriptum est, tibi conceduntur privilegia) &c.

Ego cum Gall. claus. 1. d. 119. volo, ut inscribatur nomen, saltem, quo securius in re tanti momenti procedatur.

4. Fateor tamen, nomen posse à quocunque inscribi, nec esse necesse, ut id fiat à depositario bullarum, quia in Summario Vulgari prædicto, dicitur quidem, ut inscribatur nomen tibi (essendosi in essa scritto il vostro Nome) sed non præscribitur, à quonam scribi debeat.

5. Fateor item, nomen appellativum sufficere, ut (Dux talis, Princeps talis, &c.) modo sic, singularis, & determinata persona signetur.

§. III. Sufficitne Receptio sine Acceptatione, vel Acceptatio sine Receptione.

1. Profecto non sufficit: unde qui bullam sumit, seu recipit, debet simul illam acceptare: Privilegia enim personalia solum, iis favent, qui illa acceptant. Rursus qui illam acceptat, debet apud se illam actu & physice recipere, quia dicitur, ut modo vidisti, id mandat Pontifex. Quare nec sufficit receptio sine acceptatione, neque hæc sine illa.

2. Multo minus sufficit habere intentionem accipiendi: cujus rei sequens exemplum habet. Titius non multis abhinc annis accessit aliquanto tardius ad fores Ecclesiæ, ubi distributor bullarum sedebat, petiitque ab eo bullam, atque consuetam elemosynam largitus est, adque in libris suarum rationum notavit distributor, scripto item ibid. Titii nomine. Sed quia bullas omnes, quas domo in Ecclesiam secum attulerat, aliis fidelibus is distribuere, dixit Titio. Ita fructus privilegii bullæ, nam ego nunc determino pro te nam ex bullis, quas distribuere

das domi custodias, & illam tibi applices, tanquam amodo est. Acceptavit Titius, suamque domum revalens, contulit lachryma die illo, qui dies erat ex debitis Quatuor cibis ad mensam adhibuit Titius, licetque veritas fide, quæ forte tunc intercessit?

3. Respondeo, nec legitime, nec licite. Ratio nimis est manifesta, quia nimis clare commissarius generalis, cujus est explicare, quæ pertinent ad bullam, vultus ad recipiendam bullam privilegia, ea physice, & materialiter quis habeat per alium, seu per bullarum distributionem, hoc enim significant illo duo bullæ verba signatæ (recipitur, & retineatur).

4. Confirmatur, quia ut habet Seb. Acoll. in expl. l. 9. l. 2. commissarius generalis in §. ult. introductionis etiam pro iis, qui de bullæ Privilegiis conciones apud populum habituri sunt, prohibet sub excommunicationis pena, ne suscipiens Bullam Cruciatam illam retineant apud Theaurarium, ne scilicet inde subreptam aliquam fraudem. Hæc ille. Si ergo non est bulla relinquenda apud distributorum, seu Theaurarium, postquam illa acta recepta est, eritne relinquenda antea.

5. Rectè igitur Henriquez lib. 7. c. 10. n. 5. Sic notat Olim inquit, sufficiebat conscribi in libro Depositarii proprium nomen susceperunt Bullam, atque ita fructus qui Privilegiis Bullæ; nunc vero, ut Privilegiis qui fructus, satis non est intentio sumendi, & conscripsi, nisi Bulla recipiatur.

6. Porro hic, ubi versamur in Receptione & Acceptatione bullæ, aliquot se offeunt dubitationes explicandæ.

PRIMA DUBITATIO.

De receptione Bullæ pro existente in alio loco.

7. Si existas in eadem civitate, tu, & Amicus qui pro te bullam jam promulgatam accipias, illamque ad te ferat, vel te de acceptance moneat, tuque acceptus, sufficere ad acquirendas à te gratias bullæ, non est dubium, confirmatque ipsa praxis, qua servis, amicis, qui veniunt ad bullam recipiendam. Sed dubitatio est, quando tu, & amicus in diversa commoramin civitate, vel Regno. Et quidem res evenite his modis potest.

8. Primum, si existas tu, & amicus in eodem regno, ubi bulla promulgatur, sed in diversa civitate, si v. g. tu P. normi habitans actu accipias bullam pro amico v. g. Titio consistente Messanæ, quæ est Civitas ejusdem Siciliæ regni; atque ille à te admonitus de receptione, accipiet: gaudere poterit bullæ Privilegiis?

Respondeo, gaudere posse. Hæc enim receptio non est actio, ut ita dicam, personalis, quæ scilicet debeat ab eadem persona fieri, quæ privilegium recipit: satis est enim fieri per suum amicum, tanquam per suum instrumentum, seu Procuratorem. Patet id in imperatoribus dispensationum, & similium, quæ mihi profunt, si fiant à meo Procuratore: dummodo cætera servent, quæ requiruntur. Requiritur autem in casu nostro, ut tu porrigas elemosynam loco amici, ut inscribatur ejusdem nomen, & ab eodem acceptetur; & denique ut bulla conservetur apud te nomine ejusdem amici, quam conservationem sufficere, mox dicemus §. 4. Atque ita fulsent Suar. Henriq. Villalob. Trull. allati, & approbati à Gall. claus. 1. d. 170.

9. Secundo modo prædictus casus accideret posset, si tu existas in uno regno, & amicus in alio, sed in utroque promulgetur bulla, ut, si tu existens hic in Sicilia, sumas bullam pro Caio v. g. existente in Hispania, proderitne Caio (postquam is acceptaverit, &c.) illa bulla, quam tu pro eo in Sicilia sumpstisti?

Respondeo. Mihi videtur profuturum, quia jam Caio existit in loco apto ad sumptionem bullæ: id quod solum requiritur

requirit Pontifex, dum dicit se dare Privilegia bullæ existens in Hispaniarum Regnis, & in Insulis Hispaniæ adjacentibus, &c. At Caius iam existit in Hispaniarum regnis, &c.

10. Tertius modus est, si tu existas in regno, ubi bulla promulgatur, amicus vero sumens bullam pro te existat in Regno, ubi non promulgatur bulla, tu v. g. existas in Sicilia, sumasque bullam pro Sempronio existente Neapoli.

Respondeo. Duobus modis figurari hic casus potest. Primò, si Sempronius sit Neapolitanus, & commoretur Neapoli, & neutiquam declinet in Siciliam, tu vero in Sicilia existens v. g. Panormi, sumas pro ipso bullam. Et in hoc casu certum apud omnes est, Sempronio non prodesse prædictam Bullam, quia Pontifex vult, ut solum existentibus, vel declinantibus in Regnum concedatur bulla. Secundo modo, si Sempronius sit Sculus, sit v. g. Panormitanus, & maneat Neapoli, nec personaliter declinet in Regnum ubi promulgatur bulla; tu vero bullam pro illo acceptante v. g. sumas, &c. & in hoc etiam casu mihi certum est (& tenet etiam Gal. *claus. 1. d. 6.* quicquid non nemo sentire posset in oppositum,) non prodesse ejusmodi bullam Sempronio. Ratio est, quia licet dictus Sempronius civiliter dicatur esse per suum Procuratorem Panormi, id tamen esse fictione juris, at Summus Pontifex ibi (*consistentibus, & declinantibus*) loquitur de vera, & physica consistentia, veraque declinatione, non vero de iuridica, & jure ficta.

Confirmatur, quia si id conceditur Sempronio Panormitano existenti Neapoli, non est ratio, cur non concedatur Sempronio Neapolitano *ibid.* id est Neapoli consistenti, uterque enim poterit esse civiliter in suo Procuratore Panormi, & tamen omnes, ut vidimus, negant de Sempronio Neapolitano: esse autem Panormitanum, vel Neapolitanum nihil confert ad hanc rem nostram, quando uterque est in regno, ubi nequaquam bulla promulgatur.

SECUNDA DUBITATIO.

De certitudine acceptionis bullæ.

11. Si meus pater v. g. soleat ipso die promulgationis bullæ singulis annis existens hic Panormi sumere pro me bullam, ego autem existam v. g. Syraculis, possumne uti bulla, antequam me ille de acceptione admoneat? Idem quero, si amico commiserim, ut acciperet pro me bullam & sciam, ipsum esse diligentissimum, & multoties pro me illam ipsa die promulgationis accepisse.

Respondeo. Quamvis supponeremus certitudinem moralem, quod pro te accepta rite fuerit bulla, satis esse ad illius privilegia consequenda, nihilominus dico, hic non adesse ejusmodi moralem certitudinem. In tantis enim periculis mortis, infirmitatis, oblivionis, absentiae à loco promulgationis, multitudinis negotiorum, quibus tuus pater, vel amicus subicitur ob humanam conditionem, non potes certo moraliter scire, acceptam ab illis fuisse bullam, cum hic præsertim agatur de re tanti momenti, quanta est absolutio à Reservatis, & si milibus, quæ certam requirunt potestatem, vel saltem verè probabilem, quæ probabilitas hic non adest, cum pericula prædicta rem faciant valde dubiam. Ita Gal. *claus. 14. dub. 180.* citans Vagam, & Rodrig. Etio Diana *part. 1. r. resol. 96.* Hentiq. & Villalobos citari à prædicto Gallego sentiant, tunc adesse certitudinem moralem, sed non sunt audiendi.

TERTIA DUBITATIO.

De duabus Bullis, quarum alteram tantum quis accipiet.

12. Ego pro amico bullam modo dicto accepi, eiusque nomen inscripsi, illamque de acceptione admonui,

sed ipse, quia invenitur iam bullam suscepisse, non accipiat. Possumne cum fructu vel ego, vel ille, alteri eam applicare, qui det mihi elemosynam, quam ego dedi, delectoque amici nomine huius nomen inscribere?

Respondeo. Villalobos mox citandus dicit, te posse, quia dum acceptatio facta non est, potest bulla applicari, servatis servandis, cui velis, tunc enim tu es veluti Distributor, seu Depositarius illius bullæ, dum alteri perfecte applicata non fuit; nam propterea tunc mutare nomen, nullam falsitatem continet, sed est corrigere clarum errorem, ita Villalobos apud Dianam *p. 1. r. 11. resol. 95.*

13. Ipse idem Diana, postquam prædictam doctrinam approbavit ex Villalobos, sic immediatè addit. *Negandum est tamen, quod si Petrus sumit bullam pro Ioanne, qui iam alteram acceperat, non potest Petrus illam alteri applicare, quia, ut ait Vega in sum. tom. 1. c. 43. casu 6. realiter ille sumpsit eam Bullam cum intentione applicandi Petro, & non alteri, ergo, &c. & ita testatur, respondisse de hoc casu interrogatum Melanum. Hæcenus Diana, in quibus mihi videtur esse contradictio. Si enim ipse ex Villalobos dixerat, posse te cum fructu applicare alteri bullam acceptam pro amico, qui invenitur iam accepisse, & nolle nunc acceptare, qua ratione deinde negat cum Vega, aitque Petrum sumentem bullam pro Ioanne eodem modo non acceptante, non posse alteri applicare? Certè utrobique fuit intentio applicandi ei qui invenitur iam bullam accepisse, quare videtur idem casus, non diversus.*

14. Vidit, puto, hanc contradictionem Galleg. *claus. 24. dub. 178.* voluitque concordare, & sic distinguit. Si tu quando sumpsisti bullam pro amico, nulla reflexione usus es, sed solum dixisti, *Volo accipere pro amico*, potes alteri applicare, si amicus non acceperit, atque hic est (ait) casus concessus à Villalobos. Si vero usus hac reflexione es in hunc modum. *Volo accipere pro amico v. g. Ioanne cum intentione illi eam applicandi, non autem alteri*, non potes alteri applicare, atque hic est casus Vega.

15. Ego sanè non sum adeo ingeniosus, ut inter duos hos casus discrimen illud introspeciam. Iam enim quando accepi pro amico sine illa signata reflexione, amico volui applicare, non alteri. Quid enim significat illud, pro amico, applicate, & consequenter non alteri. Præterea illa bulla in utroque casu remanet sine perfecta applicatione, posito quod in utroque casu absit acceptatio. Denique pro utroque non est præsumendum Commissarium, qui iam habuit elemosynam, velle sibi eam retinere, & fructum Privilegij Bullæ nulli conferre.

16. Mihi igitur videtur Villalobos fuisse in sententia concedente posse illam bullam alteri applicari; sed Vagam in sententia negante. Quamobrem non est, quod recurramus ad concilianda sive duo illa dicta Diana, sibi contraria, sive duas sententias ex opposito diversas, ut propterea Delugo de *pæn. d. 27. num. 88.* merito expresse advertat, Dianam hac in re non fuisse consequenter loquutum.

17. Porro dictus Delugo l. c. prædictam sententiam Villalobos negat, impugnatque ex eo, quod posito, quod elemosyna facta ab amico nomine meo fuit, & non nomine alterius, nequit per ratificationem deinde alteri acceptare; quasi sit facta nomine suo; nemo enim potest ratum habere, quod nomine suo non est factum, sed nomine alterius.

17. Verum esto (respondere posset Villalobos.) Elemosyna illa non sit facta nomine illius alterius amici, quia tamen ego nolui acceptare, tanquam factam nomine meo, remanet facta nullius nomine; ergo poterit ille alter amicus non quidem ratificare, sed illam acceptare nunc, tanquam pro se factam.

QUARTA DUBITATIO.

De duabus bullis, quarum utraque sit à te acceptata.

19. Quid dicendum quando accessit acceptatio? Causa figurari in hunc modum potest. Commisi amico, ut quotannis sumeret Panoniam pro me Bullam: ego autem memor hujus commissionis accepi Bullam Syracusis animo utramque accipiendi. Vel Syracusis accepi eam quam ego sumpsi, oblitus illius commissionis impositæ meo illi amico, nam quia, etiam in hoc oblivionis casu commissionem illam nunquam revocavi, & Bullam sumptam Panoniam in meo Procuratore me accepisse convincor, sane etiam in hoc eventu aderit legitima acceptatio.

Inquiri iam, cum rescivero Bullam unam mihi sufficere, possumne alteram ex his alteri tertio acceptanti eam fructu applicare, qui mihi elemosinam à me colatam reficiat?

20. Respondeo. Hodie postquam Pontifex Gregorius XIII. (ut mox cap. 14. videbimus) concessit, ut cum fructu bis in anno eodem possit Bulla sumi, puto te non posse alteri applicare. Probat, quia bulla semel alicui applicata, & quidem cum fructu, nequit alteri applicari, ut ex te patet, secus enim possem meam primam Bullam alteri applicare, quod nullus dixit. Sed tu iam tibi applicasti utramque, & quidem cum fructu concessio à Gregorio XIII. ergo &c. Minor probatur, & explicatur: nam quoniam fortasse tu non indigebis secunda Bulla, tamen ut illam cum fructu habeas, satis est, si ex illa acquiras (ut certe acquiris) potestatem illa utendi, Neque enim, prima Bulla fortasse indigebis, eaque fortasse nunquam uteris, & tamen non inde dices, te non accepisse illam cum fructu, & posse illam alteri à te applicari; fructus enim veluti immediatus est ipsa potestas fruendi &c.

21. At si loquamur ante hanc concessionem Gregorij, ut item de tertia Bulla quæ fructuosa tibi non est, tu vero illam, sive per ignoratiam, sive ob aliam causam tibi applicasti, puto, esse probabile, te posse, alteri volenti eam applicare, & ab eodem elemosinam à te datam recuperare. Ratio est quia cum illa applicatio fuerit exhibitæ ex errore circa substantiam, id est circa Privilegiæ, & fructus utiles Bullæ, vera & valida applicatio non fuit, atque adeo irrita. Ne ergo hæc tertia bulla remaneat inapplicata, & ne commissarius data elemosina immerito gaudeat, ideo propter eandem doctrinam, quæ num. 12. & num. 15. est allata potest alteri conferri.

§. IV. Explicatur illud (Retinere.)

1. Non solum Bullam accipere, sed retinere apud te, seu (ut loquitur Bulla latina) penes te habere debet, id quod gravioribus verbis sic præcipit Summarium Bullæ quod in nostro Regno distribuitur.

Dichiarano che quelli che piglieranno questa presente Bolla habbino da ricevere, e conservare si questo Summario, e Bolla che è stampata, sigillata, e firmata di nostro nome, e sigillo, perche d'altra maniera non guadagnano la detta Bolla, ne la gratia di quella.

Hoc (Retinere seu conservare) nimis strictè, ne dicam inepte, explicant nonnulli, putantes opus esse, illam secum ferre, imo ineptius aliquid oportere eam manu tangere, quando utuntur eius aliquo Privilegio, v.g. quando a solventur à reservatis. Dico igitur satis esse eam domi suæ retinere, quamvis in alia Civitate, imo satis esse servare eam apud amicum, etiam absentem, (sed non apud Thesaurarium ex dictis §. 3. num. 4.) moralis enim retentio præcipitur, non physica: nam Pontifex loquitur, juxta morem, quo solent homines res suas asservare; & ita sane praxis ipsa timoratorum docet.

3. Hinc solvitur ea dubitatio, An si amittas Bullam, amittas eius Privilegia, quandoquidem eam in eo casu iam non retines.

Respondeo cum necessaria distinctione. Si simpliciter amittas, non est, unde cades à Gratia. Non enim obligaris ex tenore Bullæ, ut iam videamus, nisi ad eam humano modo custodiendam. Custodisti autem, de sine tua culpa ea amissa, lacerata, vel combusta fuerit, &c.

4. At si consulto illam amittas, proticias, hæretice concedes sanè à Privilegiis, non propter rationes, quæ quidam minus apte afferunt, prædictum illam, quæ se videris à te velle removere Bullæ Privilegia; id enim verum nequaquam est: siquidem non sequitur: Privilegia bullam seu eius scripturam, ergo eius privilegia privatio. Non inquam propter eiusmodi rationes, sed quia dicit, diserte, & expressis verbis sub hac conditione Bullam humano modo conserves, Pontifex tibi eius Privilegia communicat. Id enim notant ea verba commissarii, quæ est mentem Pontificis circa Bullam declarat. *Habenda da ricevere, e conservarsi questo Summario &c. perche d'altra maniera non guadagnano la detta Bolla, ne la gratia di quella.* Hæc est doctrina communis apud Gallicanos, d. 18. Dian. p. 10. tr. res. 4. aliosque ab eisdem citatos. Solum invenio Andream Mendo de bulla diff. 2.1. num. 3. putantem, etiam si culpabiliter quis amittat, posse tui Bullæ Privilegiis, sed non est propter nostram rationem audiendus.

§. V. Dico discrimina notabilia inter bullam communem & Bullam Compositionis quoad earum retentionem, & nominis inscriptionem.

1. De bulla communi dictum habemus, eam fieri pro pome accipientis, debere, tum accipi, tum conservari.

Primo igitur contra hoc posterius posset quis in hunc modum argumentari. Bullam compositionis de qua supra, non obligamur conservare, sed satis est, illam recipere, ergo & Bullam communem. Antecedens probatur ex verbis Bullæ compositionis, quam distribuit hoc Regno Commissarius, quæ hæc hodie sunt.

Et ordinamo precipamente, che riceviate in voi questa Sancta Bolla, sendoci in essa scritto il vostro nome perche così vole, e commanda sua Santità, e che altrimenti non godiate della compositione, che per essa vi si concede; leguola Bolla ordinamo, che sia stampata col nostro nome, e sigillo col nostro sigillo.

2. Immo etiam antea sic legebatur in Bulla compositionis anno 1618. *Et ordinamo precipamente che riceviate in voi questa Bolla perche così vuole, e commanda sua Santità, e che altrimenti non godiate della compositione, che per essa vi si concede &c.*

3. Vides igitur, tum hodie, tum antea, nunquam in Bulla compositionis apponi, ut illa conservetur, sed solum ut recipiatur &c.

Respondeo nunc ad propositam paritatem, negando consequentiam. Hoc enim est primum notabile discrimen inter Bullam communem & Bullam compositionis, requiri nimirum conservationem Bullæ communis, Bullæ compositionis conservationem non requiri. Et ratio manifesta est; quia Pontifex per suam commissariatum conservationem mandavit in Bulla communi, ut videmus, præced. non vero in Bulla compositionis ut modo habuimus n. 2. & 3.

4. Sed inquirer curiosus cur id? Respond. recte Bardi part. 3. tr. 5. c. 2. sec. n. 10. quia in communibus Bullis multa adfunt Privilegia, quæ habent tractum successivum per totum annum unde congruū fuit mandare, ut ea conservaretur, ne scilicet erraret Privilegiarius quādo uti eis Pontifex voluerit. At in Bulla Compositionis unica est gratia quæ scilicet Bullam hanc recipiens libetur à rebus

tutione incertorum, qua gratia semel habita, nihil refert Bullam conservare.

5. Secundo, potest quis ita argumentari contra Inscriptionem nominis in hunc modum. In Bulla Compositionis hodie necesse est, ut inscribatur nomen accipientis sub pena Compositionis gratiam non obtinendi, ut apparet ex verbis n. 2. recitatis; ergo sic erit bulla communis, & tamen supra §. 2. diximus ex Bardi in hac communi Bulla expediens id esse non necessarium.

Respondet similis modo, quo respondimus ad praecedens argumentum, non esse scilicet id mirum, quia in textu bullae communis non apparet, saltem manifeste in illa sententia P. Bardi verba, quae annullent concessionem, si non scribatur nomen, ut ibidem dicto §. 2. legisti. At vero apparet clare in Bulla Compositionis, ut jam item modo legisti n. 2. Atque hoc est secundum notabile discrimen inter has duas Bullas.

Cur autem hoc? Respondet, me putare, Pontifici satis fuisse, rationem honoris recipientis bullam habuisse, dum non requiritur, ut haec Bulla conservaretur; unde eadem non visum est necessarium concedere, seu permittere, ne inscriberetur nomen.

Respondet secundo. Rationem, cur hoc discrimen voluerit Pontifex, Pater Bardi afferre debet, non autem nos, qui citato §. 2. docuimus, scribendum esse nomen, etiam in Bulla communi.

CAPVT XVI.

Concessio Gregorii XIII. per quam bis Bulla sumi potest.

EA sic habet apud Gal. in cal. lib. claus. 11. & apud Trull. l. 1. de bull. §. 8.

Ac etiam, ut omnes Christi fideles, non tantum semel, sed bis, singulo quoque anno, servatis tenore, & forma praedictis, quibus eodem anno idem Summarium sumpservint, tam pro se, quam per modum suffragii, pro Animabus in Purgatorio detentis, indulgentis, Concessionibus, Gratiis, & indulgentiis praedictis uti & potius, & gaudere, ac dictorum bonorum spiritualium participes fieri valeant, in Domino misericorditer concedimus, & indulgemus.

§. Unicus. De secunda praedicta Bulla, qua eodem anno recipi potest.

Cum haec Bulla sit mera extensio ad solam iteratam receptionem (sed certe non ad tertiam) ideo omnia sunt pro illa servanda, quae diximus praecedentibus, nam propterea non sunt repetenda. Notanda tantummodo sunt duo.

2. Primo, hanc secundam bullam posse sumi simul cum prima, vel postea intra annum, quando liberit. Ita Gallegus claus. cit. it. Interviet autem illa, si pro toto anno, si initio accepisti, si pro solo tempore, quo sumpsisti, usque ad anni finem. Interviet, inquam, pro tribus Privilegiis. Puta primo, ut possit acquirere iterum Indulgentiam plenariam in vita, & iterum in morte, licet per primam bullam eam acquisieris. Secundo, ut obtineas iterum absolutionem ab iis reservatis, à quibus semel forte absolutus fuisti per primam bullam. Tertio, poteris iterum, seu bis, accipere eodem anno bullam pro defunctis, de qua c. seg. atque adeo bis applicare pro ipsis plenariam Indulgentiam.

3. Notandum secundo elemosynam pro hac secunda receptione bullae, conferri debere à privatis, duorum realium, ab insignibus vero personis, octo; Hoc est, praeter elemosynam dariam pro prima bulla, debet alia similis pro hac secunda porrigi, ut diximus c. 3. §. 7. n. 10.

Atque haec de bulla Vivorum, sequitur de Bulla pro Defunctis, quae qua Bulla Compositionis brevis, sed pro

praxi, ad quam semper intendimus, sufficiens explicatio.

CAPVT XVII.

De Bulla pro Defunctis.

1. IN Bulla Latina sic habetur.

Item, eadem Indulgentia (uicque enaria) suffragabitur per modum suffragii, animabus defunctorum, pro quibus in huiusmodi subsidium (nunc belli contra infideles) proficisci, vel milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec in teretes, tamen elemosynas de bonis suis iuxta taxam per Commissarium, personarum qualitate inspecta, faciendam, pro Religionis defensione contulerint.

§. I. Explicatur illa (per modum suffragii.)

1. Quomodo si quis in carcere esset detentus ob debita, quibus premitur, duplici posset modo liberari, primo, si Princeps illum absolvet per sententiam, vel alio legitimo modo ab eisdem debitis; secundo, si amicus aliquis offerret creditoribus solutionem dictorum debitorum; quorum prior liberatio dicebat haberi per absolutionem, posterior per modum auxilii, quod per absolutionem satisfactionis affertur ab amico; Ita anima, quae exilit in Purgatorio posset liberari, primo, si Deus, vel delegatus ab illo illam absolvet. Secundo, si quis per sua bona opera penalia offerret pro ipsa tantam satisfactionem, quanta sufficit ad debita dictae animae compensanda. Prior ex his modis vocetur absolutio, ut ita loquar, liberatio, seu condonatio, seu Indulgentia per modum suffragii, sive auxilii, ille enim, quia sua opera pro anima offert, auxilium affert animae.

2. Jam vero Summus Pontifex, cui dictum est, Quamvis solveris super terram, &c. concedit vivis per potestatem Judicariam, qua valet suos subditos absolvere, concedit, inquam, auctoritative Indulgentiam, & liberationem à poenis, quas illi debent: nam ex Thesoro Ecclesiae ipse, qui est eius administrator, & distributor satisfactionem tantam, auctoritative Christo sibi communicata exhibet Deo, quantam debet Fidelis, cui Indulgentiam confert. At vero quia eidem Pontifici non sunt subditae animae Purgatorii, nec ab ipso legari, vel solvi auctoritative possunt, cum tamen possit idem per modum auxilii offerre Deo pro anima tantam satisfactionem, quantam ea anima debet, ad hoc enim non requiritur, quod anima sit illi subdita, ideo tunc dicitur, quod per modum suffragii, seu auxilii ejusmodi animas liberet. Unde videtur, non differre Indulgentiam Plenariam pro vivis ab Indulgentia Plenaria pro Defunctis; utraque enim animam liberat, solum pro vivis Pontifex, per Indulgentiam illam, remittit poenam juxta praedicta, ut administrator; pro Defunctis autem, ut auxilians. Haec tibi Minerva pro indoctioribus delibasse si liceat.

3. An autem utraque haec satisfactio à Pontifice oblata Deo acceptetur ab ipso de condigno, & ex iustitia, ut tenent tanquam probabilis Trull. in Bull. dub. 4. num. 6. alique apud Bardi p. 4. de Bullar. tr. 2. ap. 2. scilicet 4. an potius de congruo ex liberalitate, & misericordia, ut tanquam probabilis tenent Soto in 4. disp. 19. q. 2. artic. 4. alique, quos sequitur ibidem Bardi, quamque valde rationabile existimat Bellam. l. 1. de Indulg. cap. 14. n. 4. ut item, an Deus illam acceptet infallibiliter, ut tenere consequenter debent Tullench. alique eum sequentes; an vero fallibiliter ut tenent alii cum Soto, sunt quaestiones Theologiae videndae apud praedictos, & apud Suarez. 3. p. tom. 4. disp. 84.

§. II.

§. II. *Conditiones requisitæ pro Bulla Defunctorum.*

1. *O*missis iis, quæ pertinent ad animas illorum, qui ad bellum contra infideles proficiscuntur, vel eorum, qui ad idem bellum Milites destinant; nostrum erit, de hodierna tantummodo communi praxi loqui, quæ fideles, data elemosyna (modo quo supra diximus c. 16. §. 1. n. 1.) Indulgentiam plenariam virtute bullæ applicant pro defuncto, hoc est pro anima existente in Purgatorio.

Hoc autem initio ne præterant duo. Primò, hanc indulgentiam, quæ per hanc bullam confertur, esse diversam ab illis indulgentiis stationum explicatis in superioribus, c. 10. quæ possunt etiam, ut ibidem vidimus, pro defunctis applicari. Secundò, à fidelibus solum designari animam, cui est applicanda indulgentia, at à Pontifice illam impartiri, ut latè diximus eodem cap. 10. §. 4. num. 2.

2. Quoniam autem hæc defunctorum bulla est bulla vivorum, ideo potest bis sumi modo dicto c. 16. n. 2. Debet item accipi, acceptari, ac retineri, seu conservari, modo, quo de bulla vivorum supra decrevimus c. 13. §. 2. & seqq.

3. Quid de inscriptione nominis?

Respondet propter eandem rationem, quia hæc est pars bullæ vivorum, idem dic, quod de inscriptione dicti nominis diximus ibid.

4. Certè praxis est, in illa scribi nomen, tum ejus, qui bullam accipit, tum ejus, pro cuius anima accipitur. Verba hujus bullæ, quæ in regno nostro distribuitur, sunt sequentia.

Cor quanto vigi, Pietro Romano, daffivo due Reali di plata cioè d'argento che quello, che sta tassato, e dichiarato per noi il Dottor D. Pietro Paceo Commissario Generale della Sancta Cruciatæ a beneficio dell' Anima di Bernarado Amodeo, e vicevestivo in voi questa Santa Bolla, li è concessa l'Indulgentia sopradetta, &c.

Jam vero proprias difficultates ad bullam hanc pertinentes, hic subnectamus.

PRIMA DIFFICULTAS.

An qui bullam defunctorum accipit oporteat esse in statu gratiæ; ut Anima proficiat acceptatio, & applicatio pro illa?

5. Respondeo, valde probabile esse, non oportere propter rationem dictam c. 10. n. 3. sed quia alii sustinent oportere, ideo providum est consilium, ut proximè moriturus committat hæredi, ut sumat pro ipso, quando morietur, hanc bullam, nam quando deinde hæres illam accipiet vel applicabit id faciet nomine alieno, non proprio, unde certo non requiritur in hærede status gratiæ. Quemadmodum si meo servo peccatori jubeam elemosynam pauperi dare, nihil mihi officit ejus peccatum, quia non agit nomine suo, sed meo. Aliud simile consilium habebis infra n. 7.

SECUNDA DIFFICULTAS.

An hæc bulla possit applicari pro multis defunctis?

6. Respondeo. Ita putat Mendo, d. 36. n. 2. quo pacto, indulgentiæ fructus dividetur in illos plures pro rata. Sed illum audire non possum, si quidem in bulla hac, quæ distribuitur, expressè ponitur, ut modo vidisti, (pro anima talis persone) ergo solum pro una applicari potest, cui rationi nimis frigide ipse Mendo respondet, dum dicit, id poni, quia communiter fideles pro una anima solent applicare.

TERTIA DIFFICULTAS.

Quam ratione facienda est Applicatio?

7. Respondeo, modo duplici, vel nimirum primo, si qui accipit bullam determinet ipse, vel alius talium animam, vel secundo, si dicat seu intendant, se velle liberare illam animam, quam determinabit Deus. Ita docet Mendo l. c. & d. 13. n. 14.

At quoniam anima liberabitur, quando accipit Bullam, an quando applicatur? Respondeo, si Bullam recipiens erogata, seu promissa, modo supradicto, elemosynam simul applicat, tunc liberabitur, at si prius accipiat, sed inde ad tempus applicet, sanè liberabitur quando applicet. Ratio est, quia ultimum requisitum est applicatio. Unde, si tu, dum Bullam accipis, non sis in gratia, expedit, non applicare tunc, sed quando eris in gratia, ut nimirum securus opereris, propter illam opinionem, quæ requirit in Fideli gratiæ statum, ut is operetur utiliter pro Defuncto.

Nota semel facta applicatione pro anima v. g. Petri, te non habere potestatem applicandi alteri, quia facta est applicatio, jam suum effectum adæquate habuit tua Bulla.

QUARTA DIFFICULTAS.

An pro hac Bulla Defunctorum requiratur dari Elemosynam?

8. Respondeo. Requiritur; ita enim explicat, seu taxavit Commissarius, cui data est taxandi potestas.

Illud tamen ne ignorato, pro hac Bulla sufficere eandem quantitatem elemosynæ pro omnibus, live pauperibus sive insignibus personis; & quidem in nostro Regno duos Reales. Ratio est, quia pro viventibus distinctionem apposuit commissarius inter privatas & insignes, non autem pro Defunctis: & merito, quia voluit illis sanctis animabus favere liberalius.

QUINTA DIFFICULTAS.

An hæc defunctorum bulla possit sumi pro existente in alio Regno.

9. Respondeo verbis Ludovici à Cruce de bulla in titulo Procem. (Concedit, inquit, S. Penitens, ut qui hanc defunctorum bullam sumpserint, possint cuicunque animæ in Purgatorio existenti applicare, dummodo duos argentes seu subsidium Belli contra infideles solvant, &c.) Notas illud cuicunque animæ? Vivus ergo recipiens bullam, debet esse in Regno, ubi Bulla promulgatur, non autem necessarium illi, cui applicatur, vel applicanda est indulgentia.

SEXTA DIFFICULTAS.

An hæc Indulgentia possit acquiri pluries pro Defunctis?

10. Respondeo, solum semel cum una Bulla & iterum cum alia, sed tertio cum tertia, &c.

Illam autem opinionem Trull. putantis, quoties cum una Bulla applicatur à fideli qui Bullam hanc accepit, hæc indulgentia, toties indulgentiam acquiri pro anima multo videtur opinio nimis fictitia: nam cur requiritur nova concessio Pontificis, ut bis hæc Bulla sumi possit; quæ iterum acquiratur indulgentia? & cur fideles nunquam hac praxi quod sciamus, usi sunt?

11. Illud occasione hæc solet inquiri; cur bis in anno potest utiliter sumi hæc Bulla; imò cur fructuosum est, altero & altero anno pro eodem defuncto subinde bullam sumere. Ratio dubitandi est, quia si per unam bullam semel habita indulgentia, prorsus liberatur anima.

nimiam, iam non est opus alia secunda, multo minus tertia &c.

Respond. Sanè cum fructu pluries Bullæ sumuntur, quia possunt concurrere circumstantiæ, ob quas per priores Bullas non acquiratur indulgentiarum si accidat, non esse causam sufficientem, ad illam indulgentiam concedendam, si non sit in gratia, qui Bullam suscipit, applicatque (nam non est, nisi in opinione, quod in prædicto non requiratur gratia) denique Deus non acceptat (est enim in simili opinione, an Deus infallibiliter nec ne acceptet, ut §. præced. n. 3. indicavimus.) Addit Castropalaus de Bull. p. 1. n. 4. neminem scire posse, an opera ad Indulgentiam requisita ipse exequatur, prout Pontifex intendit, & necessarium est ad Indulgentiæ valorem, & rursus neminem scire an, etiam te ignorante, elemosina erogata pro Bulla sit aliena, vel an Depositarius, seu Distributor tibi dederit Bullam alterius; vel, an ipse sit actor, simulator, vel non legitimus Minister. Præstabit igitur iterata Bullarum acceptio, non pro defunctis modo, verumetiam pro viventibus. Quod dicitur de his Indulgentiis per Bullam: dic universaliter, de aliis Indulgentiis prudenter nimirum eas, pluries, & pluries sumi. Hæc tenus de Bulla defunctorum latius.

CAPUT XVII.

De Bulla Compositionis.

1. Per hanc Bullam concedit Pontifex fidelibus etiam Religiosis: ut vult Castrop. de Cru. p. ultimo, ipse initio: si quidem diximus supra c. 3. §. 2. n. 12. Religiosos posse omnibus Bullæ Cruciatæ Privilegiis frui, præter usum lacticiuorum, & quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ pertinent, ut si forte habeant aliquid ex bonis male ablatis, vel retentis, facta elemosyna, postisque conditionibus mox explicandis, possint illa omnia sibi tuto conscientia retinere.

Huius autem concessionis iustitia & honestas ut etiam potestatis Pontificis ad illam exhibendam hic à nobis, qui solum ad praxim intendimus tanquam certa supponitur, videnda si placeat apud Trullench. Bardi, Lud. à Cruce, aliosque huius Bullæ diligentes explanatores.

Porro verba Pontificis hanc compositionem concedentis hæc sunt. Et possit Commissarius componere super illicitè habitis, nec non super medietate legatorum omnium, quæ propter male ablata facta sunt, si Legatarij per annum in exactione negligentes fuerint, ac super illis quæ facta erunt (hoc est, quæ inveniantur esse iam facta) & quæ dicto anno durante fieri, si Legatarij inveniri non potuerunt, nec non super male ablatis, & per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis, si in omnibus præmissis casibus, præterquam dicta annualis negligentia personæ, quibus restitutio, seu solutio faciendæ est (prestito per restitutorem iuramento de diligentia per eum facta pro inveniendo Legatario seu Creditore, & minime invento) non reperiantur; possit, inquam, Commissarius componere, & ita debitorum liberari.

Et paulo post.

Ita etiam datur facultas eidem Commissario componendi cum eis, qui ad restitutionem fructuum ex omissione horarum Canonicarum tenentur, ita, ut quantitas compositionis, pro medietate Ecclesiæ, vel aliis locis quarum vel quorum ratione horas prædictas recitare debent, & pro altera medietate, in subventionem huius negotij deitur.

§. I. Explicatur Caput illud primum se componendi, id est super illicitè habitis, & super male ablatis, aut aliter male acquisitis.

1. Illicitè habitæ seu retentæ sunt, quæ quamvis sine peccato, propter bonam fidem, vel ob iustum contractum, vel ob aliud habitæ olim fuerint, suo tamen

Part. III.

tempore restituta non sunt. Male vero ablata sunt illa, quæ cum peccato, & iniustitia surrepta fuerint, nec domino reddita, quod posterius magis magisque enodare volens Pontifex addidit, & per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis.

2. Pro his igitur format Generalem hanc Regulam Trullench. in expof. Bul. composil. §. c. 19. Compositio de qua loquimur, generaliter fieri potest in omni eventu in quo constat, restitutionem faciendam esse ratione rei male acceptæ, vel iniuste retentionis, duobus conditionibus concurrentibus. Prima, ut, facta debita diligentia, dominus certus, aut eius hæres non appareat, (quam primam conditionem paulo post §. 5. nos illustrabimus.) Secunda, ut hæc bona ablata non fuerint ex confidentia huius Bullæ. De qua item conditione nonnulla nos addemus non multo post §. 7. n. 4.

3. Proferunt & illam aliam regulam Doctores apud eundem Trullench. ibid. l. 3. dub. 4. n. 4. Delugo d. 6. de infl. num. 134. Quotiescunque aliqua cedunt pauperibus, vel Locis Piis, hoc est, debent illis distribui, potest fieri compositio.

Signatè dictum est (cedunt) non vero dictum est (debentur) id quod sic explicat Andr. Mendo de. 35. de Bull. c. 2. n. 10. Si restitutio faciendæ sit Ecclesiæ (ait) ex eo quod fias aliqua in illam parata est non potest debitor componi per Bullas, quia à Pontifice, & Commissario non conceditur compositio de bonis, quæ certo domino debentur, at hic certus est dominus, nempe determinata illa Ecclesiæ. Nec conceditur de omnibus bonis pertinentibus ad pia opera, quorum Pontifex est administrator, sed de his, quæ non sunt ablata ab ipsis pijs operibus, & tamen restitutio esset ei faciendæ, vel quia dominus non est certus, vel quia bona turpiter acquisita sunt, & proprio domino non sunt reddenda. Hinc si quis abstinuisset bona pertinentia ad Ecclesiæ fabricam non posset per Bullam componi, sed deberet ipsi fabricæ restituere, &c.

Prædictarum Regularum ratio illa est, quia de his Pontifex Summus, ut administrator rerum etiam temporalium, quando ad bonum amandarum faciant, modo à Doctoribus latius explicato, potest disponere, atque adeo de illis compositionem concedere.

Iam vero, ut quæ sunt in titulo huius §. explicarentur, apposuit Commissarius Cruciatæ multos casus in ipso Summario vulgari, quod compositionem postulantibus distribuit, qui breviter sunt sequentes.

De a quistis cum peccato.

4. Et quidem quoad male ablata, quæ ex iniusta receptione, vel damnificatione debentur. Potest primo compositio expedi, (ait Commissarius) si Iudicis, si Advocati, si testes, si Notarij, si similes Officiales aliquid iniuste receperint, irant secundum regulas restitutionis restituere incertæ personæ obligentur; satisfacto semper illo, cui damnum fortasse ab ipsis illatum est. Nota aliquos Trull. l. c. 9. Henr. ex p. l. 7. c. 35. m. DD. compositionem hanc Iudicibus concedere solum super accepta ob administrationem iustitiæ in causis temporalibus; Sed Castropalaus de Bull. p. ult. ult. §. 2. n. 9. concedit, etiam in spiritualibus. Illam lege.

5. Secundo, si quis iniuste aliquid receperit, ut intercederet pro iniusta sententia, restituito semper damno parti læsæ.

6. Tercio, si in ludo per fraudem aliquid iniuste quis acquisierit ab eo quem nunc invenire non potest.

Nota, si tu forte luseris cum Beneficiario, vicerique illam partem superfluum, quamvis teneatur distribuere pauperibus, doceri à Delugo l. c. dictam partem deberi pauperibus, atque adeo posse, te de ea componi; at doceri à Bardi p. 3. r. 5. de c. 2. l. 3. pauperibus non deberi, neque componi te posse. Ratio huius posterioris sententiæ, quam libentius sequor, est, quia, cum sic hodie probabilis opinio Beneficiarium esse dominum,

Si etiam

etiam illorum bonorum, quæ ipsi sunt superflua, iam à te scitur dominus, puta Beneficiarius, ergo illi, non vero pauperibus restituere debes, si per fraudem vicisti. Quod si vicisti sine fraude, illa tibi retine, quia ea habuisti à domino suæ rei: esto Beneficiarius peccaverit, sic luendo, fortassis etiam, tu sciens cooperatus es cum illius peccato.

7. Quarto, si ob fidam paupertatem, vel similem fictionem aliquid recepisti, quod restituere obligeris.

8. Quinto, si quid debeas ob damnum, quod venando, piscando, pascendo, vel alio modo alicui intulisti, semper incerto eo, cui damnum illatum est.

9. Sexto, si honesta mulieri (non publica meretrice) aliquid ob turpem usum habuerit.

10. Septimo si per inlicitam venditionem, vel emptiorem, vel aliarum rerum, siue fraus fuerit in mensura, siue in alio, &c.

De acquisitis sine peccato, ubi de Inventis.

11. Quoad rem acceptam: Potest, primo, fieri compositio, si quis habeat pecuniam, vel aliud incerti domini apud se depositum.

12. Secundo, si ex contractu, vel quocumque alio capite aliquid quis incertæ personæ debeat.

13. Tercio, si quis aliquid habeat, quod casu invenit, nec sciri possit dominus: Hæc autem alicubi esse à Rege, & sub præcepto, vel excommunicatione à Pontifice applicata Ordinibus S. Mariæ de Mercede, vel S. Augustinæ Trinitatis ad redimendos Captivos, unde non posse de illis componi, contendit Lud. à Cruce de Bull. d. 3. d. 15. Verum nos sequimur alios Doctores Mend. de Bull. d. 33. c. 2. n. 12. citantem Nav. addentemque Mol. & Castrop. ad rem propendentes, cum quibus.

14. Dico primo, Casu inventa, si post debitam diligentiam inveniri dominus non potest, probabilissimum esse, pesse ea sibi asservari ab Inventore cum intentione ea domino reddendi, si is comparuerit. Ratio est, quia nec ex iure naturæ, nec ex iure positivo probari potest oppositum, modo dictum animum habeat Inventor. Id fuisse probat Mendo l. c. n. 17.

Addit idem disp. 14. c. 17. n. 182. Idem esse de bonis naufragantium, eo ipso enim quod inveniri non potest eorum dominus, sunt æquæ bona inventa, & excommunicatio in Bulla Cœnæ solum loquitur, cognito, vel comparente domino.

15. Dico secundo cum Mendo d. d. d. 33. nec ullam esse in conscientia obligationem reddendi bona incerta inventa siue animata, siue inanimata, Cruciatæ, aut Prædictis Ordinibus. Ratio est quia Inventor ea licet, iuxta hanc opinionem retinet, non cadet in ipsum, nec præceptum, nec excommunicatio, quæ solum sunt lata iuxta aliam oppositam, quæ certè probabilis est.

16. Idem Mendo d. disp. 33. n. 23. docet, posita præscriptione (quæ ponitur post certum tempus à lege definitum de qua passim Iuriconsulti) non obligari inventorem reddere eam inventam domino comparenti, quia per præscriptionem legitimam is acquisivit rei dominium absolutum, sic concedentibus legibus Præscriptionis.

17. Sed difficilis mihi est hæc Decisio, ad legitimam enim præscriptionem requiritur, ut res à possidente teneatur tanquam sua absolute, & non nomine alterius; at hic inventor nomine domini possidet, dum eam retinet sub conditione donec dominus comparuerit, non vero absolute, & nomine suo. Sed redeamus ad nostra.

18. Ex dictis patet, te non indigere compositione pro prædictis inventis in nostra opinione, indigere autem in alia probabili, quam hic sequitur Commissarius.

19. Hi sunt prædicti casus in summario collecti, in quibus semper intellige, quando facta debita diligentia, ignorasset dominus, ut item semper intellige, quando is, qui ea habet, restituere obligatur. Quod advertitur, quia Commissarius in multis ex prædictis casibus cnu-

meratis, secutus est opinionem probabilem, quod illa bona restituenda sint, ut v. g. muliere dante. Item sui corporis, & in rebus casu inventis, ut modo dictum est. &c. Nam ceterum quando adest opinio probabilis, quod restituenda non sint, potest quilibet hanc sequi, & sic de Bardi & Mendo latius in expositione huius Bullæ præter quidem agunt de casibus, quando prædicti obligantur restituere, quando non item: sed quia id est, arguitur ad alias materias, ideo ab his mihi abstinentiam hic omnino fuit.

§. II. Explicatur illud secundum Caput, super medietate legatorum.

1. EX figuratione casus id facilius docebitur. Tunc in fine vitæ cognoscens seu dubitans apud se esse summam centum v. g. aureorum ex male ablatis (ut exoneret suam conscientiam) legat Ecclesiæ S. Petri, vel Paulo pauperi summam illam. Accidit autem, ut illa Ecclesiæ, seu eius Rector, & pauper ille, fuerint negligentes per annum nequaquam exigentes à Titij heredibus eiusmodi legatum. Aio, hos Titij heredes posse super medietate huius legati, hoc est supra quinquaginta aureos se componere per hanc Bullam, data tamen alia medietate illi Ecclesiæ vel pauperi, legataris.

2. Nota autem hic primo, in hoc casu non requiri incertitudinem domini, nam in aliis requiritur (ut supra dictum est) dominum esse ignotum. Sicut etiam, non requiri dicitur §. 4. in omittente horas Canonicas. Quod autem etiam si notus sit dominus, possit hanc compositionem concedere Pontifex non solum pro legatis faciendis in illo anno post promulgationem Bullæ, quod concedunt omnes, verum etiam pro legatis iam factis ante Bullæ promulgationem, quod negat Delago, leg. apud Bardi etiam hoc posterius concedentem.

3. Nota secundo debere intercessisse negligentem Legatarij, unde si eiusmodi legati notitiam sine sua culpa nequaquam is habuit, non currit adversus illum prædictus annus, nisi à die notitiæ legati.

4. Nota tertio, male ablata, pro quibus constituta diximus hæc legata, non debere esse facta ob conscientiam Bullæ, tunc enim, ut dictum est, compositio nulla conceditur.

5. Nota quarto, id quod advertam §. 7. n. 5.

6. Nota quinto, si summa medietatis legati excedat summam centum mille maravedis Hispanicarum, seu unciarum Sicularum 128. i. ar. 20. & gr. 6. (id quod mox explicabimus clarius §. 6.) de excessu debere compositionem immediate cum Commissario, si non excedat, summi posse tot Bullas quot §. 6. eodem definimus.

7. Porro, cum certum sit apud omnes, heredem, ne supprimat rem alterius, debere admonere legatarium de legato ipsi à defuncto relicto (si aliunde is non sciverit) ut à die notitiæ, ut diximus, currat prædictus annus, inquires, quemnam admonerebit, si legatum factum est pauperibus, vel pio loco in communi?

Respond. Admoneat Procuratorem pauperum vel Rectorem loci pii, vel Episcopum, vel breviter illum, qui curam habet de iis legataris, quibus defunctus voluit prodesse. Ita Mend. d. 34. c. 4. n. 56.

Inquires iterum. Si dicti Procuratores sint negligentes, unde post annum amittat locus pius v. g. m. dicatam legati ex eo, quod heres se composuit, ad quid Procuratores obligabuntur?

Respond. sine dubio ad restituendam tali loco illam medietatem amissam, si per culpam ipsorum gravem ea amissa est. Semper suppono, hos esse Procuratores de officio, & stipendio, vel quia muneris suo est annexa procuratio, nam si eam ex charitate gerant, quovis peccaverint ad restitutionem non tenebuntur. Ita Mendo ibid. num. 57.

§. III. Explicans Caput illud Tertium. At super illis legatis, &c.

1. **S**I quando ad sint legata quaecumque tamen non fuerint facta ad exonerandam conscientiam; legata, inquam, live facta ante Bullae promulgationem, live quae fient post illam, durante anno tunc Bullae, quae quidem legata tu, utpote haeres legantis, solvere legatariis ad assensum teneris, si tamen dicti legatarii, adhibita mortali diligentia, inveniri non possunt, poteris tibi consulere per hanc compositionem non solum quoad partem, verum etiam quoad totum. Haec enim cum sint in hoc casu inerti Domini, debentur pauperibus, atque adeo sunt compositionis capacia. Differt hic casus à precedenti in duobus, nam in precedente notus erat Dominus. Et legatum factum erat ad exonerandam conscientiam, quae duo non sunt in casu praesenti.

2. Nota autem hic primo, si summa excedit decem mille Maravedis hispanos mox explicandos §. 6. debere fieri compositionem per Commissarium, si non excedit posse per tot Bullas, quot mox eodem §. 6. dicemus. Et subadverte, quando compositio fit per Commissarium, debere eiusmodi haerem iurare se diligentiam moralem adhibuisse ad inveniendo legatarios modo universaliter explicando §. 5. *fine*, quod iuramentum non requiritur, cum per Bullas, &c.

3. Nota tertio. Quod dicitur de legatis praedictis incertis, de fideicommissis incertis, nam legata, & fideicommissa saltem in hoc aequiparantur, ut recte Vill. *tr. 2.9. n. 22. Mendo d. 34. c. 4. n. 43. alique.*

4. Nota quarto id quod infra dicam §. 7. n. 5.

5. Nota quinto si Caius v. g. determinat personam Titio v. g. legat aliquam summam, quam à Titio furatus fuerat, vel quomodocumque ab illo habuerat, non posse praedictos Caij haereditas, uti compositione, quia tunc certus est creditor, & legatum illud potius est restitutio quam verè legatum.

Si defunctus habebat bona, super quae poterat componi, an isdem possit componi haeres, dicam mox §. 4. n. 13.

§. IV. Explicans illud quartum Caput. Et super fructibus debitis ex omissione Horarum Canonicarum & fructibus ex redditibus Ecclesiasticis male perceptis.

1. **S**I quis Ecclesiasticus Beneficiarius non recitavit Horas Canonicas, vel Beneficium habuit sine titulo, vel aliud non Canonicè obtinuit, & tamen fructus Beneficij percepit, cum iniuste receperit, debet eos restituere, sed ut vult Mendo d. 34. c. 3. potest uti hac compositione, de qua loquimur; quantum debeat restituere; qui omittit Horas Canonicas vide Cast. Trull. *l. mox cit. Bardi p. 3. tr. 5. d. 2.*

Idem, si excommunicatus, vel suspensus, vel irregularis eos fructus percepit, idem, inquam, die in sententia eorum, & in casibus illis in quibus praedicti non faciunt fructus suos, de quibus vide Trull. *l. 3. de Bull. cas. 2. Mendo d. 34. c. 2. n. 28. aliosque.* Idem quod dicitur de Beneficiario non recitante Horas, die de pensionario, (propter eandem rationem) non recitante officium B. Mariae Virginis.

2. Hoc autem est quaedam conditio observanda, ut ultra duos Reales, quos cuiusmodi beneficiarius debet erogare pro una Bulla, quae remittit ipsi mille Maravedis Hispanos, mox explicandos §. 6. debeat dare alios duos Reales Ecclesiae in qua est beneficium, pro quo compositio expeditur, & sic pro aliis singulis Bullis quibus indiget Beneficiarius. Quod si summa à Beneficiario male percepta excedit decem mille Maravedis *ead. §.* mox explicandos, unde debeat compositio immediate fieri cum commissario, summa compositionis debet dividi, cuius altera pars media datur in subsidium belli, al-

Pars III.

tera tribuenda est pari modo Ecclesiae, ubi est Beneficium. Hunc sensum faciunt illa verba summarij vulgaris, quod in nostro regno distribuitur pro hac compositione *Che habbi de dare altri due Reali alla fabrica della Chiesa del Beneficio, &c. & volendosi componere di più s'offrivi l'ordine dichiarato sopra.*

3. His declaratis, Nota primo, super distributiones quotidianas, si quando quis cum non interfuerit Choro, illas tamen accepit, non posse, ut volunt Henr. Rod. Lud. à Cr. cum Trull. *l. 3. cap. 2. n. 5. alique,* fieri compositionem. Ratio est manifesta, quia haec accrescunt interessentibus, ergo cum Dominus sit certus, non est locus compositioni.

4. Idem propter eandem rationem dic de fructibus Beneficij cuiuscumque, quando ex speciali statuto, vel consuetudine legitima aliis sint attributi. Lege Andream Mendo, qui tandem concludit, id esse, saltem tanquam tutius amplectendum.

5. Nota secundo, nec item posse, ut vult Trull. cum aliis *ibid.* compositionem super redditus, quos forte percepit Parochi, vel Episcopi non residentes ultra tempus ipsi à Trid. *sess. 23. c. 2. de Reform.* concessum. Ratio est, quia ibi Concilium prohibet, ne de iis fiat compositio; & ex alia parte non apparet in Bulla hac revocari huiusmodi prohibitionem.

6. Idem rectè docet Lud. à Cruce de fructibus, qui non rectè perceptis ex Beneficiis incompatilibus, quia à Trid. citato non residentes non possunt, ut modo dictum est, componi; at ille qui habet duo Beneficia incompatibilia non potuit in utroque residere & ita testatur dictus Lud. respondisse Commissarium Cruciatæ de hac re interrogatum? sed bene notat Mendo d. 34. cap. 3. n. 36. posse componi de fructibus Beneficij, ubi forte resedit, quia, quoad hoc non repugnat Trid.

7. Nota quarto, quid de fructibus Beneficij vacantibus? Respond. De his fasè loquentem legi posse Trull. *l. c.* qui denique ait, fructus tempore veræ vacationis provenientes, in sententia multorum debere successoribus, vel convertendos esse in Ecclesiam utilitatem atque ideo cum sic certi sint creditores, non haberi (ut aliqui censent) locum compositioni.

8. Dixi (ut aliqui censent) nam ceterum ipse idem Trull. *l. c.* cui adde Mendo d. 34. c. 3. n. 42. putat, etiam super fructibus veræ vacationis prodisse compositionem, tamen successoribus deberentur (de qua tamen re hoc est cui debeantur tales fructus est sollemnis quaestio: & tandem Suar. *l. 4. de Relig. c. 53. n. 26.* dixit consuetudinem legitimam cuiuscumque loci esse servandam.) Ratio propter quam super his compositio possit expediri, est, quia adhuc antequam successor illos sumat, sibi que vendit, sunt in dispositione Pontificis, qui Commissario delegavit potestatem super illis compositionem concedendi.

9. Nota quinto, non posse, rectè Lud. à Cr. *disput. 3. d. 18. Trull. l. 3. cap. 2. n. 5. fine,* expediti compositionem super stipendiis pro Missis celebrandis male perceptis: nam constat, eas Missas esse celebrandas pro iis determinatis sive vivis, sive defunctis, pro quibus ij intendunt, qui stipendia seu elemosinam tribuunt; quare etiam si tu illorum non recorderis, neque illos scias; personae incertae nequaquam sunt, cum à Deo, ad quem pertinet earum fructum concedere, satis superque noscantur.

10. Nota sexto. Quid de Beneficiario cum distractione voluntaria Horas Canonicas recitante? Supponendo eam sententiam, quae docet recitantem cum voluntaria distractione non satisfacere in conscientia obligationi, quam inducit vel ipsa ratio orationis, vel Ecclesiae grave praeceptum.

Respond. Aliqui hunc negant, compositio indigeat aliqui affirmant; Ratio affirmantium est, quia ad orationem cum attentione faciendam obligatur Beneficiarius, atque adeo, cum peccet, nec ponat, quod ab ipso ratione Beneficij requiritur, contra iustitiam operatur,

Si 2

unde

unde cum obligetur fructus sic perceptos restituere, indigeat compositione, vel eos Ecclesiæ restituat. Ratio negantium est, quia esto is peccet contra Religionem, non tamen iustitiam, jam enim externè recitat, ad quod solum vi Beneficii teneri videtur. Utraque sententia est probabilis, lege Bardi in 2. edit. Bull. Cr. p. 3. r. 5. diff. 2. c. 3. s. 1. 2. & ab eodem citatur, & non in omnibus approbatum Andreæ Mendo.

11. Huc reducitur illa Quæstioncula, an officium hodie ommissum à similibus Beneficiariis, si cras ab eodem suppleatur, recitando officium duplicatum, satisfaciatur quoad iustitiam, etiam pro hodierno die, & sic non indigeat compositione pro ejus omissione?

Respond. Ita putat Suck. lib. 4. de Hor. Can. c. 29. n. 11. cum nonnullis aliis; sed contra oppositum est, ut habet Bard. l. c. omnino tenendum, quia officium est additum ab Ecclesiæ huic diei quo elapso nulliter, quoad diem hunc suppletur. Neque obstat altero die suppleri aliquando posse Missam, quam hodie celebrare debeat Beneficiarius, non obstat, inquam, quia Missa regulariter non addita à dantibus pro ea elemosynam huic diei, quia ab ipsis solum spectari solet utilitas, & fructus Missæ, quæ regulariter a quæ habentur altero die. At officium additum est huic diei ab Ecclesiæ, quæ respexit ad hunc præcisè diem, ne scilicet dies ullus præteriret sine religioso cultu per officium.

12. Nota septimo. An hæres defuncti Beneficiarii possit utiliter se componere de fructibus, malè ab ipso Beneficiario perceptis, & nunc jam à dicto hærede alias legitime possessis?

Respond. non posse existimat Delugo disp. 21. de iust. à num. 116. quia compositio pro debitis certis, non videtur esse concessa, nisi illi qui ea debita personaliter contraxit, at hæc debita contraxit Beneficiarius, non hæres. Verum Bardi part. 3. tract. 5. diff. 2. cap. s. 1. 3. concedit, posse donec aliud non declaret Commissarius Cruciatæ, quia non apparet in Bulla, compositionem pro debitis certis esse solum ei concessam, qui illa immediate contraxit.

13. Atque, hac posita decisione, multo magis sequitur universaliter hæredem posse se componere super omnibus illis bonis, siue malè receptis, siue malè retentis, super quibus poterat se componere defunctus, dum inter vivos existeret, nam ad hæredes proveniunt bona defunctorum iisdem qualitatibus affecta, quibus apud defunctos erant.

§. V. Explicatur illud, si facta diligentia non invenitur creditor.

1. PRæter illud de medietate Legatariorum ex negligentia Legatarii, & præter dicta de fructibus perceptis in omissione notarum Canonicarum, semper in aliis requiritur, sicut supra dictum est, ut constet creditorem esse incertum, seu ignotum. Id autem constare debet per diligentiam morali modo factam, hoc est, ut adhibita sit ea diligentia, quam vir bonus, & timoratus in simili casu consideratis, quantitate, & qualitate rei, apponeret in re sua; non enim eadem diligentia sufficit ad querendum Dominum pretiosi Adamantis, quæ ad Dominum unius, vel alterius auri. Et quidem de hac sufficienti diligentia exhibita, debet à debitore fieri iuramentum, quando fit compositio immediate cum Commissario, quando autem fit per acceptionem Bullarum, satis est, ut ipse debitor sit certus, illam fecisse, & hanc esse praxim affirmat Signatus Trull. l. 3. cap. 2.

2. Nota hic primo. An dicendus sim esse certus, an incertus, si sciam rem, quam ego ab eo, esse alicujus ex duobus vel tribus, vel quatuor, nesciam vero cuius in particulari?

Respond. cum Henr. l. 7. in d. cap. 35. n. 1. te dicendum esse certum; quare tunc res est dividenda inter illos pro rata dubii.

3. Quid si dubium versetur inter decem, quidem, viginti, centum?

Respond. Cum hæc res debeat morali & hominum modo pensari, debet prudenti iudicio, inspecta qualitate personarum, etique quantitate, decerni an sit tantum dubium, ut res illa ad certitudinem potius, quam ad incertitudinem vergat.

4. Nota secundo. Quid si creditor certus sit absens?

Respondeo. Tunc sane, (ut rectè advertit Sotus lib. 4. de iust. quæst. 7. art. 1.) is erit per se loquendo, certus; absencia enim Domini ejus certitudinem non tollit. Dixi (per se loquendo) nam id limitat Henricus, l. c. & Lud. à Cr. disp. 3. d. 6. nisi res esset ad Dominum mittenda maioribus expensis, quam ipsa valeat, tunc enim æquiparatur rei incerti Domini. Sed advertit, hoc tunc locum habere, quando non speratur, fore opportunitatem tempus eam restituendi Domino, & quando debitor non tenetur illas expensas facere.

Quod ultimum ideo dicitur, quia quando res est incerta à te acquisita debes regulariter tuis expensis (si habeas unde) mittere ad Dominum juxta alibi à me dicta, & consequenter non suffragabitur tibi compositio.

5. Nota tertio. Quid si sub dubio debeam aliquam summam Titio v. g. Creditori mihi satis cognito, sub dubio, inquam, an illam debeam decem an quidem, an viginti, an nihil?

Respond. Putat Henr. l. 7. de ind. c. 13. §. 5. debere dari Titio aliquid juxta prudens iudicium, inspecto dubio, & spectata rei quantitate, de reliquo autem posse componi. Cujus decisionis illam rationem redderet, quia de eo quod est incertum, verè nescitur Dominus.

6. Inquires quarto. Si quis vendens v. g. vinum, facit se decem aureos per fraudes surripuisse in hoc oppido vel vicinia, ignoret tamen personas peculatores quibus damnum illatum fuit, utine, ac frui, compositio potest. Si enim eas noscendi spes elucet, debet diligentiam apponere, illisque inventis reddere, nec tunc licet, ut toties diximus, ad compositionem confugere.

7. Respond. Vill. tract. 29. n. 36. putat, non esse tunc compositioni locum, sed obligari vendentem restituere summam surreptam communitati, vel vendere vinum in illo eodem loco.

Addit Cast. de Bull. p. ult. §. 2. n. 15. hanc sententiam sequens rationem illam, quia tunc communitas est laica, quæ, cum sciatur, ipsi est restitutor facienda, quo scilicet, quantum fieri potest, satisfiat.

8. Verum distinguendum omnino est. Si damnum illatum fuit communitati, accipiendo ab illis v. g. Theaur. vel ab aliquorum cumulo, quia communitas est laica, ipsi Theaur. seu cumulo facienda est restitutio, ut qui damnum passi sunt refarciantur.

At si furtum fuit factum ex bonis variorum Civium, qui cognosci non possunt, tunc certe pars laica est incerta, nam (ut rectè Delugo disp. 6. de iust. num. 133. notat) nihil refert, scire, esse alicujus ex illa Civitate seu communitate, si enim id satis esset, usurarii & fructus debiti non essent incerta, quia licet, quinam sint ab ipsis laici, ignorentur, scitur tamen ex qua Civitate sint, Vnde ego lib. 8. in Dec. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 19. & de hac dixi.

9. Denique facta à me legitima compositio, si forte appareat Dominus ad quid me obligabis?

Respond. Non pauci, ut Rodr. Villal. Luc. à Cr. quocitat, sed non sequitur Trull. l. 3. d. 4. n. 8. affirmant, obligari te, etiam ante sententiam ad restituendam competentem Domino id in quo factus es delictor. Ratio est iniqua, quia Pontifex per compositionem nec interpellatur, nec intendere potest juri alieno præjudicare, quare illam concedens, concedit sub conditione, si, seu, donec, Dominus appareat.

10. Contra, Non pauci, ut Henr. Vafez, Acoft. Trull. eos citans, affirmant, te ad nihil obligari in foro conscientie.

scientiæ, siquidem eiusmodi compositio facta est à Pontifice, qui cum sit administrator bonorum temporalium fidelium, quando hæc concernunt bonum spirituale, potest disponere de rebus, &c. & re ipsa disponit sine ulla conditione, quæ certè gratis asseritur, cum in Bulla, ne vestigium quidem illius appareat. Et quidem si id potest Princeps secularis per præscriptionem, cur non possit per compositionem Pontifex? item sicut si distribuit totum pauperibus, nihil tu debes postea Domino comparenti, ut omnes concedunt; Ita si per compositionem legitime tibi, & subsidio contra infideles auctoritate Pontificia divisisti. Hæc sententia est à nobis promptius amplectenda.

11. Dixi (in foro conscientie.) Nam, quia Bulla Cruciatæ, quanta est, solum respicit forum internum, potest esse condemnari à iudice tenet Trullench. l. 6. ut rem reddas Domino comparenti, & nunc post sententiam, non vero antea, debes iuxta sententiæ parere ac reddere.

12. Sed nihilominus valere etiam pro externo foro, docet Acolta q. 95. cui asseritur Delug. d. 6. de iust. n. 105. quia compositio est expedita absolute auctoritate Pontificis potentis liberare, atque sine ulla restrictione liberantur debitorem.

13. Prudenter autem atquit Bardi, valere quidem compositionem in foro externo, sed quia in foro eodem debet constare, eam legitime fuisse expeditam, constare autem difficile est, ideo regulariter illa non procedit, nisi in foro interno, semper enim creditor dicere poterit compositionem non fuisse factam super suo credito, non fuisse præmissam debitam diligentiam, &c.

§. VI. Explicatur quantitas, de qua quis componi valet.

1. Dux sunt viæ, per quas incedere potes ad compositionem acquirendam. Altera est per summationem tot Bullarum, altera per compositionem immediate faciendam cum ipso Commissario.

Si fiat prior via, quantitas, super qua fieri potest compositio pro una Bulla, sunt duo mille Maravedis, quæ in moneta Sicula sunt uncie duæ, tarenæ decem, & septem cum granis quatuor seu sunt scuta sex, tarenæ quinque & grana quatuor: fierique possunt summationes tot Bullarum usque ad quantitatem centum mille Maravedis, hoc est usque ad uncias centum viginti octo, tarenos viginti, & grana sex, seu usque ad scuta trecenta viginti unum, tarenos octo, & grana sex. Quare, sumendo, vel simul, vel successivè intra annum publicationis, quinquaginta Bullas invenies (si rectè rationem iniis) exinxisse dictam quantitatem centum mille Maravedis.

Nota, per unam, seu per singulas Bullas solvi debere Commissario seu Distributori Bullarum duos Reales à quocumque siue persona sit privata, siue insignis: hæc enim distinctio est, pro sumenda Bulla communi, non vero pro compositionis Bulla. Ita Bardi p. 3. tr. 5. diff. 1. cap. 3. num. 3.

2. Quod si Summa, pro qua fieri postulat compositio, excedit dictam summam centum mille Maravedis, tunc erit recurrendum ad posteriorem viam, id est, erit conveniendus Commissarius, ut ipse taxam suo arbitrio (nam non est definita pro omnibus) designet, iuxta personarum qualitatem, & quantitatem bonorum. Notat tamen Henr. l. 7. in d. c. 33. n. 1. solere designari decem, quæ à debitore in subsidium belli erogentur, pro singulis centenariis.

3. Inquires in hunc modum. Ego ex restitutione interdictorum debeo mille uncias aureas, vellem autem per priorem viam sumere Bullas quinquaginta pro extinctione unciarum Sicularum centum viginti octo, tarenorum viginti, & granorum sex, quæ sanè est mihi utilis

via, & pro reliquis per viam posteriorem componere me cum Commissario, possumne?

Respondeo, valde & licet posse. Ita Trull. d. l. 3. d. 3. n. 2. & 3. Quia, & id signate concedit ipsa Bulla compositionis, & ita praxis habet innixa in eo, quod commissario non est limitata quantitas, de qua componere ad prædictum suum arbitrium possit.

4. Subinquires. Vellem pro tota summa confugere ad Commissarium.

Respondeo, confugito, ut libet, propter eandem rationem, & ita notat Bard. p. 3. tr. 5. diff. 1. c. 3. n. 5.

5. Subinquires iterum. Debeo ducentas uncias Sicularum, mihi provideo de tot Bullis quot sufficiunt ad extinguendas centum; deinde aliquot post diebus sumo totidem Bullas pro aliis centum, legitime me gero?

Respondeo, Nimis teste Bard. l. c. num. 9. te illegitimè geris: debes enim ad Commissarium pro posterioribus centum recurrere, siue bona, siue mala fide eam divisionem feceris, siue etiam oblitus fueris invincibiliter, te debere ducenta. Ratio est, quia Privilegium, quod datur per receptionem tot Bullarum intrinsecè limitatum est, ad tantam limitatam summam materialiter, & non ad amplius.

§. VII. Conditiones requiritæ pro recipienda hac compositionis Bulla.

1. Prima est, ut iuxta dicta pro Bulla communi, à fidei baptisato (non est necesse, ut existat in statu gratiæ, ut notat Mendo d. 34. cap. 5. num. 38.) recipiatur summam huius Bullæ à manibus legitimi Ministri, data elemosyna, quam diximus §. præced. num. 1. sine, & quidem impressum, & signatum nomine & sigillo Commissarii. Debet autem is, qui vult compositionem, existere in Regno, ubi Bulla promulgatur, vel ad illud personaliter declinare, iuxta dicta superius de Bulla communi. Quare Neapolitanus v. g. qui Panormi incolit, vel obiter etiam per paucas horas Panormi manet, potest, dum manet, recipere hæc Bullam, vel componere cum Commissario, & consequenter, teste Trullench. l. 6. d. 2. liberari à restitutione bonorum, de quibus componitur.

2. Secunda conditio ut inscribatur nomen id, quod per occasionem clare diximus supra cap. 15. §. 4. Non requiritur autem, ut vult Mendo, diff. 22. cap. 5. n. 52. ut conservetur, quod etiam per eandem occasionem dictum ibidem est. Lege, si est otium, Mendo, & Bardi, loc. cit. qui contra hoc posterius asserunt, & solvunt obiectionem quandam non admodum necessariam.

3. Tercia, ut non aliena surripiat quis in confidentiam huius compositionis. Nota autem compositionem negari surripienti ex confidentia, non autem negari surripienti cum confidentia. Explico id asserendo verba Henr. l. 7. de Indulgent. c. 34. Non valet, inquit, compositio si iniuste hæc bona quis occupaverit tanquam ex immedato motivo aut sine principali. At non prohibetur compositio, si iam decreverat furta facere, aut ea diutius tenere. Hæc ille, cuius sensus est, non prohiberi compositionem si spes Bullæ inveniat iam voluntatem furandi, non autem illam moveat ad furandum.

Esse etiam confidentiam, potest cum Mendo disput. 33. num. 43. si quis quid foretur ab aliquo sperans, fore, ut illum quem nunc cognoscit, sit fluxu temporis ignoraturus.

4. Huc facit sequens quasiuncula. Si Petrus v. g. spe compositionis faciendæ retineat bona hæc incerta, nec restituat, sed nec distribuat pauperibus; peccat necne?

Respondeo. Si longa est mora qua retinet, peccat mortaliter, quia unusquisque obligatur statim restituere, dum potest. Adverto tamen quod si deinde expedit legitime compositionem, valet compositio. Ita Acolta in

expl. Bull. q. 32. *Lud. à Cr. de Bull. d. 3. dub. 13.* quia Pontifex negat compositionem surripienti in confidentiam Bullæ, non veto surripita retinere.

5. Adverte tamen quod si hæres, spe huius compositionis retinet legata, de quibus dictum est §. 2. & 3. non potest uti compositione, quia hoc in hærede non est solum retinere, sed in radice, est furare; idem dic in similibus.

6. Hæc ita satis, superque declaratis, inquires primo circa primam conditionem. An hæc Bulla compositionis prodest Fidelibus defunctis? Respondeo si defunctus antequam animam efflaverit, mandavit suo hæredi, vel alteri ut sumeret eorum Bullas, vel, ut faceret compositionem cum commissario, utilis ei Bulla seu compositio erit. Ita Trull. l. 1. dub. 2. *Lege Andr. Mend. d. 33. c. 5. n. 50.* agentem in aliquo contra Trull. id quod rite solet fieri, quando, dum quis est mortui proximus, dubitat, an aliquid ex malè ablatis habeat, undem andat hæredi, ut habita consultatione cum Theologis, si ipse debeat, hæres, sumat tot Bullas &c. Quod si is nil mandavit, utilis ei Bulla non erit, quia Bulla accipi debet nomine illius, cui ea profutura est; at non potest fieri nomine defuncti, id quod defunctus nequaquam mandavit.

Dices Quid faciet igitur hæres, si fortè cum hereditate ipsi adveniant aliqua defuncti bona, quæ ipsi constat esse aliena, dominumque inveniri non posse? Respondeo Curat ipse nomine proprio Bullas, vel compositionem, ut dixi §. 4. n. 3.

7. Inquires secundo, Circa conditionem tertiam. Quæ fuerant ablata ex confidentia huius Bullæ, & donatus ignoratur, si non sunt capacia compositionis, cum non restitui debent.

Respondeo pauperibus, vel locis piis, inter quos pauperes recte nominantur Animæ Purgatorii, quæ recte Mend. disp. 3. c. 4. n. 59. maxime indigent Missis, & suffragiis; ut etiam ipsa Monasteria, & ipsi item, secundum illam enim sunt loca pia, hi sunt, verè Pauperes voto perpetuis adstricti, si illud rite servant. Pauperibus, inquit, vel locis piis deberent ex se ea restitui, ut disposuit Alexander Pontifex lib. 8. in dec. 17. 4. cap. 1. §. 3. n. 20. a. adductus.

8. Dico, ex se, nam quia in hac Bulla disponit Pontifex, ut ablata ex dicta confidentia applicentur in totum ad huius belli subsidium, ideo ita debere sub peccato mortali applicari, & non dari pauperibus, vel piis locis docet Trull. l. c. n. 19. ubi tamen viget consuetudo sic applicandi, ubi enim ea consuetudo non esset, abrogata iudicaretur hæc dispositio. Verum tantum rigorem peccati mortalis negat Bardi, quia in Bulla non est verbum inducens obligationem sub mortali, & ex alia parte mutare unum opus pium in aliud item pium, id est, quod debet dari expeditioni huic contra infideles, dare pauperibus, non est (nisi aliud addatur) materia gravis, saltem, ut plurimum. Atque hæc de Bulla compositionis breviter scripsisse sufficit.

